

HOOGHEEMRAADSCHAP
**DE STICHTSE
RIJNLANDEN**

Begroting 2021

Voortvarend verder

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Voortvarend verder	4
2. Introductie Begroting 2021	6
2.1 Effectindicatoren	7
2.2 Financiële ontwikkeling	9
2.3 Leeswijzer	10
3. Begroting in één oogopslag	11
4. Thema's	15
5. Veiligheid	18
5.1 Waterkeringenbeheer	19
5.2 Muskusrattenbeheer in eigen gebied	22
5.3 Calamiteitenzorg	23
6. Voldoende water	25
6.1 Watersysteembeheer	26
6.2 Beperking gevolgen klimaatverandering	30
7. Gezond water	34
7.1 Gezond Water	35
7.2 Zuiveringsbeheer	37
8. Bestuur, middelen en maatschappij	42
8.1 Genieten van water	43
8.2 Vitale overheidsorganisatie	44
9. Kredieten en investeringsbegroting 2021	51
10. Belastingen	58
11. Paragrafen	60
11.1 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar	60
11.2 Uitgangspunten en normen	62
11.3 Kostentoedeling	62
11.4 Reserves en voorzieningen	63
11.5 Weerstandsvermogen	67
11.6 Financiering	70
11.7 EMU-saldo	72
11.8 Incidentele baten en lasten	73
11.9 Verbonden Partijen	74

Voorwoord

Voor u ligt de begroting voor het jaar 2021. Een begroting waarvoor keuzes zijn gemaakt in de bijzondere tijd waarin corona de boventoon in Nederland voerde. Het heeft ervoor gezorgd dat de samenleving en de economie even stil kwamen te staan, maar heeft ook gezorgd voor een stroomversnelling van innovatie en ontwikkelingen. Dat biedt ook kansen. De crisis laat zien welke impact onze levensstijl heeft op onze omgeving en wat te winnen valt als we het anders gaan doen. En waar gaan we als waterschap dan op inzetten en wat laten we achter ons?

De toekomst overkomt je niet alleen, de toekomst kun je ook maken. Dat vraagt verbeeldingskracht en dat vraagt lef om keuzes te maken. Het waterschap heeft 10 strategische lijnen benoemd voor thema-gebieden waarop belangrijke keuzes te maken zijn voor de toekomst. Deze thema's staan echter niet los van elkaar en zullen integraal beschouwd moeten worden. Hiervoor wordt een zorgvuldig traject met het algemeen bestuur doorlopen om bij de Voorjaarsnota 2021 een integrale afweging te kunnen maken. In deze begroting ligt de nadruk daarom op het voortzetten van de reeds ingezette koers. Hiermee is 2021 geen jaar waarin we achterover leunen; in tegendeel. De ambities die met het coalitieakkoord zijn ingezet, en met de vorige begroting zijn verankerd, worden in 2021 verder geïmplementeerd en (door)ontwikkeld. We hebben de eerste grote stappen gezet, en gaan "Voortvarend" verder. Dit doen we stroomopwaarts en in goede samenwerking met onze inwoners, gemeenten, provincies en andere partners. Extra inzet op communicatie, educatie, waterbewustzijn en relatiebeheer zijn hier voorbeelden van.

Foto: het college bij Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (foto genomen voor corona)

Want als we iets zeker weten, dan is het dat we het als waterschap niet alleen kunnen maar ook niet alleen willen doen.

Het college,

De Stichtse Rijnlanden, oktober 2020

1. Voortvarend verder

In 2020 is de strategische agenda geïntroduceerd waarmee gestuurd kan worden op de thema's die momenteel van belang zijn voor de doorontwikkeling van het waterschap. Tegelijk is daarmee het proces gestart van het nieuwe waterbeheerprogramma, dat de vraag "welk waterschap willen we zijn" centraal stelt. Dat we van buiten naar binnen willen werken staat in elk geval als een paal boven water. Met de strategische agenda en het nieuwe waterbeheerprogramma worden in de komende periode richtinggevende beslissingen genomen over de toekomst van het waterschap. De belangrijkste keuzes daarbij worden ingegeven door maatschappelijke ontwikkelingen waarin het waterschap een grotere rol kan spelen dan zij nu vervult. Tegelijkertijd zijn er ook vragen over taken die door deze ontwikkelingen anders, effectiever of helemaal niet meer uitgevoerd hoeven te worden.

En als complicerende factor is daar tenslotte ook nog de coronacrisis bijgekomen. Voor iedereen en dus ook voor het waterschap was dit in het voorjaar nog een crisis met een ongewisse uitkomst. Inmiddels is het een crisis waar nog altijd risico's voor ons werk in schuilen, maar die al een stuk hanteerbaarder voelt en voor zover nu bekend ook niet al te veel financiële gevolgen heeft. Zowel de ontwikkelingen als de effecten van de coronacrisis worden hieronder nog wat uitgebreider beschreven.

Effecten coronacrisis op de Begroting 2021

De coronacrisis heeft ons de afgelopen periode behoorlijk bezig gehouden en nog steeds bestaat er onzekerheid over het verdere verloop. Actueel zijn nog steeds vragen als: hoe lang duurt de pandemie nog, wordt Nederland nog door een 2^e golf getroffen en wat zijn daar de gevolgen van voor ons Waterschap? In het begeleidend schrijven bij de Voorjaarsnota 2020 is aangekondigd dat bij de Begroting 2021 de effecten van de coronacrisis op de Begroting 2021 van HDSR inzichtelijk zouden worden gemaakt.

Terugblikkend lijken de effecten van de coronacrisis tot op heden voor HDSR minimaal te zijn en moeilijk in cijfers te vangen. De effecten van de pandemie zijn per branche erg verschillend. Waar de ene branche zijn omzet en winst ziet verdampen (bijvoorbeeld de vrijetijdsector) zien andere branches (bijvoorbeeld detailhandel) zelfs groei cijfers. Om bij de feiten te blijven maken we gebruik van de inzichten die het Centraal bureau van de Statistiek (=CBS) en het Centraal Plan Bureau (CPB) verstrekken. Waar het CBS terugblik kijkt, kijkt het CPB vooruit. Uit cijfers van het CBS blijkt dat in het tweede kwartaal van 2020 de totale economie met 8,5% is gekrompen. Kenmerkend hierbij was dat er grote regionale verschillen in de economische ontwikkeling bestaan. Regio Utrecht komt er met een krimp van tussen de 6% en 8% relatief gunstig van af. Nu is de vraag hoe deze inzichten kunnen worden vertaald naar de effecten voor de Begroting 2021. Hierbij hebben we met een drietrapsraket gewerkt;

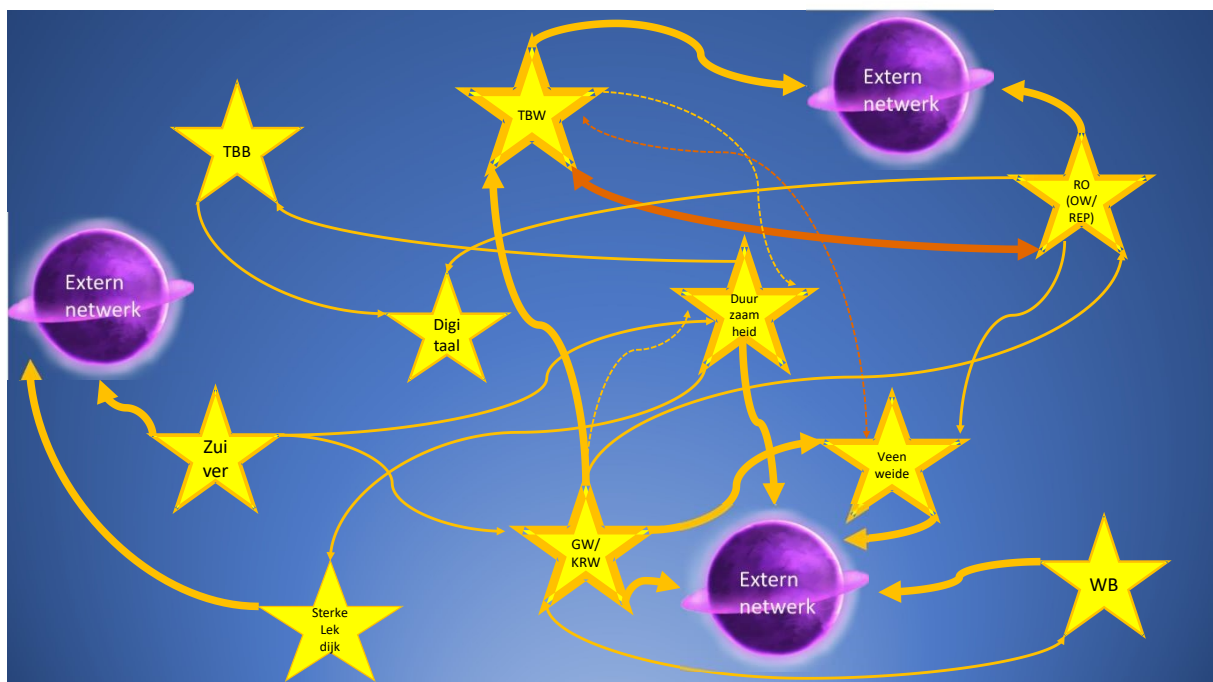
- Ten eerste hebben we op basis van onze realisatiecijfers van het 1^e half jaar van 2020 de directe gevolgen gekwantificeerd. Hierbij is de conclusie dat er sprake is van een tijdelijke kostendaling als gevolg van bijvoorbeeld het uitstellen van werkzaamheden en opleidingen en door lagere reiskosten. De BGHU heeft over gerealiseerde en opgelegde belastingopbrengsten over de eerste acht maanden van 2020 gerapporteerd en deze opbrengsten liggen in lijn met de begrote belastingopbrengsten voor 2020.
- Ten tweede volgen wij de Augustusraming (de concept Macro Economische Verkenning 2021) van het CPB voor de indexcijfers inzake de verwachte loonontwikkeling overheid (1%) en de prijsontwikkeling materiele overheidsconsumptie (1,5%). Dit is de enige objectieve maatstaf die voor handen is en deze werkwijze hanteren wij al geruime tijd. Ten opzichte van de Voorjaarsnota 2020 is de indexeringsgraad beneden bijgesteld. In de voorjaarsnota was gerekend met een loonontwikkeling van 2,9% en een prijsontwikkeling van 1,8%.

- Ten derde is bij het begroten van de belastingopbrengsten gekeken naar de ontwikkeling van de onderliggende belastingmaatstaven. Een belangrijke indicator hiervoor is de ontwikkeling van de WOZ waarde. Uit CBS cijfers blijkt dat de prijsstijging van bestaande koopwoningen in juni 2020 gemiddeld 7,5% hoger te liggen dan een jaar daarvoor en dat er meer transacties van bestaande koopwoningen hebben plaatsgevonden dan het jaar ervoor.

Bovenstaande uitgangspunten voor de Begroting 2021 zijn op basis van de basisraming van het CPB verwerkt. Deze basisraming gaat ervan uit dat er geen grootschalige nieuwe contactbeperkingen nodig zijn, de economie in 2020 met 5% krimpt, gevolgd door 3% groei in 2021.

Vooruitblik proces naar Voorjaarsnota 2021

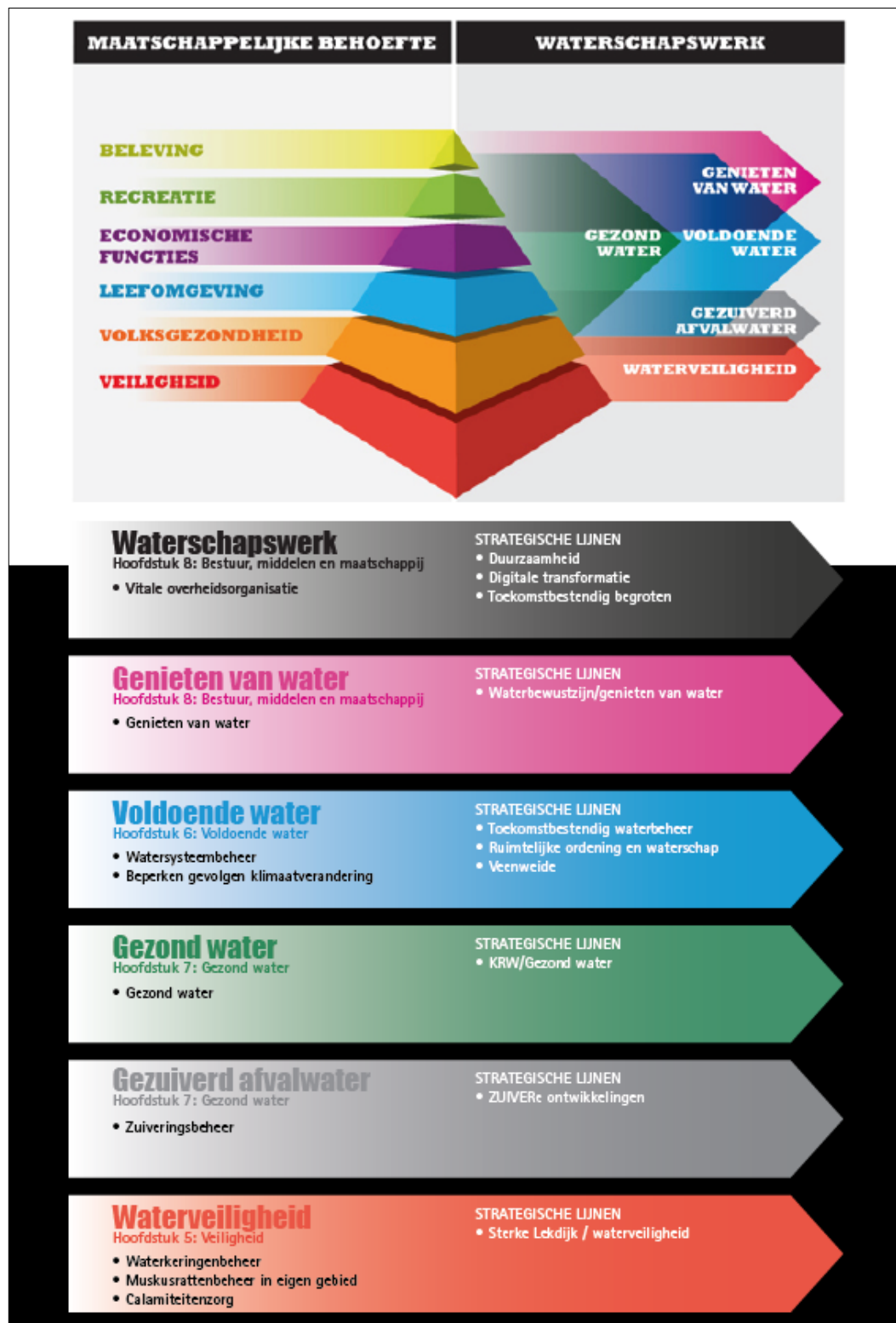
We zijn er trots op dat ondanks de heersende pandemie in 2020 en 2021 behoorlijke stappen worden gezet met het invullen van de ambities. En ook in de Voorjaarsnota 2021 zal aandacht zijn voor de verdere concretisering van deze ambities. Rode draad is dat de rol van het waterschap verandert. Wij krijgen een steeds grotere maatschappelijke rol en bijbehorende verantwoordelijkheid. De maatschappij vraagt dat ook. Dat vergt iets anders van de organisatie en vraagt ook om andere kaders van het algemeen bestuur. We waren gewend om voor elk vraagstuk afzonderlijk kaders te definiëren en afgebakende besluiten te nemen. Nu gaat het steeds meer om een integrale afweging en het geven van richting zonder daar alle consequenties volledig van te kennen. Om bij die toenemende complexiteit toch goed te kunnen besturen is de strategische agenda geïntroduceerd. Deze vormt samen met het proces van het waterbeheerplan en de komende voorjaarsnota een drie-eenheid.

Inmiddels is het algemeen bestuur op 9 september jl. geïnformeerd over de belangrijkste stappen onderweg naar de voorjaarsnota van 2021 en de integrale afwegingen die daarin voor zullen liggen. Ondertussen gaat, coronaproof, het waterschapswerk dat volgt uit alle eerder genomen besluiten op volle kracht door. Dat kan ook, de ambities die er zijn bouwen namelijk voort op het werk dat we al uitvoeren en zijn er niet mee in tegenspraak.

2. Introductie Begroting 2021

Met deze begroting geven we invulling aan de werkzaamheden en opgaven voor het waterschap in 2021. Dit doen we aan de hand van de thema's 'Veiligheid, Voldoende water, Gezond water (uitgesplitst in Gezond Water en Gezuiverd afvalwater) en Bestuur, middelen en maatschappij (uitgesplitst in Genieten van Water en Vitale overheidsorganisatie)'. Dit sluit aan bij de thema's zoals opgenomen in de Waterkoers.

Per thema beschrijven we kort een aantal hoofdpunten van het werk in 2021 en bijbehorende financiën. Er wordt hierbij niet nader ingegaan op de structurele kosten voor het uitvoeren van de waterschapstaken; deze zijn uitsluitend opgenomen in de financiële overzichten. De ambities die leiden tot een verhoging van de

kosten worden toegelicht. Daarbij is concreet aangegeven welke extra kosten voor 2021 hiervoor zijn opgenomen in deze begroting. We maken daarbij ook de koppeling met de effectindicatoren waarmee we voortgang van onze maatschappelijk doelen volgen, om zo te laten zien aan welke doelen deze werkzaamheden bijdragen. Specifiek wordt in deze begroting ook aandacht besteed aan de 10 strategische lijnen uit de strategische agenda, waarmee het waterschap verder bouwt aan toekomstbestendig waterbeheer. Deze strategische lijnen lopen veelal parallel aan de thema's uit de begroting en een aantal vormen de kaders voor uitvoering van het waterschapswerk. In bovenstaand figuur is de samenhang weergegeven en in welk hoofdstuk elk thema wordt toegelicht.

2.1 Effectindicatoren

Het waterschap is een functionele overheid en werkt aan de haar toegekende taken. Met effect indicatoren hebben we vastgelegd hoe we de maatschappelijke doelen toetsen waaraan we werken. Bij alle onderwerpen die worden uitgelicht in deze begroting is aangegeven aan welk **beoogd effect** deze bijdragen en welke **effect indicator** daarbij van toepassing is. Daarbij moet worden opgemerkt dat we in deze begroting uitsluitend ingaan op de hoofdpunten en de nieuwe ambities en dat dit dus slechts een greep is uit de werkzaamheden die Stichtse Rijnlanden verricht om haar doelen na te streven. De andere reguliere (onderbelichte) werkzaamheden zijn uiteraard ook op deze doelen gericht.

Op de volgende pagina zijn de effect indicatoren per thema weergegeven.

Overzicht opbouw begroting en effectindicatoren

Paragrafen (bestuurlijke programma's)	Beoogde effecten	Bijbehorende effect indicatoren
Hoofdstuk 5: Veiligheid - Waterkeringbeheer - Muskusrattenbeheer (in eigen gebied) - Calamiteitenzorg	1: Overstromingen voorkomen ("Laag 1") 4: Waterinfrastructuur op orde brengen 2: Beperken negatieve effecten overstromingen	Eff1: Voldoen aan de rijksnormen voor primaire waterkeringen Eff4b: Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen Eff2a: Waterschap is voorbereid op een overstroming Eff2b: Medeoverheden en inwoners met hulp van waterschap voorbereid op overstroming
Hoofdstuk 6: Voldoende water - Watersysteembeheer - Beperken gevolgen klimaatverandering	3: Waterinfrastructuur op orde houden 4: Waterinfrastructuur op orde brengen 5: Beperken effecten wateroverlast bij extreme situaties 6: Bij watertekort worden essentiële functies voorzien van zoet water	Eff3a: Functies zijn bediend met passende waterhuishouding Eff3b: Watersysteem kan tegen een stootje Eff4a: Acceptabel beschermingsniveau tegen wateroverlast Eff4b: Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen Eff5a: Risico wateroverlast bekend bij bewoners en bedrijven Eff5b: Gemeenten en bewoners nemen bewust maatregelen om effect wateroverlast te beperken Eff6: Het beschikbare water is verdeeld volgens afspraken
Hoofdstuk 7: Gezond water Gezond Water	7: Schoon en gezond oppervlaktewater 8: Levendige en veerkrachtige boerensloten 9: Gezond en zichtbaar water in de stad	Eff7a: Ecologie en chemie voldoet aan KRW doelen en doelen 'waterlichamen' (% WL per KRW maatlat) Eff7b: Ecologie en chemie voldoet aan KRW doelen en doelen 'overig water' (%) Eff8: Agrariërs nemen bewust maatregelen tbv schoon en gezond oppervlaktewater (% agrariërs) Eff9a: Voldoet aan streefbeeld 'zichtbaar water' Eff9b: Gemeenten en bewoners nemen maatregelen tbv schoon en gezond oppervlaktewater
Hoofdstuk 7: Gezond water Zuiveringsbeheer	10: Kwaliteit effluentwater passend bij ontvangend oppervlaktewater 11: Meerwaarde uit afvalwater	Eff10a: Voldoen aan effluentnorm Eff10b: Voldoen aan afnameverplichting Eff11a: Energie opwekken uit zuiveren van afvalwater Eff11b: Waardevolle grondstoffen zijn optimaal benut
Hoofdstuk 8: Bestuur, middelen en maatschappij Genieten van water	12: Waterrecreant waardeert het watersysteem 13: Waterschapswerken worden beleefd	Eff12: Heldere afspraken over vaarverkeer Eff13a: Recreatief medegebruik van waterassets waar mogelijk faciliteren Eff13b: Watererfgoed behouden en beleefbaar maken voor huidige en toekomstige generaties
Hoofdstuk 8: Bestuur, middelen en maatschappij Vitale overheidsorganisatie	14: Werken met oog op de toekomst 15: Maatschappelijke meerwaarde door samen doen 16: Betrouwbare en servicegerichte overheid	Eff14: Duurzaam werken om onze voetafdrukken te verkleinen Eff15a: Waterbewust handelen samen met samenwerkingspartners Eff15b: Doelen bereiken door samenwerking Eff16a: Bieden van goede service

2.2 Financiële ontwikkeling

Investeringsniveau

Het investeringsniveau in deze begroting ligt lager dan in de begroting van vorig jaar en is ook lager dan het niveau dat in de Voorjaarsnota 2020 is gepresenteerd. De bijstellingen ten opzichte van de voorjaarsnota worden in het hoofdstuk Kredieten en investeringsbegroting 2021 toegelicht. De daling ten opzichte van vorig jaar doet zich vooral voor bij het investeringsniveau van de programma's en bij bedrijfsvoering. De investeringen voor de specifieke projecten, waaronder GHJ, KWA+ en Sterke Lekdijk, blijven nagenoeg op hetzelfde niveau.

Financiële koers

Aan het begin van een nieuwe bestuursperiode is, vanuit de Voorjaarsnota 2019 en het coalitieakkoord, ingezet op een aantal concrete ambities waarvoor vanaf 2020 middelen zijn vrijgemaakt, zoals voor de nieuwe programma's duurzaamheid en klimaatadaptatie. Daarnaast zijn extra middelen vrijgemaakt voor specifieke onderhoudstaken aan het watersysteem, zoals voor het toestandsafhankelijk baggeren en de nieuwe toetsronde regionale keringen. Ook zijn vanaf 2020 extra middelen begroot voor de transitie naar een robuuste overheidsorganisatie. De doorwerking van dit ingezet beleid en van eerdere bestuurlijk besluitvorming zijn in deze begroting verwerkt en hebben zowel verhogingen als verlagingen van het kostenniveau tot gevolg. De Begroting 2020 vormt hiermee de basis voor de Begroting 2021, die verder is aangevuld met een aantal nieuwe ontwikkelingen uit de Voorjaarsnota 2020. Zoals in de Voorjaarsnota 2020 is beschreven, staat Stichtse Rijnlanden aan de vooravond van een aantal belangrijke keuzes als het gaat om de eigen positie ten aanzien van maatschappelijke ontwikkelingen. Er wordt een balans gezocht waarbij enerzijds, samen met andere partijen, geïnvesteerd wordt in toekomstgerichte maatregelen en anderzijds onze goede financiële positie geborgd blijft. Hiermee is 2021 een jaar waarin we stevig de pas erin houden als het gaat om de huidige opgaven en tegelijkertijd bepalen welke weg we gaan bewandelen richting de toekomst.

Veranderingen ten opzichte van 2020

Ten opzichte van de Begroting 2020 worden aanvullend middelen vrij gemaakt ten behoeve van de structurele inbedding van werkzaamheden vanuit de Omgevingswet en ruimtelijke ordeningsprocessen, voor educatie en communicatie op het gebied van waterbewustzijn en voor intensivering van de samenwerking met onze stakeholders. Naast deze nieuwe beleidsontwikkelingen zijn er in Begroting 2021 extra middelen geraamd voor reparatie van de bestemmingsreserve ten behoeve van de Groenblauwe diensten bijdrage. Ook zijn er middelen opgenomen voor DAMO: een exogene ontwikkeling die betrekking heeft op het datamodel voor de watersysteemgegevens van Waterschappen. Daarnaast zijn ook de autonome kostenstijgingen zoals inflatie, verwachte stijgingen van cao en sociale lasten doorgerekend. Ten slotte zijn ook de effecten vanuit de activa op de rente- en afschrijvingslasten doorgerekend. Nieuwe activeringen leiden tot hogere afschrijvingen en voor activa die volledig zijn afgeschreven dalen deze kapitaallasten.

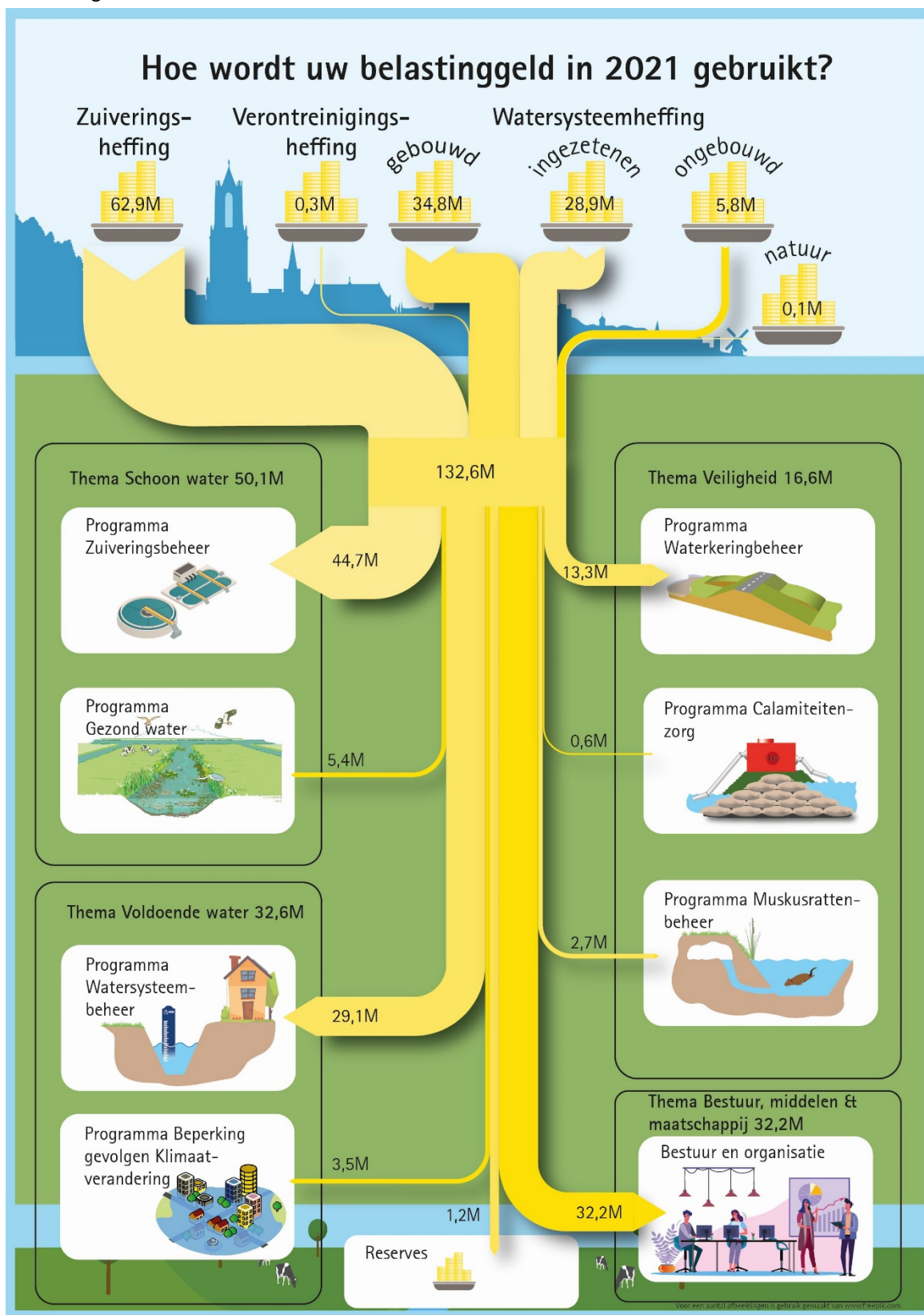
De verwerkte ontwikkelingen geven een verhoging van het netto-kostenniveau van 2021 ten opzichte van 2020, met name aan de kant van de watersysteemheffing. Mede doordat de ontwikkeling van het netto-kostenniveau voor de zuiveringsheffing beperkter is en het belastingtarief 2020 voor de zuiveringsheffing al hoger is dan kostendekkend, past de begroting binnen de financiële kaders van het coalitieakkoord en de Voorjaarsnota 2019. Het streven naar een evenwichtige ontwikkeling van op termijn kostendekkende tarieven voor de watersysteemheffing en het spaarmodel voor zuiveringsheffing worden voortgezet waarbij een plafond van 4,0% stijging per jaar van de totale belastingopbrengsten voor het waterschap kan worden aangehouden.

2.3 Leeswijzer

Deze begroting is opgebouwd aan de hand van de thema's 'Veiligheid, Voldoende water, Gezond water en Bestuur, middelen en maatschappij' en deze zijn weer verder onderverdeeld naar deelonderwerpen. In het volgende hoofdstuk wordt eerst de 'Begroting in één oogopslag' weergegeven: een kort totaaloverzicht van de financiële begroting. Hoofdstuk 4 geeft toelichting op de thema's en in de hoofdstukken 5 t/m 8 worden vervolgens de hoofdpunten, projecten en financiën per thema belicht; elk hoofdstuk beslaat 1 thema. De laatste drie hoofdstukken; Kredieten en investeringsbegroting, Belastingen en Paragrafen, geven het financiële beleid van het waterschap weer.

3. Begroting in één oogopslag

Dit hoofdstuk bevat een totaaloverzicht van de begroting. Hierin zijn de baten en lasten van het waterschap weergegeven. Voor het bekostigen van de waterschapstaken heft Stichtse Rijnlanden waterschapsbelasting. De zuiveringsheffing wordt gebruikt voor het zuiveren van afvalwater. Het andere deel, de watersysteemheffing, wordt aangewend voor de taken op gebied van het watersysteem en de waterveiligheid.

Kosten en dekking

Voor het uitvoeren van haar taken maakt waterschap kosten en heeft het overige opbrengsten zoals bijdragen van derden. Het saldo van de kosten en overige opbrengsten zijn de netto-kosten. Deze zijn verdeeld over 'gezond water' € 50,7 miljoen, 'veilige dijken' € 16,6 miljoen en 'voldoende water' € 32,2 miljoen. Voor het uitvoeren van deze taken is een ondersteunende organisatie nodig. De totale netto-kosten van deze ondersteunende organisatie bedragen € 32,2 miljoen. Via de zuiverings- en de watersysteemheffing heeft het waterschap in 2021 voor het dekken van de totale netto-kosten een bedrag nodig van € 131,7 miljoen. Deze dekking kan worden gerealiseerd door het opleggen van belastingen of door het putten uit de egaliseringsreserves die zijn gevuld met belastingen uit voorgaande jaren. In deze begroting wordt volgens de voorgestelde belastingtarieven uitgegaan van een totale belastingopbrengst van € 132,6 miljoen: € 69,7 miljoen voor de watersysteemheffing en € 62,9 miljoen voor de zuiveringsheffing. Per saldo wordt € 1,2 miljoen toegevoegd aan de egaliseringsreserves.

Begroting 2021 Verdeling watersysteem- en zuiveringsheffing	Realisatie 2019	Begroting 2020*	VJN 2020 jaar 2021	Begroting 2021
Netto-lasten (incl. mutaties bestemmingsreserves)				
Watersysteemheffing	60.252	67.708	70.580	70.832
Zuiveringsheffing	59.855	59.800	61.584	60.829
Totaal netto-lasten	120.107	127.508	132.164	131.662
Mutaties reserves				
Watersysteemheffing	539	2.432	-	855
Zuiveringsheffing	4.808	4.324	2.541	2.080
Totaal mutaties reserves	5.347	1.892	2.541	1.225
Te dekken uit belastingopbrengsten	125.454	129.400	134.705	132.886
Belastingopbrengsten				
Verontreinigingsheffing**	-	-	-	320
Watersysteemheffing	60.791	65.275	70.580	69.658
Zuiveringsheffing	64.663	64.125	64.125	62.909
Totaal belastingopbrengsten	125.454	129.400	134.705	132.886
Resultaat				
Watersysteemheffing	-	-	-	-
Zuiveringsheffing	-	-	-	-
Totaal resultaat	-	-	-	-

* Begroting 2020 is na de eerste begrotingswijziging (alleen belastingopbrengsten)

** de verontreinigingsheffing is in 2020 onterecht begroot onder overige opbrengsten

Bedragen zijn in duizenden euro's

Een overzicht van de kosten en overige opbrengsten per programma is opgenomen in de paragrafen onder de bestuurlijke thema's.

Begroting 2021 Verdeling watersysteem- en zuiveringsheffing	Begroting 2020**	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Netto-lasten					
Watersysteemheffing	67.708	70.832	72.400	73.600	74.900
Zuiveringsheffing	59.800	60.829	61.900	63.000	64.200
Uitwerking strategische lijnen VJN 2021	0	0	PM	PM	PM
Totaal netto-lasten*	127.508	131.662	134.300	136.600	139.100
		3,3%	PM	PM	PM
Belastingopbrengsten					
Verontreinigingsheffing***	0	320	320	320	320
Watersysteemheffing	65.275	69.658	73.768	78.120	82.690
Zuiveringsheffing	64.125	62.909	64.167	65.386	66.596
Totaal belastingopbrengsten	129.400	132.566	137.934	143.506	149.286
		2,4%	4,0%	4,0%	4,0%
Mutaties egalisereserves					
Watersysteemheffing	-2.432	-855	1.368	4.520	7.790
Zuiveringsheffing	4.324	2.080	2.267	2.386	2.396
Totaal mutaties egalisereserves	1.892	1.225	3.634	6.906	10.186
Resultaat					
Watersysteemheffing	0	0	0	0	0
Zuiveringsheffing	0	0	0	0	0
Totaal resultaat	0	0	0	0	0

* de netto-lasten zijn inclusief mutaties van de bestemmingsreserves

** Begroting 2020 is na de eerste begrotingswijziging (alleen belastingopbrengsten)

*** de verontreinigingsheffing is tot en met 2020 onterecht als overige opbrengsten begroot

Bedragen zijn in duizenden euro's

Meerjarenbegroting 2021-2024

In deze Begroting 2021 is, conform de Voorjaarsnota 2020, een beperkt aantal ontwikkelingen en de daarbij horende financiële consequenties verwerkt. In aanloop naar de Voorjaarsnota 2021, die het kader stelt voor de Begroting 2022, wordt met het algemeen bestuur verkend op welke maatregelen er wordt ingezet om de Strategische lijnen vorm te geven. De nu verwerkte ontwikkelingen geven een divers beeld voor de ontwikkeling van de netto-kosten voor de watersysteem- en de zuiveringsheffing: de totale ontwikkeling van 3,3% bestaat uit een stijging van 4,6% voor de watersysteemheffing en 1,7% voor de zuiveringsheffing. Doordat meerjarig alleen de indexering en de doorwerking van het huidige beleid is doorgerekend geeft de meerjarenraming voor 2022 en verder een gematigde ontwikkeling van de netto-kosten: 2% of minder per jaar.

De stijging van de netto-kosten van 3,3% past binnen de financiële kaderafspraken van maximaal 4,0% stijging van de belastingopbrengsten. Door gebruik te maken van de ruimte in het tarief voor de zuiveringsheffing kan de stijging van de belastingopbrengst in 2021 in totaliteit ruim binnen de beoogde 4% worden gehouden en dat geldt ook voor de daaropvolgende jaren.

Bij de doorrekening van de belastingopbrengsten voor 2021 is rekening gehouden met een aantal uitgangspunten. De nadruk ligt daarbij op evenwichtige ontwikkeling van de tarieven en op termijn kostendeckende tarieven. Verder is rekening gehouden met de bandbreedtes van de reserves en de ontwikkeling van de lasten voor de verschillende groepen belastingplichtigen.

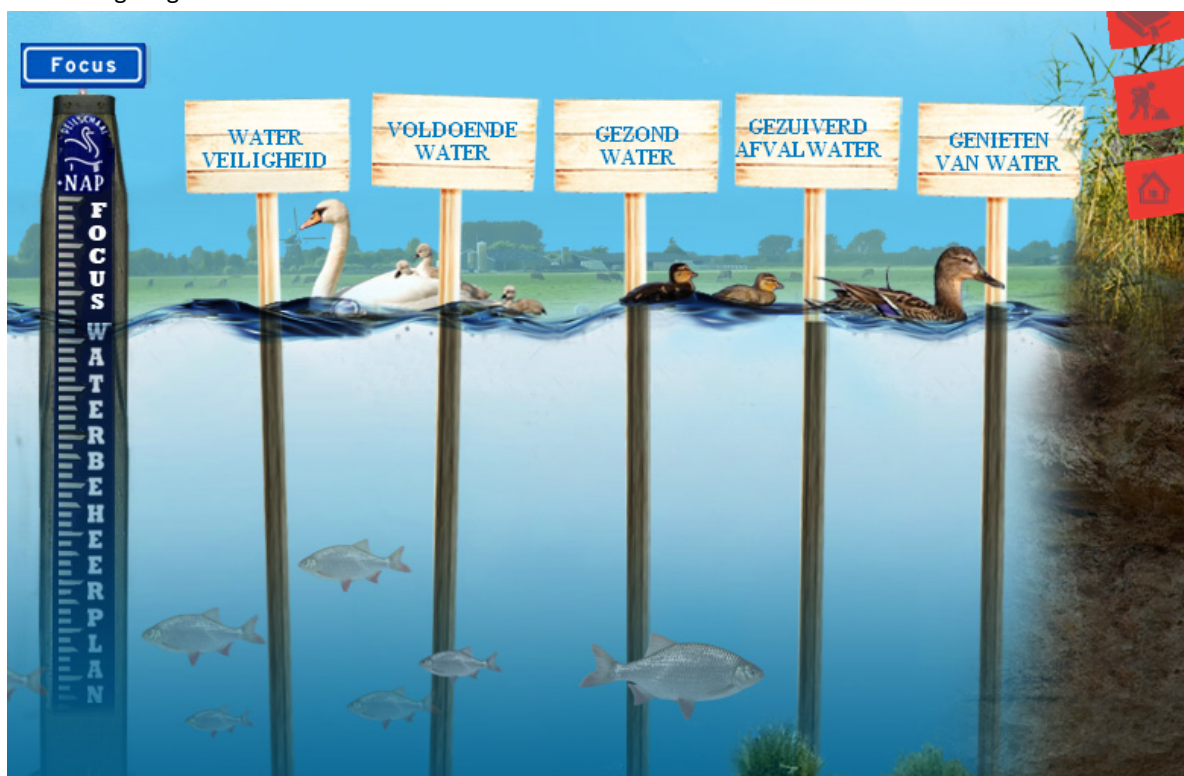
In bovenstaande meerjarenraming zijn de belastingopbrengsten, conform de meerjarenraming uit de voorjaarsnota, voor de watersysteemheffing meerjarig verhoogd met 6% per jaar en voor de zuiveringsheffing met 2% per jaar. Deze extrapolatie is gedaan omdat het meerjarenbeeld voor de netto-kosten nog zal worden beïnvloed door de uitwerking van de strategische lijnen in de voorjaarsnota van 2021 (in deze tabel nog als PM opgenomen) die zijn doorwerking zal hebben in de meerjarenbegroting vanaf 2022.

Investerings

Naast de reguliere jaarlijkse exploitatie-uitgaven voert het waterschap investeringsprojecten uit. De omvang van de totale investeringsuitgaven bedraagt in de Begroting 2021 € 66,0 miljoen. Dit is lager dan in de Voorjaarsnota 2020 is opgenomen. Deze investeringen en de verschillen ten aanzien van de voorjaarsnota worden toegelicht in het hoofdstuk Kredieten en investeringsbegroting 2021.

4. Thema's

In de volgende hoofdstukken worden per waterschapsthema, zoals opgenomen in de Waterkoers, de onderliggende programma's en werkzaamheden toegelicht. Genieten van water is als onderwerp onder het thema Bestuur, middelen en maatschappij terug te vinden. Aanvullend is onder dit thema informatie opgenomen rondom (strategische) onderwerpen die bijdragen een 'Vitale overheidsorganisatie'. Onder de verschillende thema's is via de effectindicatoren de koppeling gemaakt tussen de maatregelen of werkzaamheden en de beoogde effecten. Per programma wordt vervolgens een toelichting gegeven op de belangrijkste wijzigingen en geeft een tabel inzicht in de kosten en overige opbrengsten en de investeringsuitgaven.

Hieronder is echter eerst een totaaloverzicht van de kosten en overige opbrengsten per thema en programma opgenomen en vervolgens een overzicht per kosten- en opbrengstensoort. De kosten en overige opbrengsten voor maatschappelijke verantwoord ondernemen en voor duurzaamheid zijn niet goed apart weer te geven. Aan deze beide programma's wordt veelal invulling gegeven door daar met de maatregelen onder de andere programma's rekening mee te houden. Daarom zijn deze kosten en opbrengsten opgenomen in de programma's waar de betreffende maatregelen onderdeel van uitmaken.

Begroting 2021 per bestuurlijk thema en programma	Realisatie 2019	Begroting 2020 *	Begroting 2021
Kosten			
<i>Veiligheid</i>	22.852	24.450	24.667
Waterkeringenbeheer	19.606	21.255	21.400
Calamiteitenzorg	734	560	589
Muskusrattenbeheer eigen gebied	2.512	2.634	2.677
<i>Voldoende water</i>	32.739	36.696	42.053
Watersysteembeheer	28.986	32.994	38.555
Beperking gevolgen klimaatverandering	3.753	3.702	3.498
<i>Gezond water</i>	50.582	70.726	58.851
Gezond water	4.292	6.090	6.641
Zuiveringsbeheer	46.290	64.635	52.211
<i>Bestuur, middelen & maatschappij</i>	29.248	33.235	36.910
Lastendruk	3.718	3.525	3.764
Maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzaamheid	-	-	-
Tevredenheid belanghebbenden	-	-	-
Bestuur en organisatie	25.531	29.710	33.146
<i>Kosten gemene rekening</i>	9.815	9.933	10.217
GR Muskusrattenbeheer	9.815	9.933	10.217
Afvalwaterketen	-	-	-
Winnet	-	-	-
Totaal kosten	145.237	175.039	172.698
Overige opbrengsten			
<i>Veiligheid</i>	6.150	5.472	7.807
Waterkeringenbeheer	6.137	5.469	7.805
Calamiteitenzorg	13	3	2
Muskusrattenbeheer eigen gebied	-	-	-
<i>Voldoende water</i>	5.508	5.105	5.296
Watersysteembeheer	5.168	5.063	5.271
Beperking gevolgen klimaatverandering	341	43	25
<i>Gezond water</i>	5.794	4.758	4.135
Gezond water	1.059	966	623
Zuiveringsbeheer	4.735	3.792	3.512
<i>Bestuur, middelen & maatschappij</i>	2.801	3.620	3.370
Lastendruk	-	-	-
Maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzaamheid	-	-	-
Tevredenheid belanghebbenden	-	-	-
Bestuur en organisatie	2.801	3.620	3.370
<i>Opbrengsten gemene rekening:</i>	9.815	9.933	10.217
GR Muskusrattenbeheer	9.815	9.933	10.217
Totaal overige opbrengsten	30.069	28.888	30.825
Saldo kosten en overige opbrengsten	115.168	146.151	141.873
Onttrekking bestemmingsreserves t.b.v. exploitatie	3.557	26.892	18.688
Toevoeging aan bestemmingsreserves t.l.v. exploitatie	8.496	8.248	8.476
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreserves	120.107	127.508	131.662

* Begroting 2020 is na de eerste begrotingswijziging (alleen belastingopbrengsten)

Bedragen zijn in duizenden euro's

Begroting 2021 per kosten- en opbrengstensoort en mutaties reserves	Realisatie 2019	Begroting 2020 *	Begroting 2021
Kosten			
Rentekosten	8.550	8.666	8.349
Afschrijvingskosten	25.562	28.267	29.668
Personeelskosten	41.874	45.316	48.057
Overige kosten	50.664	74.557	68.307
Bijdrage hoogwaterbeschermingsprogramma	8.777	8.300	8.100
Totaal kosten (exclusief GR muskusrattenbeheer)	135.427	165.106	162.481
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten, excl. geactiveerde lasten	7.001	6.093	6.536
Geactiveerde personeelslasten (incl. baggeren)	11.317	12.170	13.468
Geactiveerde rente	1.941	692	604
Totaal overige opbrengsten (exclusief GR muskusrattenbeheer)	20.259	18.955	20.608
Onttrekking bestemmingsreserves	3.557	26.892	18.688
Toevoeging bestemmingsreserves	8.496	8.248	8.476
Saldo kosten en overige opbrengsten en bestemmingsreserve	120.107	127.508	131.662
Belastingopbrengsten			
Verontreinigingsheffing	-	-	320
Belastingopbrengsten overige categorieën	125.454	129.400	132.566
Mutaties reserves			
Toevoeging bestemmingsreserve rwzi Utrecht (gesaldeerd)	-	-	-
Mutatie egalisereserves	540-	1.892	1.225
Saldo na netto bijdrage en mutaties reserves	0-	0	0

Bedragen zijn in duizenden euro's

Deze financiële uitkomsten zijn in het besluit behorende bij de concept begroting opgenomen.

5. Veiligheid

Het waterschap werkt aan de veiligheid van haar inwoners door het risico op en schade door overstromingen te beperken. Zo is Stichtse Rijnlanden verantwoordelijk voor de Lekdijk en vele regionale keringen langs ons boezemsysteem en toetst deze aan de normen voor de sterkte van deze keringen. We voeren regulier beheer en onderhoud uit aan de dijken en kades en daarnaast wordt er hard doorgewerkt aan versterking van de keringen. De Lekdijk neemt hierbij een bijzondere rol in. In een omvangrijk project wordt gewerkt aan 55 kilometer dijkversterking. Het waterschap heeft daarbij de ambitie om dit op een duurzame en innovatieve manier te doen en tegelijkertijd synergie- en meekoppelkansen te benutten. Daarom is de 'Sterke Lekdijk/waterveiligheid' als 1 van de 10 lijnen opgenomen in de strategische agenda.

Tegelijkertijd blijven we werken aan een professionele calamiteitenorganisatie voor het geval dat het toch mocht komen tot een calamiteit. Daarnaast voeren we muskusrattenbeheer uit om het aantal dieren en bijbehorende graafschade aan de keringen te verminderen. Al deze werkzaamheden dragen bij aan een samenleving die zich veilig voelt bij hoogwater.

We volgen de werkzaamheden met betrekking tot 'waterveiligheid' aan de hand van de volgende effect indicatoren:

1: Overstromingen voorkomen

- Eff 1: Voldoen aan de rijksnormen voor primaire waterkeringen

2: Beperken negatieve effecten overstromingen

- Eff 2a: Waterschap is voorbereid op een overstroming
- Eff 2b: Medeoverheden en inwoners met hulp van waterschap voorbereid op overstroming

Met effect indicator 4b wordt getoetst of het waterschap voldoet aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen. Deze effect indicator is opgenomen onder 'voldoende water'. Dit doel, het op orde hebben van de regionale keringen, draagt ook bij aan 'waterveiligheid' en komt daarom ook onder dit thema terug.

4: Waterinfrastructuur op orde brengen

- Eff 4b: Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen

5.1 Waterkeringenbeheer

Onder waterkeringenbeheer valt zowel het versterken van de kades en keringen, als het regulier en periodiek onderhoud hiervan. Maar ook andere reguliere (onderhouds)taken, zoals klein onderhoud en maaien van de kades valt onder waterkeringenbeheer. Een ander belangrijk onderdeel is het bijhouden en opslaan van de data van de waterkeringen in het beheerregister, waar onder meer leggers van worden gemaakt. Hieronder belichten we slechts een aantal projecten die we in 2021 uitvoeren.

Tweede ronde veiligheidstoets waterkeringen

Voor de regionale waterkeringen wordt gewerkt aan de tweede toetsronde op veiligheid. In het Uitvoeringsbesluit Regionale Waterkeringen West-Nederland is vastgelegd dat uiterlijk in 2024 aan Gedeputeerde Staten van de provincies Utrecht en Zuid-Holland wordt gerapporteerd over de veiligheidstoestand van de regionale waterkeringen. We zijn in 2018 gestart met het vaststellen van de ambitie voor deze toetsronde. Doordat de toetsing gedetailleerder wordt uitgevoerd zal de scope van de toekomstige groot-onderhoudsprojecten beter in beeld gebracht worden. Dit brengt nu extra kosten met zich mee, maar levert later efficiencyvoordeel op voor de uiteindelijke investeringsprojecten. Vanaf 2019 is gestart met de inhoudelijke uitvoering van de toetsing. Sindsdien wordt gewerkt aan een nadere planuitwerking en het ordenen en inwinnen van benodigde gegevens. 2021 zal in het teken staan van het uitvoeren van grondonderzoek en het beschouwen van de waterkerende functie van onze boezemkades. De eerste tussenresultaten worden opgeleverd. Voor een deel van onze regionale waterkeringen weten we dan of ze hoog en sterk genoeg zijn voor de komende jaren. Voor de toetsing zijn in 2019 in de voorjaarsnota gelden vrij gemaakt en voor 2021 is € 589.000 begroot.

Strategische lijn: Sterke Lekdijk / waterveiligheid

Een groot deel van de primaire waterkeringen in ons beheergebied langs de Neder-Rijn en Lek worden versterkt om weer aan de in 2017 bijgestelde wettelijke veiligheidsnorm te voldoen. Naast de doelen voor waterveiligheid, planning en budget, staan bij de Sterke Lekdijk het realiseren van de doelen voor innovatie, duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en waardering van stakeholders centraal.

Foto: De Lek

Met de aanbesteding van het innovatiepartnerschap Sterke

Lekdijk in het derde kwartaal van 2020 zijn de drie innovatiepartners bekend die met ons de versterking van de Lekdijk gaan realiseren. Het project Wijk bij Duurstede – Amerongen gaat nu samen met één van de innovatiepartners verder met het uitwerken van het voorkeursalternatief in de planuitwerkingsfase. In het project Salmsteke Ontkiemt! realiseren we samen met de gebiedspartners naast de dijkversterking ook de uiterwaardinrichting. In 2021 zal met de bestuurlijke goedkeuring van het projectplan en het afsluiten van een samenwerkingsovereenkomst met de gebiedspartners voor de realisatiefase, de planuitwerkingsfase worden afgerond.

Conform planning start het programma Sterke Lekdijk het zesde en laatste project op: de versterking van de Lekdijk tussen Culemborgse veer en de Irenesluis. De projecten Culemborgse Veer – Beatrixsluis en Salmsteke – Schoonhoven zullen medio 2021 de verkenningsfase afronden met de bestuurlijke goedkeuring van het voorkeursalternatief en het afsluiten van een samenwerkingsovereenkomst met de gebiedspartners voor

de planuitwerkingsfase. Daarna zullen zij, net als de deelprojecten Wijk bij Duurstede – Amerongen en Salmsteke, de samenwerking met de innovatiepartner starten, waarbij 2021 in het teken staat van het opstellen van de plannen van aanpak van de planuitwerkingsfase. Het project Jaarsveld – Vreeswijk zal in 2021 de kansrijke oplossingsrichtingen opstellen.

Programmatische aanpak regionale keringen

Het op orde houden van onze regionale waterkeringen pakken we programmatisch aan met een groot onderhoudsplan regionale waterkeringen (GOP RWK). De looptijd van het GOP RWK is in samenspraak met de provincies met drie jaar verlengd tot en met 2024. Oorzaken van de benodigde extra tijd liggen vooral in het voorbereiden en realiseren van de complexere opgaven, waarbij samenwerking met omgevingspartners bepalend is voor de voortgang. In 2021 start voor enkele waterkeringen- en oeverprojecten aan de Gekanaliseerde Hollandse IJssel de planuitwerkingsfase. Daarnaast zijn of gaan de projecten Meijekade, Vlistkade en Kromme Mijdrecht - Kollensloot in uitvoering. De oplevering van deze projecten wordt verwacht in het eerste kwartaal van 2022 (totaal 14 km). De verwachting is daardoor dat het aantal projecten dat technisch gereed wordt gemeld in 2021 beperkt zal zijn. De uitgavenprognose voor GOP RWK in 2021 (voor alle projecten in voorbereiding en uitvoering tezamen) is € 6,7 miljoen. Voor het gehele programma geldt op dit moment dat de prognose einde werk binnen het door het AB beschikbaar gestelde krediet blijft.

GHJ-Noord & Waaiersluis

In maart 2020 is er vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma subsidie toegekend voor (de verkenningsfase van) de verbetering van de regionale kering aan de noordkant van de Gekanaliseerde Hollandse IJssel. 2021 staat in het teken van het verder uitwerken van deze verkenningsfase. De afronding van de verkenningsfase wordt met het Voorkeursalternatief bereikt en naar verwachting in 2022 opgeleverd. Daarnaast wordt in 2021 de planuitwerkingsfase voor het Waaiercomplex afgerond en zal de realisatie van de versterkingsmaatregelen starten. Naar verwachting zijn alle werkzaamheden in 2022 afgerond en is het project dan gereed.

Het waterschap moet voldoen aan de rijksnormen van de primaire keringen (Eff 1a). De veiligheidstoets en project Sterke Lekdijk dragen hieraan bij. De Programmatische aanpak keringen en de GHJ-Noord & Waaiersluis zijn gericht op de provinciale keringen en dragen hiermee bij aan de 'voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen' (Eff 4b).

Exploitatie 2021

Waterkeringenbeheer	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Kosten			
Rentekosten	844	876	1.077
Afschrijvingskosten	2.258	2.513	3.091
Personeelskosten	6.943	8.205	7.637
Overige kosten	785	1.361	1.494
Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma	8.777	8.300	8.100
Totaal kosten	19.606	21.255	21.400
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	6.137	5.469	7.805
Totaal overige opbrengsten	6.137	5.469	7.805
Saldo kosten en overige opbrengsten	13.469	15.786	13.595

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op belangrijkste verschillen tussen de begroting 2020 en 2021

- De afschrijvingskosten en rentelasten stijgen door de activering en ingebruikname van investeringsprojecten onder het Groot Onderhoudsplan Regionale Keringen in de afgelopen jaren;
- De hogere overige opbrengsten worden verklaard doordat een groter deel van de personeelskosten wordt doorbelast aan de investeringsprojecten. De personeelskosten zijn lager doordat er een correctie is doorgevoerd op de verdeling van de personeelskosten van de Vergunningverlening en Handhaving. Deze drukken nu minder op dit programma;
- Toelichting op bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP): Het HWBP is een gezamenlijk programma van alle dijkbeheerders. Rijk en waterschappen dragen ieder voor de helft bij in de financiën van het HWBP. Het programma levert dus enerzijds een aanzienlijke bijdrage in het project Sterke Lekdijk, maar betekent anderzijds ook, dat het waterschap jaarlijks een bijdrage moet betalen. Deze solidariteitsbijdrage wordt vastgesteld in Unieverband. De nu begrote bijdrage is gebaseerd op de meeste recente opgave voor 2021 en € 200.000 lager dan in 2020 maar wel € 400.000 hoger dan in de Voorjaarsnota 2020 was voorzien.

Investeringsuitgaven 2021

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Totaal krediet al toegekend*	Nieuw krediet-volume in 2021	Begroting uitgaven 2021
Programma Waterkeringenbeheer	91.998	0	11.342
<i>Waterkeringen voldoen aan de normen (wettelijk/ provinciaal/ HDSR)</i>			
1. GOP regionale waterkeringen	82.847	-	6.700
2. GOP primaire waterkeringen	3.051	PM	1.070
3. GHJ Noord & Waaiersluis	6.100	-	3.572
Specifieke projecten			
<u>27. Sterke Lekdijk</u>	49.000	5.000	25.563
nog door DB te verdelen	11.511	29.584	-
27a. Amerongen - Wijk bij Duurstede	7.386	16.500	6.100
27b. Salmsteke	5.233	5.069	2.569
27c. Culemborgse Veer - Beatrixsluis	8.677	15.500	6.200
27d. Salmsteke - Schoonhoven	6.414	12.509	3.127
27e. Vreeswijk - Jaarsveld	1.190	-	4.260
27f. Irenesluizen - Culemborgse Veer	1.000	9.921	3.307
27g. Programme team (vh. Strategisch team)	7.589	8.428	3.500
32. Grondaankopen Sterke Lekdijk	30.900	-	4.400

Bedragen zijn in duizenden Euro's

* Op basis van toekenning t/m 1 juli 2020

Toelichting aanvullend kredietvolume

- Voor de specifieke projecten onder de Sterke Lekdijk wordt € 5,0 miljoen aanvullend kredietvolume opgevoerd. Het aanvullende kredietvolume van € 88,0 miljoen (naar aanleiding van de aanpassing van het normbedrag per km) dat in de begroting van 2020 was opgenomen is nog niet door het algemeen bestuur toegekend. Daarom is de verdeling van dit krediet in bovenstaande tabel grijs gemarkeerd. Bestuurlijke besluitvorming over dit extra krediet volgt naar verwachting in december van 2020.
- Voor het GOP Primaire Waterkeringen wordt een bestuursvoorstel voorbereid. Omdat de HWBP-veiligheidsopgave van Sterke Lekdijk en de eigen beheeropgave van het GOP een nauwe relatie met elkaar hebben, is de verwachte hoogte van de kredietaanvraag voor het GOP nog onzeker.

5.2 Muskusrattenbeheer in eigen gebied

Om schade aan onze keringen door muskusratten te voorkomen, is besloten de populatie muskusratten tot de landgrenzen terug te brengen. Een belangrijke maatstaf hiervoor is het aantal vangsten dat jaarlijks wordt gerealiseerd: deze lopen terug naarmate er minder muskusratten in ons beheergebied voorkomen. Voor 2021 wordt voor HDSR ingezet op het continueren van de vangsten of een hele lichte daling. Ook de ureninzet in HDSR-gebied zal licht dalen. Om tot een verdere daling van de vangsten te kunnen komen, wordt ingezet op het verkrijgen van jaarrond toestemming tot het betreden van (natuur)terreinen en verdergaande professionalisering en kwaliteitsverbetering van de organisatie. Ook wordt gewerkt aan de verdere ontwikkeling van innovaties zoals de inzet van speurhonden, drones en eDNA. Organisatie-breed zal er een extra inspanning worden gedaan om ook in de Krimpenerwaard en het gebied rond de Nieuwkoopse Plassen (het zogenaamde focusgebied) een vangstdaling tot stand te kunnen brengen.

Met het blijvend terugdringen van de muskusratpopulatie wordt schade aan keringen voorkomen. Dit draagt er aan bij dat de keringen blijven voldoen aan de provinciale normen voor keringen (Eff 4b).

Exploitatie 2021

Muskusrattenbeheer eigen gebied	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Kosten			
Rentekosten	7	6	6
Afschrijvingskosten	9	10	9
Personeelskosten	-	-	-
Overige kosten	2.496	2.619	2.662
Totaal kosten	2.512	2.634	2.677
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	-	-	-
Totaal overige opbrengsten	-	-	-
Saldo kosten en overige opbrengsten	2.512	2.634	2.677

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op belangrijkste verschillen tussen de begroting 2020 en 2021

Er zijn geen significante verschillen op de exploitatiebegroting.

Investeringsuitgaven 2021

Voor het programma Muskusrattenbeheer eigen gebied zijn voor 2021 geen investeringsuitgaven begroot.

5.3 Calamiteiten zorg

Binnen crisisbeheersing/calamiteiten zorg wordt doorlopend gewerkt aan de voorbereiding op een mogelijke crisis. Zo wordt iedereen met een rol in de crisisorganisatie van het waterschap opgeleid, getraind en geoefend. We stellen, in samenwerking met partners, plannen op en zorgen dat we over geschikt noodmateriaal kunnen beschikken. Daarbij leren we van crises die we hebben meegemaakt en van oefeningen die zijn gehouden.

We bereiden ons voor op diverse soorten crises, niet alleen water gerelateerd. Het jaar 2020 staat in ons geheugen gegrift door de enorme consequenties als gevolg van corona, ook bij waterschappen. We hebben ervaren dat watercrises zich nog steeds voordoen maar dat de faciliteiten er zijn om de crisis op afstand, maar ook gezamenlijk, vanaf huis te coördineren. In 2021 worden trainingen georganiseerd die vanaf huis gevolgd kunnen worden. Daarnaast gaan we oefenen in de Hedwige Prosperpolder, waarbij innovatief nagedacht wordt over het brengen van de dijk naar de mensen, middels dronebeelden, vlogs, etc.

Hierdoor zijn we als waterschap beter voorbereid op een overstroming (Eff 2a) maar ook op overige crises die het waterschap kan overkomen. De samenwerking met de partners zorgt er bovendien voor dat ook medeoverheden en inwoners beter voorbereid zijn op een overstroming (Eff 2b).

Exploitatie 2021

Calamiteitenzorg	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Kosten			
Rentekosten	0	0	-
Afschrijvingskosten	0	0	0
Personeelskosten	586	403	434
Overige kosten	148	157	155
Totaal kosten	734	560	589
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	13	3	2
Totaal overige opbrengsten	13	3	2
Saldo kosten en overige opbrengsten	720	557	587

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op belangrijkste verschillen tussen de begroting 2020 en 2021

Er zijn geen significante verschillen op de exploitatiebegroting.

Investeringsuitgaven 2021

Voor het programma Calamiteitenzorg zijn voor 2021 geen investeringsuitgaven begroot.

6. Voldoende water

Binnen dit thema gaat het om functies te bedienen met een passende waterhuishouding en het omgaan met teveel en te weinig water; nu en in de toekomst. Langere periodes van droogte, afgewisseld met hevige regenbuien, stellen ons waterschap voor nieuwe uitdagingen. Het opschuiven van de extremen in teveel en te weinig water vragen om aanpassingen aan het watersysteem én om nieuwe manieren van sturen en samenwerking op alle niveaus; van perceel tot polder tot stroomgebied. Nu al, maar ook in de komende jaren, ligt een groot deel van de extra werkzaamheden van het waterschap binnen dit thema. De sleutel tot aanpassingen ligt echter bij verschillende partijen, op nationaal tot lokaal niveau, en er zijn meerdere oplossingsrichtingen denkbaar. Daarom is 'Toekomstbestendig waterbeheer' als 1 van de 10 lijnen opgenomen in de strategische agenda. In aanvulling hierop is 'Bodemdaling veenweide' als strategische lijn opgenomen, omdat er meer inzet noodzakelijk is om het remmen van de bodemdaling al in 2030 met 50% te kunnen reduceren. Naast deze strategische vraagstukken werken we aan het beheer en periodiek onderhoud van ons huidige watersysteem. Andere reguliere taken zijn onder meer het waterpeilbeheer en de toepassing van de regelgeving uit de Keur. Een aantal van de opgaven voor voldoende water lichten we in dit hoofdstuk verder toe.

We volgen de werkzaamheden met betrekking tot 'voldoende water' aan de hand van de volgende effect indicatoren:

Eff 3: Waterinfrastructuur op orde houden

- Eff 3a: Functies zijn bediend met passende waterhuishouding
- Eff 3b: Watersysteem kan tegen een stootje

Eff 4: Waterinfrastructuur op orde brengen

- Eff 4a: Acceptabel beschermingsniveau tegen wateroverlast
- Eff 4b: Voldoen aan de provinciale normen voor regionale waterkeringen

Eff 5: Beperken effecten wateroverlast bij extreme situaties

- Eff 5a: Risico wateroverlast bekend bij bewoners en bedrijven
- Eff 5b: Gemeenten en bewoners nemen bewust maatregelen om effect wateroverlast te beperken

Eff 6: Bij watertekort worden essentiële functies voorzien van zoet water

- Eff 6: Het beschikbare water is verdeeld volgens afspraken

6.1 Watersysteembeheer

Onder Watersysteembeheer werkt het waterschap, vanuit vier gebiedsteams, aan het op orde houden van het stelsel van watergangen, kunstwerken en (natuurvriendelijke) oevers. Het baggeren van watergangen, het bestrijden van exoten en maaionderhoud zijn enkele taken die we hiervoor uitvoeren. Assetteams helpen om deze assets effectief en efficiënt te onderhouden. Ook het maken van watergebiedsplannen, het uitvoeren van peilbesluiten en het remmen van bodemdaling valt onder Watersysteembeheer.

Baggeren watergangen

In de voorjaarsnota 2020 is voorzien in een extra dotatie aan de voorziening onderhoud watergangen, waaruit onder andere de baggerprojecten van het nieuwe GOP baggeren worden gefinancierd. Door PFAS en door corona is de start van de nieuwe aanpak met een nieuw team minder goed verlopen. De vooruitzichten zijn echter dat gedurende de looptijd van het nieuwe GOP baggeren (2020-2024) deze tegenvallende start goed kan worden ingelopen. Daarom is er nu in de begroting van uitgegaan dat de dotatie volgens het oorspronkelijk voornemen wordt doorgezet.

Onderhoud en inrichting natuurvriendelijke oevers

In 2020 is het budget met name besteed aan onderhoud oevers in stedelijk gebied Utrecht. In 2021 wordt het bestek voor onderhoud van natuurvriendelijke oevers aanbesteed. Ten opzichte van de Begroting 2020 is € 100.000 extra begroot voor dit onderhoud, zoals opgenomen in de Voorjaarsnota 2018.

Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (GHJ)

Het Rijk heeft het beheer en onderhoud van de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (GHJ) in 2013 overgedragen aan het waterschap. Het achterstallig en toekomstig onderhoud is vergoed door het Rijk en gestort in de Bestemmingsreserve GHJ. Vanuit de bestemmingsreserve wordt in 2021 gewerkt aan de verkenningsfase van de oevers Doorslag Park Oudegein en Doorslag Herenstraat. Daarnaast wordt gewerkt aan de Doorslagsluis (zie ook paragraaf 6.2) en beheer en onderhoud van de Waaiersluis (zie ook paragraaf 5.1).

Exotenbestrijding

In 2018 is met de Nota Plaagsoorten het beleid voor exotenbestrijding geactualiseerd. Conform dit beleid wordt het totale budget voor deze bestrijding in deze begroting met € 120.000 verlaagd van € 590.000 tot € 470.000. Eind 2020 wordt de tweejaarlijkse evaluatie opgeleverd van dit beleid, waarbij wordt gekeken naar de effectiviteit van de bestrijding van de bestaande soorten én naar nieuw opgekomen soorten sinds 2018. Aan de hand daarvan wordt gekeken of een aanpassing van het beleid en begrote kosten noodzakelijk is.

Maaionderhoud

In 2020 zijn nieuwe opdrachten voor maaionderhoud uitgevoerd, waarbij specifiek aandacht is uitgegaan naar biodiversiteit, de aangepaste natuurwetgeving én aan het professionaliseren van regie en toezicht. In 2021 willen we dit continueren en waar nodig verder aanscherpen.

Assetmanagement

In 2020 zijn vier assetteams gevormd voor zuiveringen, keringen, kunstwerken en watergangen. Deze teams maken afwegingen tussen kosten, prestatie en risico's voor de assets en sturen op een goede balans tussen het dagelijks beheer en onderhoud en het groot onderhoud. Daarmee verloopt de ontwikkeling van het assetmanagement volgens verwachting.

Huisvesting buitendiensten

In de begroting is nieuwbouw en uitbreiding voor huisvesting van onze buitendienst waterbeheer opgenomen. De buitendienst van Waterbeheer bestaat uit vier gebiedsteams waarin naast de gebiedsmanagers en de gebiedsbeheerders ook de rayonmedewerkers werkzaam zijn. De rayonmedewerkers doen buiten het dagelijkse (peil) beheer, ontstoppen en ontzorgen en zij houden toezicht op jaarlijks terugkerende onderhoudswerkzaamheden aan het systeem. In de 24/7 storingsdienst lossen ze acute knelpunten op. De gebiedsbeheerders en rayonmedewerkers werken bij calamiteiten nauw samen om gevolgschade te beperken. Om dat werk te kunnen doen is het noodzakelijk om in het gebied aanwezig te zijn en te beschikken over materialen en materieel. Daarvoor zijn in het gebied steunpunten in gebruik met een werkplaats en loods, maar ook een kantine en een aantal computerwerkplekken. Deze steunpunten zijn op dit moment niet optimaal. Verbetering van deze steunpunten vindt plaats binnen het kader van het huisvestingsplan buitendiensten waar in 2021 een geactualiseerde versie van zal worden voorgelegd aan het Algemeen Bestuur. Voor 2021 wordt in het kader van dit huisvestingsplan voorzien in projecten voor steunpunt IJssel, Leidse Rijn en een nieuwe locatie specifiek voor calamiteitenmaterieel waterkeringen.

Bovengenoemd beheer en onderhoud draagt bij aan zowel het op orde brengen als het onderhouden van de waterinfrastructuur (Eff 3 en 4). Daarnaast worden ook extra oevers natuurvriendelijk ingericht en worden vispassages aangelegd. Dit wordt onder het thema 'gezond water' verder toegelicht.

Watergebiedsplannen

In watergebiedsplannen werkt het waterschap samen met de omgeving om opgaven te realiseren in het gebied. In het westelijke veenweidegebied zijn 5 gebiedsplannen in uitvoering en in het Kromme Rijn gebied zijn vier plannen in uitvoering. Van een aantal plannen loopt de uitvoering op zijn einde. In 2020 wordt het watergebiedsplan 'tussen Kromme Rijn en Amsterdam Rijnkanaal' opgeleverd en in 2021/2022 de plannen 'Groenraven – Oost', 'Langbroekerwetering', 'Zegveld Oud-Kamerik' en 'Kamerik - Kockengen'. Binnen het watergebiedsplan 'Linschoterwaard' worden een aantal maatregelen niet, of op een nadere wijze uitgevoerd. Hiervoor wordt een scope wijziging voorgesteld. Om alle maatregelen uit het watergebiedsplan 'Zegveld Oud-Kamerik' af te ronden is een aanvullend krediet nodig.

Peilbesluiten

Er worden diverse peilbesluiten opgesteld. Zo wordt voor Peilbesluit Spengen de knelpuntenanalyse met bijbehorend gebiedsproces uitgevoerd. Het beslaat de gebieden Spengen, Teckop Noord en –Zuid, Kockengen, Gerverscop, Breudijk, Klein-Houtdijk, Oudeland en Indijk. Voor de peilbesluiten Zegveld en Langbroekerwetering zal in 2021 de juridische vaststellingsprocedure plaatsvinden. Voor Oud-Kamerik, Kamerik-Teylingen, Brediusbos en Oudendam (kortweg 'peilbesluit Kamerik' genoemd) zit het peilbesluit in de inventariseringsfase. De resultaten zullen uitwijzen of het wenselijk is om een peilbesluitproces op te starten. Daarnaast vindt (in 2020 en 2021) de uitwerking van 2 raamwaterplannen plaats waar een peilbesluit voor is vastgesteld: Bodegraven Noord en De Tol.

Voortgang bergingsgebied en doorvoer Willeskop

In 2021 zal een planuitwerking voor het project 'Waterberging en -doorvoer Willeskop' met een definitieve kredietaanvraag aan het algemeen bestuur worden voorgelegd. Dit project is een geen spijt maatregel in het kader van het toekomstbestendig maken van het watersysteem.

Strategische lijn: Veenweide

Stichtse Rijnlanden zet zich actief in om samen met andere partijen de bodemdaling in het veenweidegebied te remmen. Bottom-up ondersteunt het waterschap innovatieve projecten in financiële, technische en participatieve zin. Ook dragen we bij aan kennisontwikkeling en bewustwording en participeren we in interbestuurlijke samenwerking. In de VJN 2020 zijn de 4 pijlers gepresenteerd waarlangs het waterschap wil werken om invulling te geven aan de ambitie om 50% bodemdaling reduceren in 2030: 'Werken vanuit de energie van het gebied' en 'leren door te doen' blijven de basis. Keuzes met betrekking tot de invulling van de strategie en de rol en positie van het waterschap binnen de pijlers 'optreden als 1 overheid' en over de 'consequenties van bodemdaling op het waterbeheer' worden in 2020/2021 gemaakt. Mogelijke financiële gevolgen van de nieuwe strategie worden bij de Voorjaarsnota 2021 ingebracht. Tegelijkertijd werken we verder aan diverse pilots en projecten die al in gang zijn gezet.

Als waterschap zijn we betrokken bij 5 grote (langjarige) gebiedsgerichte pilot projecten; Bedrijvenproef Spengen, Toekomstbestendige polder Lange Weide, Klimaatlim Boeren op Veen (KsBoV) in Kortrijk Portengen (momenteel in uitvoering), KsBoV in polders bij Vlist (POP3 subsidie is toegekend, uitvoering wacht op voorfinanciering) en Klimaatlim boeren op Veen in Meijpolder-Laag (in voorbereiding). In deze pilots wordt/zal worden geëxperimenteerd met

(pomp-gestuurde) waterinfiltratiesystemen, systemen op wind- en zonne-energie. Er is ruimte voor proeven met weidevogels, natte teelten (lisdodden) en andere vormen van peilbeheer. Afhankelijk van het uitvoeringsstadium van de pilot wordt er al gemeten, of is de monitoring in de voorbereidingsfase. We monitoren de algemene effecten van bodemdalingremmende maatregelen op het grondwater en op het tempo van bodemdaling. Deze monitoring zetten we door tot een aantal jaren na uitvoering/aanleg van de maatregelen. Elk project kent ook nog specifieke onderzoeksvragen met betrekking tot het watersysteem en -kwaliteit, biodiversiteit, agrarische bedrijfsvoering en duurzaamheid. Naast

deze pilot projecten zullen in 2021 initiatieven komen om tot opschaling te komen van de uit te rollen maatregelen om bodemdaling te reduceren en de broeikasuitstoot te verminderen. Deze initiatieven worden (deels) gefinancierd uit de impuls gelden uit het Klimaatakkoord ("100 miljoen). Om dit proces te faciliteren zullen vrijvallende middelen van de bedrijvenproef Spengen in 2021 (€ 200.000) hierop worden ingezet. Ook de begeleiding van de gebiedsgerichte monitoring van de pilot projecten wordt versterkt.

Voor de drie projecten van Klimaatlim Boeren op Veen zijn wij kassier. Vanuit Klimaatlim Boeren op Veen participeren we daarnaast ook in het Nationaal onderzoek broeikasgassen en in een vierjarig

Foto: Veenweidegebied

promotieonderzoek van Universiteit Utrecht naar het effect van bodemdaling remmende maatregelen op het bodemleven. Ook zijn we partner van de Regiodeal Bodemdaling Groene Hart, waarin verschillende partijen samenwerken aan een aanpak voor het omgaan met bodemdaling. Dit gebeurt door innovatieve experimenten uit te voeren. De partijen investeren gezamenlijk € 20 miljoen in de Regiodeal. Stichtse Rijnlanden is trekker van het project Financieringsarrangementen. Daarnaast zijn we trekker van een project om gebiedsprocessen aan elkaar te verbinden, als onderdeel van het IBP (interbestuurlijk Programma) Vitaal Platteland. Binnen dit programma zoeken partijen samen naar een passend verdienmodel voor de landbouw en behoud en ontwikkeling van natuur. Alle kennis die we opdoen delen we actief

Door het klimaatvraagstuk en de stikstofcrisis is de veenbodemdaling en de landbouwtransitie hoog op de politieke agenda komen te staan. Hierdoor zijn ook landelijke middelen beschikbaar. Provincie Utrecht stelt een Regionale Veenweide Strategie (RVS) op en betreft ons en waterschap AGV hierbij. Verwacht wordt dat medio 2021 de RVS zal worden vastgesteld. Mogelijke financiële gevolgen voor HDSR worden bij de Voorjaarsnota 2021 ingebracht. Om de forse ambitie om 50% bodemdaling reduceren in 2030 zijn naast de toepassing van waterinfiltratiesystemen ook transities en extensivering in het landelijk gebied nodig. Deze ambitie voor samenwerking vraagt om een adaptief handelende overheid die zijn snel inspeelt op kansen die zich voordoen.

Tot slot stimuleert het waterschap ook individuele initiatieven. Voorbeelden hiervan zijn de subsidieregeling 'Regionaal partnerschap voor water en bodem', waarvan 2021 het laatste jaar is, en projecten van 'Veenweidesloot van de toekomst'.

Alle bovengenoemde maatregelen dragen bij aan het op orde houden van de waterinfrastructuur (Eff 3). Bovendien worden bewoners en bedrijven actief betrokken bij deze processen (Eff. 5a). Dit geldt ook voor de projecten met betrekking tot het veenweidegebied. Het stimuleren van individuele initiatieven op dit gebied zorgen er bovendien voor dat bewoners ook zelf bewust maatregelen nemen om het effect van wateroverlast te beperken (Eff 5b).

Exploitatie 2021

Watersysteembeheer	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Kosten			
Rentekosten	2.325	2.462	2.249
Afschrijvingskosten	7.313	7.656	8.017
Personeelskosten	9.944	9.017	11.672
Overige kosten	9.403	13.858	16.617
Totaal kosten	28.986	32.994	38.555
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	5.168	5.563	5.271
Totaal overige opbrengsten	5.168	5.563	5.271
Saldo kosten en overige opbrengsten	23.818	27.431	33.284

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op belangrijkste verschillen tussen de begroting 2020 en 2021

- De afschrijvingskosten en rentelasten stijgen door de activering en in gebruikname van investeringsprojecten die de afgelopen jaren zijn afgerond onder bijvoorbeeld de watergebiedsplannen en onder het GOP Oevers;

- De stijging van de personeelskosten is grotendeels toe te schrijven aan een hogere toerekening van de afdeling Vergunningverlening en Handhaving. Dit is een correctie ten opzichte van de begroting van vorig jaar;
- In de overige kosten zijn ook de uitgaven opgenomen voor de Gekanaliseerde Hollandse IJssel die gedekt worden uit de daarvoor bestemde bestemmingsreserve. Onderdeel hiervan zijn de uitgaven voor het baggeren. Die zijn voor 2021 begroot op € 4,7 miljoen en voor 2020 waren die begroot op ruim € 2,0 miljoen; bijna € 2,7 miljoen lager.

Investeringsuitgaven 2021

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Totaal krediet al toegekend*	Nieuw krediet-volume in 2021	Begroting uitgaven 2021
Programma Watersysteembeheer	105.043	13.000	9.000
<i>Instandhouden</i>			
4. GOP Watersystemen	24.200	5.000	4.000
5. Vervanging groot materieel UV	925	-	50
6. Huisvesting buitendiensten	-	7.400	600
<i>Verbeteren</i>			
7. Gebiedsplannen Oost (cumulatief)	25.122	0	1.000
8. Gebiedsplannen West (cumulatief)	54.796	600	3.350
Specifieke projecten			
<i>GHIJ</i>	22.175	5.300	6.234
23. GHIJ Kunstwerken	1.625	1.300	534
24. GHIJ Oevers	8.250	4.000	1.000
25. GHIJ Baggeren	12.300	-	4.700

Bedragen zijn in duizenden Euro's

* Op basis van toekenning t/m 1 juli 2020

6.2 Beperking gevolgen klimaatverandering

Vanwege de ontwikkelingen rondom klimaatverandering, is medio 2020 gestart met het nieuwe beleidsprogramma Klimaatadaptatie, welke inmiddels op volle sterkte is gekomen. Naast de lopende activiteiten vanuit de oorspronkelijke programma's Zoetwater, Wateroverlast en Ruimtelijke Adaptatie is hiervoor een programmastructuur en een Plan van Aanpak opgesteld. Daarnaast zijn belangrijke samenwerkingsverbanden gestart en zijn we intensiever aangesloten bij processen en beleidsprogramma's van derden. Hiermee ligt een stevige basis om in 2021 verder te werken aan het beperken van de gevolgen van klimaatverandering. Vanuit de strategische lijn kijken we ondertussen nog verder vooruit om ons waterbeheer toekomstbestendig te maken en te houden. De droge zomerperiodes van de afgelopen jaren benadrukken het belang van grondwater en grondwateraanvulling binnen de zoetwatervoorziening. Ook geeft het aan dat het integraal beschouwen van grond- en oppervlaktewater als één watersysteem nodig is. Het programma Klimaatadaptatie onderzoekt hoe hier invulling aan gegeven kan worden. Via het samenwerkingsverband Blauwe Agenda wordt hier al een eerste aanzet toe gedaan.

Strategische lijn: Toekomstbestendig waterbeheer

Het opschuiven van de extremen in teveel en te weinig water en de onderlinge verbondenheid van de verschillende watersystemen vragen om aanpassingen aan het watersysteem. Ook vraag het om een nieuwe manieren van sturen en samenwerking op alle niveaus. We geven hier invulling aan vanuit de strategische lijn 'Toekomstbestendig waterbeheer'. Ons uitgangspunt hierbij is om stroomopwaarts het waterbelang in te brengen. Als onderdeel van de 2^e Deltabeslissing Zoetwater wordt het project Klimaatbestendige Wateraanvoer uitgevoerd. Hiermee wordt betere doorvoer van zoetwater bij droogte mogelijk wordt gemaakt en werken we aan strategische waterbuffers. Een nieuwe zoetwatermaatregel die wordt

voorgesteld is de verbeterde rivier aanvoermogelijkheid (VRAM). En samen met provincies, gemeenten en andere waterschappen geven we invulling aan het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. In de samenwerking rondom het Amsterdam-Rijnkanaal en Noordzeekanaal doet Stichtse Rijnlanden gezamenlijke inzichten op met de andere waterbeheerders en provincies die helpen bij keuzes betreffende gebiedsontwikkelingen en investeringen in het watersysteem, zoals voor de renovatie en mogelijke uitbreiding van het gemaal bij IJmuiden. Op lokaal niveau werkt het waterschap samen met gemeenten op de ruimtelijk omgeving waar mogelijk aan te passen aan klimaatverandering.

Foto: Waterberging de Hoge Boezem

In de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) willen we afspraken maken over wat we als gezamenlijke ambitie op klimaatadaptatie zien. Hier komen meerdere opgaven bij elkaar en richten we ons op het combineren van de waterkwantiteit en –kwaliteitsopgaven en andere maatschappelijke opgaven.

We stellen een visie Toekomstbestendig watersysteem op. Met de visie kijken we naar de ontwikkelingen die van

invloed zijn op ons watersysteem en welke adaptieve strategieën hier toegepast kunnen worden. Al in de huidige situatie zijn er aandachtspunten in het watersysteem. In de gebieden met fruitteelt speelt de wateraanvoer tijdens nachtvorst en op hete dagen een rol en op de Heuvelrug en de kwelzone is herstel nodig van het (grond)watersysteem. In het westelijke gedeelte van ons beheergebied speelt bovendien, zoals in de vorige paragraaf al is toegelicht, bodemdaling van het Veenweidegebied.

In 2021 richten we ons niet uitsluitend over bovengenoemde opgaven. Ook buigen we ons over de vraag hoe wij als waterschap verder bij kunnen dragen aan een klimaat adaptieve leefomgeving voor stad en land, zodat de invulling hiervan verder uitgewerkt kan gaan worden. Een concreet voorbeeld hiervan is onze deelname aan het gezamenlijke onderzoeksproject Water Circulair Nieuwegein over klimaatadaptatie en (decentrale) sanitatie. Dit onderzoek is gericht op het realiseren van een innovatief en duurzaam stedelijk watersysteem.

De (strategische) aanpak ten aanzien van waterbeheer draagt bij aan het op orde brengen én houden van de waterinfrastructuur (Eff 3 en 4). Daarnaast is het ook van invloed op het beperken van de gevolgen voor klimaatveranderingen en de doelen die hiermee samenhangen (Eff 5 en Eff6).

Klimaatbestendige Wateraanvoer KWA+

Als onderdeel van de eerste fase van het Deltaprogramma Zoetwater werken we samen met Hoogheemraadschap van Rijnland aan capaciteitsuitbreiding van de Klimaatbestendige Wateraanvoer (project KWA+). Met dit systeem kan in tijden van ernstige droogte vanuit het Amsterdam-Rijnkanaal en de Lek extra zoetwater naar West-Nederland worden gevoerd. In 2021 worden de volgende deelprojecten afgerond:

- Park Oudegein: diverse kleinschalige maatregelen tegen wateroverlast bij inzet van de KWA.
- Opstelplaatsen voor noodpompen: op 2 locaties langs het Amsterdam-Rijnkanaal voorzieningen aanleggen om noodpompen in te kunnen zetten tijdens de inzet van de KWA.
- Daarnaast wordt in 2021 de realisatie gestart van de maatregelen ter verruiming van het doorstroomprofiel bij de Enkele Wiericke, Polsbroek en de Doorslagsluis. Tenslotte wordt in 2021 voor het traject Lopikerwaard de planuitwerkingsfase verder doorlopen.

Visie Toekomstbestendig Watersysteem (TBWS)

In 2020 is de Visie Toekomstbestendig Watersysteem (TBWS) in concept opgesteld. In 2021 wordt deze visie afgerond en uitgewerkt tot strategieën en een uitvoeringsprogramma. In 2023 zal naar verwachting het KNMI met nieuwe klimaatscenario's komen. Op basis van deze scenario's rekenen we de robuustheid van ons watersysteem voor wateroverlast door. Hieruit volgt mogelijk een nieuwe wateropgave wateroverlast. Ter voorbereiding van deze rekenexercitie zijn we, binnen een consortium van Deltares, RWS en verschillende waterschappen en met TKI-gelden, in 2020 gestart aan de ontwikkeling van een nieuw modelinstrumentarium. Het verbeteren van modellen en modelcodes loopt door in 2021 en 2022. Ook werken we verder aan het oplossen van de restopgave en voeren we met onder andere provincies de discussie over de wateroverlast normen. Ook zorgen we ervoor dat via de 'weging van het waterbelang' (voorheen watertoets) dat het systeem toekomstbestendig wordt; een mooi voorbeeld van hoe wij stroomopwaarts het waterbelang onder de aandacht kunnen brengen. Daarnaast volgen we het verbeteren van het beheerregister zodat straks een goede toetsing op basis van de juiste gegevens kan worden uitgevoerd.

Regionale Adaptatie Strategie (RAS)

Binnen het Netwerk Water en Klimaat is de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) in concept ontwikkeld. Ook deze zal in 2021 afgerond worden. De RAS krijgt een uitwerking in een uitvoeringsprogramma. Dit uitvoeringsprogramma is de basis voor deelname aan de impulsregeling ruimtelijke adaptatie van het Deltaprogramma (2021-2023). Met de impulsregeling wil het Deltaprogramma de uitvoering van ruimtelijke adaptatieve maatregelen stimuleren. Voor het Netwerk Water en Klimaat betekent dit 5 à 10 miljoen euro bijdrage.

Bewonersparticipatie en bewustwording

Binnen het Netwerk Water en Klimaat en de Blauwe Agenda wordt concrete invulling gegeven aan bewonersparticipatie en bewustwording. Binnen en onder regie van de provincie Utrecht zijn we eind 2020 begonnen aan de "Utrechtse variant" van het bouwconvenant Klimaat adaptief Bouwen Zuid-Holland. Naar verwachting wordt in 2021 een vergelijkbaar convenant getekend. Daarnaast gaan we in 2021 de experimenten met het gebruik van serious gaming bij 'Weging van het Waterbelang' (voorheen Watertoets) uitbreiden, vooral bij bedrijventerreinen. Weging van het Waterbelang is één van de kerninstrumenten die wordt ontwikkeld vanuit de strategische lijn 'Omgevingswet en ruimtelijke ordeningsprocessen'. Vanuit het Klimaatadaptatieprogramma maken we voor deze verschillende activiteiten € 100.000 vrij. Daarnaast is nog € 150.000 opgenomen voor uitvoering van de impulsregeling.

2^e Deltabeslissing Zoetwater

In 2020 is de deltabeslissing Zoetwater, uitvoering 2^e fase, voorbereid. De inlaat Kromme Rijn is onderdeel van dit maatregelenpakket en bijbehorend Deltafonds. In 2021 worden de stukken, door derden, opgesteld en deze moeten op Prinsjesdag 2021 worden vastgesteld. Uitvoering kan dan vanaf 2022 beginnen. Voor de structurele samenwerking met de waterbeheerders in west Nederland is circa € 50.000 in de begroting opgenomen.

Waterbeschikbaarheid

Voor het landelijk gebied hebben we in 2020 de waterbeschikbaarheid in beeld gebracht. In 2020 zijn we, via een consortium van HDSR, Hydrologic en Wageningen Universiteit en Research, gestart met de waterbeschikbaarheid voor het stedelijk gebied in beeld te brengen. Dit loopt door in 2021.

Fruitteelt convenant

In 2020 hebben we het fruitteelt-convenant verlengd. Hierbij hebben we het convenant, naast waterkwaliteitsaspecten, verbreed met waterkwantiteit. Vanaf 2021 wordt uitvoering gegeven aan het nieuwe convenant.

Het klimaatadaptatie programma draagt bij aan het (toekomstbestendig) op orde brengen van de regionale en lokale waterinfrastructuur van het waterschap (Eff 4). Tevens zet het in op het beperken van de effecten van wateroverlast bij extreme situaties (Eff5) en op de aanvoer van zoetwater naar essentiële functies bij een situatie van watertekort (Eff6).

Exploitatie 2021

Beperking gevolgen klimaatverandering	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Kosten			
Rentekosten	8	0	7
Afschrijvingskosten	10	11	24
Personeelskosten	2.449	1.965	2.126
Overige kosten	1.287	1.726	1.341
Totaal kosten	3.753	3.702	3.498
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	341	43	25
Totaal overige opbrengsten	341	43	25
Saldo kosten en overige opbrengsten	3.413	3.660	3.473

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op belangrijkste verschillen tussen de begroting 2020 en 2021

Er zijn geen significante verschillen op de exploitatiebegroting.

Investeringsuitgaven 2021

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Totaal krediet al toegekend*	Nieuw krediet-volume in 2021	Begroting uitgaven 2021
Programma Beperking gevolgen klimaatverandering	515	2.660	240
<i>Verbeteren</i>			
9. Toekomstbestendig Watersysteem	290	2.610	190
10. Vidente: voorspellende monitoringtool watersysteem	225	50	50
Specifieke projecten			
<u>KWA+ fase 1</u>	13.320	3.800	5.000
26. KWA stap 1	13.320	3.800	5.000

Bedragen zijn in duizenden Euro's

* Op basis van toekenning t/m 1 juli 2020

7. Gezond water

Binnen Gezond Water werkt Stichtse Rijnlanden aan gezond oppervlakte- en grondwater voor mens, plant en dier. Vanuit het programma Gezond Water werken we aan een ecologisch gezond en robuust watersysteem. Deels doen we dit met een maatregelenpakket voor de KRW-waterlichamen, waarvoor Europese regelgeving bestaat. Voor de overige wateren stelt het waterschap zelf de ambities en doelen vast. Er wordt gewerkt aan een nieuw programma vanaf 2022 waarin alle maatregelen worden opgenomen. Daarom is 'Gezond Water' ook als 1 van de 10 lijnen opgenomen in de strategische agenda. Daarnaast werkt Stichtse Rijnlanden dagelijks aan het zuiveren van het afvalwater, dat door huishoudens en bedrijven op het riool wordt geloosd, voordat dit in het oppervlaktewater terecht komt. Hiermee beschermen we de kwaliteit van deze wateren. Maar ook op dit gebied staat ontwikkeling niet stil. Het waterschap heeft oog voor deze ontwikkelingen, waaronder nieuwe verwerkingstechnieken, nieuwe stoffen en duurzaamheid. Dit doen we vanuit de strategische lijn 'ZUIVERe ontwikkelingen'.

We volgen de werkzaamheden met betrekking tot 'gezond water' aan de hand van de volgende effect indicatoren:

Eff 7: Schoon en gezond oppervlaktewater

- Eff 7a: Ecologie en chemie voldoet aan KRW doelen waterlichamen (% WL per KRW maatlat)
- Eff 7b: Ecologie en chemie voldoet aan doelen 'overig water' (%)

Eff 8: Levendige en veerkrachtige boerensloten

- Eff 8: Agrariërs nemen bewust maatregelen ten behoeve van schoon en gezond oppervlaktewater

Eff 9: Gezond en zichtbaar water in de stad

- Eff 9a: Voldoet aan het streefbeeld 'zichtbaar water'
- Eff 9b: Gemeenten en bewoners nemen maatregelen ten behoeve van schoon en gezond oppervlaktewater

We volgen de werkzaamheden met betrekking tot 'zuiveringsbeheer' aan de hand van de volgende effect indicatoren:

Eff 10: Kwaliteit effluentwater passend bij ontvangend oppervlaktewater

- Eff 10a: Voldoen aan de effluentnorm
- Eff 10b: Voldoen aan afnameverplichting

Eff 11: Meerwaarde uit afvalwater

- Eff 11a: Energie opwekken uit het zuiveren van afvalwater
- Eff 11b: Waardevolle grondstoffen zijn optimaal benut

Binnen de afvalwaterzuivering investeren we ook in duurzaamheid. Enkele voorbeelden hiervan zijn het plaatsen van zonnepanelen waarmee energie kan worden gewonnen ten behoeve van onze rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) en het terugwinnen van grondstoffen uit het afvalwater. De inzet op duurzaamheid gaat echter verder dan alleen binnen de rwzi's. Daarom is dit opgenomen onder 'Bestuur, middelen en organisatie'. We toetsen onze doelstellingen voor duurzaamheid aan de indicator 'Werken met het oog op de toekomst (Eff 14), maar ook aan de indicator 'meerwaarde uit afvalwater halen' (Eff 11).

7.1 Gezond Water

Met de projecten, activiteiten en maatregelen binnen het programma Gezond Water werken we aan het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater en de ecologie in ons beheergebied. Voor het jaar 2021 ligt de focus op zowel het goed uitvoeren en tijdig afronden van de maatregelen uit de huidige KRW-planperiode als het voorbereiden van de nieuwe planperiode vanaf 2022.

Strategische lijn: KRW/Gezond water

We zitten volop in het proces om te komen tot een nieuw programma Gezond Water vanaf 2022. In het najaar van 2020 zijn de lijnen voor de KRW-maatregelen en -doelen vanaf 2022 uitgezet. Deze worden, na de inspraak, in het najaar van 2021 definitief vastgesteld. Voor de overige gezond water maatregelen en de doelen voor het overig water worden eind 2020 de lijnen uitgezet. Hiervoor volgt in de Voorjaarsnota 2021 een integrale afweging met de andere strategische lijnen. Deze overgang van de huidige periode naar de nieuwe maakt van 2021 een druk overgangsjaar.

Foto: beschermde waterplant Krabbenscheer. Foto: Chantal Bekkering

Voortzetten uitvoering van maatregelen met oog voor voorbereiding nieuwe planperiode

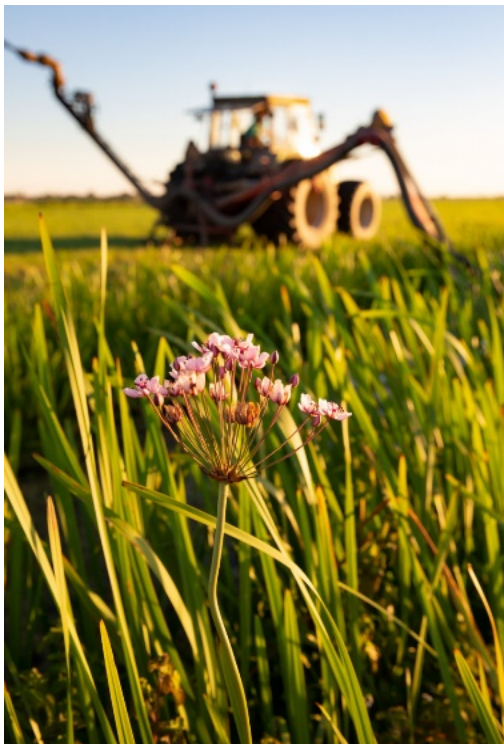

Foto: ecologisch baggeren met de baggerspuit. Foto: Chantal Bekkering

Een deel van de huidige maatregelen zal (in aangepaste vorm) ook in de nieuwe planperiode doorlopen, zoals het beter afstemmen van ons eigen beheer en onderhoud op de ecologie en de stimuleringsregelingen. Hier zetten we in 2021 dus met name in op een gedegen uitvoering van de maatregel en daarnaast op het voorbereiden van de aangekondigde veranderingen zodat we in 2022 voortvarend van start kunnen. Zo maken we (naar aanleiding van de gesprekken die gevoerd zijn in het gebiedsproces met de agrarische sector en in het kader van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer in samenwerking met LTO) al in 2021 de slag om extra studiegroepen agrariërs (polderkennis op peil) op te starten. Dit om hen uit te dagen om met ons na te denken hoe de ecologie kan worden verbeterd. Hiermee maken we gebruik van de denkracht en kennis van de sector zelf. Deze insteek gebruiken we ook om de samenwerking met de gemeenten verder te verstevigen. Dit vraagt een andere sturing en houding van het bestuur.

De uitvoering van de (huidige en toekomstige) maatregelen binnen Gezond Water dragen bij aan schoon en gezond oppervlaktewater (Eff7), levendige boerensloten (Eff8) en Gezond en zichtbaar water in de stad (Eff9).

Investeringsprojecten – nog een stap te maken

Met name voor de investeringsprojecten geldt dat deze echt afgerond moeten worden. De aanleg van vispassages ligt op koers. Voor deze maatregel moet in 2021 vooral nog ingezet worden op de extra opgave die in 2019 is toegevoegd, namelijk de optimalisatie van de vispassages. Dit is nog in afwachting van subsidiemogelijkheden vanuit de overgangperiode van het GLB. In de aanleg van natuurvriendelijke oevers zijn we flink op weg in het bereiken van de doelstelling van het aanleggen van 6 km natuurvriendelijke oever in KRW-waterlichamen. Voor 2021 resteert nog de uitvoering van enkele projecten waarvan de planvorming reeds is doorlopen. De realisatie van één project is minder zeker. Dit betreft een samenwerkingsproject, waarin de aanleg van de natuurvriendelijke oever gecombineerd kan worden met aanleg van een fietspad. Hierover dienen in 2021 definitieve keuzes gemaakt te worden.

Het uitvoeren van de investeringsmaatregelen draagt bij aan Eff7a.

Samen meten (citizen science)

De uitbreiding van de 'samen-meten' projecten in het stedelijk en landelijk gebied, zoals was gepland voor het jaar 2020, is door de coronacrisis niet tot uitvoering gekomen. Alleen in de gemeenten Houten, Nieuwegein, Utrecht en Zeist zijn samen-meten projecten in juni van start gegaan. Dit is gedaan door vrijwilligers die vaak vorig jaar ook al gemeten hebben. Ook is ons waterschap in 2020 partner geweest in de campagne 'Vang de watermonsters' van stichting Natuur en Milieu. Dit heeft ook door burgers gemeten data opgeleverd. Achter de schermen is hard gewerkt om de website (hetchonewaterexperiment.nl) te verbeteren. Deze opbrengst nemen we mee naar 2021, waarin we opnieuw streven naar uitbreiding van de 'samen-meten' projecten met als doel het inwinnen van gegevens en creëren van waterbewustzijn.

De waterkwaliteitsmonitoring middels burgerparticipatie is gekoppeld aan Eff9b van Gezond Water en indirect ook aan Eff7.

Monitoring Gezond Water

In 2020 is het budget voor monitoring gezond water structureel verhoogd met € 750.000 voor de uitbreiding en uitvoering van het monitoringsplan en de bijbehorende toetsing en databeheer. In 2020 is geconstateerd dat het totaal beschikbare monitoringsbudget te ruim is begroot (ten opzichte van de daadwerkelijke kosten). Voor de Begroting 2021 stellen we daarom de totale begrotingsomvang met circa € 200.000 naar beneden bij.

Het monitoringsplan draagt bij aan de het doel van schoon en gezond oppervlaktewater (Eff7). Daarnaast draagt hij bij aan streefbeeld van 'zichtbaar water'(Eff9a)

Data ecologie

De aanbesteding voor het nieuwe datasysteem ecologie is verschoven van de 2e helft 2019 naar de 1e helft 2020. Hierdoor kon voor de aanbesteding gebruik gemaakt worden van een software raamovereenkomst, wat op lange termijn gunstige voorwaarden heeft. Door de verschuiving van de aanbesteding is echter ook de doorlooptijd doorgeschoven: de transitie is gestart, oplevering zal medio 2021 plaats vinden. Dan wordt het systeem ook geïmplementeerd en worden medewerkers geschoold. Dit deel van de geraamde kosten voor 2020 zullen in 2021 vallen. Het contract voor het huidige systeem kon verlengd worden tot oktober 2021, waardoor de verlate oplevering niet leidt tot problemen.

De doelen van Gezond water worden getoetst aan de hand van drie effectindicatoren (Eff7a, Eff7b, Eff9a). De data die worden gebruikt om de voortgang van deze doelen te volgen, wordt opgeslagen in het systeem.

Exploitatie 2021

Gezond water	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Kosten			
Rentekosten	23	20	39
Afschrijvingskosten	61	80	114
Personeelskosten	1.778	2.191	2.505
Overige kosten	2.430	3.799	3.982
Totaal kosten	4.292	6.090	6.641
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	1.059	966	623
Totaal overige opbrengsten	1.059	966	623
Saldo kosten en overige opbrengsten	3.233	5.124	6.017

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op belangrijkste verschillen tussen de begroting 2020 en 2021

- Onder de overige opbrengsten was in 2020 onterecht een opbrengst van € 200.000 voor de Verontreinigingsheffing begroot. Dit is een belastingopbrengst en daarom is in 2021 een bedrag van € 320.000 ook als zodanig begroot. Dit verlaagt ook het totale bedrag van netto-kosten dat wordt doorbelast aan de belastingplichtigen onder de watersysteemheffing;
- De personeelskosten zijn in 2021 hoger dan in 2020 doordat verschillende afdelingen meer personeel op dit programma inzetten en doordat er een herijking heeft plaatsgevonden van de verdeling van de personeelskosten van Vergunningverleningen & Handhaving;
- Er is een verschuiving van kosten van € 125.000 voor de cofinanciering van investeringsprojecten die door derden worden uitgevoerd. Dit deel van de kosten was geraamd in 2020 en het resterende deel van € 206.000 was geraamd in 2021. De cofinanciering wordt in rekening gebracht na (gedeeltelijke) toekenning van de subsidies. Naar nu blijkt wordt het gehele bedrag in 2021 opgevraagd;
- Een verlaging van de kosten voor monitoring gezond water met € 200.000, zoals hier boven benoemd.

Investeringsuitgaven 2021

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Totaal krediet al toegekend*	Nieuw krediet- volume in 2021	Begroting uitgaven 2021
Programma Gezond Water	5.425	0	1.620
<i>Waterkwaliteit (o.a. KRW))</i>			
11. Oevers KRW 2016-2021	1.400	-	750
12. Vispassage KRW 2016-2021	3.125	-	695
13. Syn. LG KRW 2016-2021	750	-	100
14. Vervanging datasysteem ecologie	150	-	75

Bedragen zijn in duizenden Euro's

* Op basis van toekenning t/m 1 juli 2020

7.2 Zuiveringsbeheer

Het waterschap zuivert het afvalwater van inwoners en bedrijven voor een gezonde leefomgeving. Om dit te realiseren zijn er dagelijks 16 zuiveringen, 146,5 km persleiding en 53 hoofdrioolgemalen in bedrijf. We

zorgen ervoor dat deze assets goed worden beheerd en dat het afvalwater op een doelmatige wijze wordt gezuiverd.

Strategische lijn: ZUIVERe ontwikkelingen

Binnen ZUIVER zorgen we dagelijks voor gezuiverd afvalwater dat voldoet aan de kwaliteitseisen. Zuiver kenmerkt zich door een bedrijfsmatige aanpak en een proces dat we goed in de vingers hebben. Er zijn echter ontwikkelingen, ZUIVERe ontwikkelingen, die nieuwe eisen stellen aan het proces en de wijze van zuiveren. Dit zijn bijvoorbeeld duurzaamheid, aandacht voor nieuwe stoffen en water als circulaire grondstof. De verwachting is dat de eisen aan de kwaliteit van het effluent naar de toekomst strenger

Foto: Nereda installatie RWZI Utrecht

worden. Ook zijn er ontwikkelingen in de verwerkingstechnieken van en op de afzetmarkt voor zuiveringsslib. Daarom wordt momenteel een slibstrategie opgesteld om beter in te spelen op deze ontwikkelingen. En ligt de vraag voor wat te doen bij rwzi Zeist waar groot onderhoud/een renovatie nodig is. Gaan we deze rwzi grootschalig opknappen of gaan we deze rwzi verplaatsen of zelfs samen laten gaan met een andere rwzi? Dit zijn alle ontwikkelingen met een mogelijk oprijvende werking in de kosten. Naast de medicijnresten verwijdering op de rwzi Houten is de vraag en of, waar en hoe we nog meer medicijnresten gaan verwijderen.

Groot onderhoudsplan Zuiveringen

Om de installaties voor zuivering en transport (gemalen, persleidingen en zuiveringen) in optimale conditie te houden voert het waterschap regulier en groot onderhoud uit. Het grootonderhoud is geregeld in het groot onderhoudsprogramma (GOP) Zuiveringen. Het (groot)onderhoud wordt risico gestuurd uitgevoerd op basis van assetmanagement. De kern van assetmanagement is dat de beheerder op elk moment inzicht heeft in het functioneren en de conditie van een object. Door het meerjarig en kader stellende karakter van het GOP is er flexibiliteit om (vervangings-)investeringen in de tijd naar voren of juist naar achteren te schuiven. Dit leidt tot een hogere doelmatigheid van investeringen. In 2020 is een nieuw GOP ter goedkeuring aangeboden aan het bestuur. De uitvoering hiervan start in 2021. Dit GOP is opgesteld op basis van de nieuwe asset management tool. Deze tool stelt ons in staat per zuivering goede keuzes te maken op het gebied van (uitstel van) vervanging in combinatie met het onderhoudsregime.

Nieuwe stoffen

Met het huishoudelijk afvalwater komen ook allerlei microverontreinigingen op de rwzi's. De rwzi's zijn niet ingericht om deze zogenaamde nieuwe stoffen, zoals medicijnresten, brandvertragers, biociden, weekmakers, plastics et cetera eruit te halen. Op de RWZI Houten is in 2020 gestart met de realisatie van een pilotinstallatie voor aanvullende zuivering van medicijnresten en mogelijk andere, soortgelijke, stoffen uit het afvalwater. Dit ten behoeve van het drinkwaterinnamepunt van Waternet in het Lekkanaal. In 2021 gaat de bouw gerealiseerd worden. Het college heeft ingestemd met de verdere verkenning van de bouw van een vergelijkbare installatie op de RWZI Woerden. Hiermee wordt eind 2021 gestart.

Daarnaast zal in 2021, nadat de nieuwe Nereda-installatie op rwzi Utrecht in gebruik is genomen, gemeten gaan worden aan microverontreinigingen in het effluent en de toxische druk om te bezien wat de mogelijke negatieve effecten van de microverontreinigingen zijn op de aquatische ecologie en de drinkwaterinname stroomafwaarts.

Samen met KWR en een aantal andere waterschappen gaan we door middel van modelering het inzicht in het verwijderingsrendement van (biologische) microverontreiniging vergroten in de actief slibtanks en nabehandeling. Doel hiervan is om het verwijderingsrendement uiteindelijk door optimalisatie te verbeteren.

Lachgas en methaan uitstoot

De rwzi's; Wijk bij Duurstede, Zeist, De Meern en Woerden zijn in een STOWA-onderzoek gemarkeerd als potentiële hotspots van lachgasuitstoot. Om dit verder te onderzoeken is een samenwerkingsverband opgericht met een aantal andere waterschappen, de STOWA en RHDHV. Doel van het aanvullende onderzoek is vaststellen hoe groot de daadwerkelijke uitstoot van lachgas is op de betreffende rwzi's. In 2020 zijn we gestart met het onderzoek naar de uitstoot van lachgas op de rwzi Zeist. Dit onderzoek loopt door tot het tweede kwartaal van 2021. Afhankelijk van de uitkomsten van dit onderzoek breiden we dit verder uit naar de overige rwzi's uit het STOWA-onderzoek.

Rwzi Utrecht

In 2019 is de nieuwe rwzi Utrecht in gebruik genomen en is het poortgebouw opgeleverd. In 2020 is de prestatiegarantie-test (PGT) naar verwachting nog niet definitief afgerond. Gevolg is dat in 2021 pas duidelijk wordt of de nieuwe rwzi voldoet aan alle gestelde eisen zoals bijvoorbeeld de effluentkwaliteit. In 2021 komt hiermee ook duidelijkheid over het moment van afgeven van het prestatiegarantie-certificaat (PGC) en de gevolgen hiervan.

In 2020 is gebleken dat de nieuwe geurbehandelingsinstallatie nog altijd niet voldoet aan de gestelde eisen. Om wel aan deze eisen te gaan voldoen moeten er aanpassingen aan de geurbehandelingsinstallatie worden gedaan. In het kort houden deze aanpassing in dat er een nabehandelingstap achter de lavafilters wordt gebouwd. In tweede kwartaal van 2021 zijn deze aanpassingen aan de geurbehandelingsinstallatie gereed. De investering die hiervoor nodig is komt voor rekening van de aannemer omdat de het voldoen aan de gestelde eis de verantwoordelijkheid is van de aannemer.

In 2021 starten we met de sloopwerkzaamheden van de oude rwzi Utrecht. Het sloopproject is inmiddels aanbesteed en er is een aannemer gecontracteerd, de start van dit project heeft vertraging opgelopen als gevolg van de stikstof discussie. De verwachting is dat de sloop van start gaat aan het eind van het eerste kwartaal van 2021. Het terrein waarop de oude installatie staat wil het waterschap in bezit houden voor een eventuele toekomstige vernieuwing of een benodigde uitbreiding. In overleg met de gemeente wordt gekeken naar een tussentijdse functie en inrichting van deze grond. Daarbij moet geborgd zijn dat vernieuwing op het huidige terrein mogelijk blijft in termen van fysieke ruimte en milieu ruimte tenzij een alternatieve locatie is geborgd inclusief de aan- en afvoer van (afval)water.

Alle bovengenoemde inspanningen dragen bij aan het voldoen aan de afnameverplichtingen en aan de effluentnormen, waarmee het effluentwater passend is bij het ontvangend oppervlaktewater (Eff 10). Tevens wordt geïnvesteerd in duurzaamheid bij de rwzi's om meerwaarde uit afvalwater te halen (Eff 11). Dit wordt nader toegelicht onder de strategische lijn Duurzaamheid in paragraaf 8.2

Exploitatie 2021

Zuiveringsbeheer	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Kosten			
Rentekosten	5.100	5.075	4.768
Afschrijvingskosten	14.563	16.616	16.891
Personeelskosten	5.530	6.509	5.295
Overige kosten	21.097	36.436	25.257
Totaal kosten	46.290	64.635	52.211
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	4.735	3.792	3.512
Totaal overige opbrengsten	4.735	3.792	3.512
Saldo kosten en overige opbrengsten	41.555	60.844	48.699

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op belangrijkste verschillen tussen de begroting 2020 en 2021

- De grote daling van de Overige kosten wordt veroorzaakt doordat er in de begroting van 2020 rekening is de gehouden met € 14,6 miljoen aan sloopkosten en in de begroting van 2021 met € 5,3 miljoen. Ook zijn er om deze reden voor 2021 minder personeelskosten begroot;
- Verder zijn in de overige kosten de volgende aanpassingen verwerkt: lagere energiekosten (€ 600.000), hogere kosten afzet restproducten (€ 400.000) en hogere kosten voor onderhoud van installaties (€ 450.000). Per saldo is dit een verhoging van € 250.000. De energiekosten zijn lager door een prijsverlaging die als incidenteel wordt gezien. De hogere kosten van afzet restproducten worden veroorzaakt door de ingebruikname van de fijnzeef op de rwzi Leidse Rijn waarbij de grondstof nu nog wordt afgevoerd omdat geen afzetmogelijkheid op de markt is. Naast de (tijdelijke) stijging van de kosten voor de afzet van het zeefgoed heeft het verwijderen van zeefgoed een positief effect op onder andere het elektriciteitsverbruik en de slibafzet. Het financiële effect hiervan is echter lastig te kwantificeren omdat op de rwzi Leidsche Rijn inmiddels ook het afvalwater van Maarsen en Maarsenbroek verwerkt wordt. Op langere termijn zijn deze extra kosten incidenteel. De hogere onderhoudskosten zijn structureel. Tegenover de hogere kosten van de rwzi Leidse Rijn staan overige hogere opbrengsten voor het zuiveren van grensoverschrijdend afvalwater van AGV;
- Bij de overige opbrengsten is sprake van enerzijds een stijging door hogere verrekeningen van grens overschrijdende afvalwater en anderzijds een (grotere) daling van kosten die aan investeringsprojecten worden doorbelast;
- De personeelskosten zijn in 2021 niet alleen lager doordat er minder personeel wordt ingezet en ingehuurd ten behoeve van de sloop van de rwzi's Utrecht en Maarsenbroek maar ook omdat er minder personeel wordt ingezet op investeringsprojecten onder dit programma. Dat betreft niet alleen eigen personeel maar ook inhuur.

Investeringsuitgaven 2021

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Totaal krediet al toegekend*	Nieuw krediet-volume in 2021	Begroting uitgaven 2021
Programma Zuiveringsbeheer	45.485	27.050	5.000
<i>Bouw en verwerving, onderhoud en beheer van rwzi's</i>			
15. GOP Zuiveringstechnische werken 2015-2019	42.700	-	350
16. GOP Zuiveringstechnische werken 2020-2024	-	27.000	2.800
17. Medicijnresten uit water (Ozon Houten)	2.590	-	1.700
18. Medicijnresten uit water Woerden	-	50	50
19. Zonne- en windenergie projecten	195	-	100
Specifieke projecten			
<u>Rwzi Utrecht</u>	696	0	100
22. Herinrichting rwzi Utrecht	696	-	100

Bedragen zijn in duizenden Euro's

* Op basis van toekenning t/m juni 2020

Toelichting aanvullend kredietvolume

- Van het GOP Zuiveringstechnische werken 2015-2019 worden de laatste projecten in de loop van 2021 afgerond. Het nieuwe GOP voor de komende jaren wordt eind 2020 ter besluitvorming aan het algemeen bestuur voorgelegd.

8. Bestuur, middelen en maatschappij

Binnen 'Bestuur, middelen, maatschappij' zijn activiteiten opgenomen onder de noemers 'Genieten van water' en een 'Vitale overheid'. Daar waar het gaat om 'genieten van het water' heeft het waterschap veelal een faciliterende rol, denk hierbij aan vissen, varen en zwemmen. De beleving van ons watererfgoed vinden we belangrijk; vooral omdat watergebonden recreatie, cultuurhistorie en educatie bijdragen aan ons doel om het waterbewustzijn van de maatschappij te vergroten. 'Waterbewustzijn/genieten van water' is ook als 1 van de 10 lijnen opgenomen in de strategische agenda. Samenwerking met onze stakeholders is hierbij ons uitgangspunt. Dat geldt ook voor de opgaven met betrekking tot de Omgevingswet en ruimtelijke ordening. Stichtse Rijnlanden zet in op de kansen om hier in een vroeg(er) stadium over mee te denken en wil hier invulling aan geven via de strategische lijn 'Ruimtelijke ordening en waterschap'. In dit hoofdstuk zijn verder een aantal taken opgenomen die het waterschapswerk ondersteunen. Stichtse Rijnlanden wil een vitale overheid zijn, die werkt met het oog op de toekomst. Dit doen we vanuit verschillende invalshoeken. We zetten in op 'Duurzaamheid (programma en de strategisch agendapunt)', 'Digitale transformatie' (strategisch agendapunt) en op versterking van de Bedrijfsvoering. Binnen de bedrijfsvoering werkt het waterschap verder aan 'Toekomstbestendig begroten (strategisch agendapunt) waarmee bestuur en organisatie beter kunnen (bij)sturen. Ook wordt ingezet op de positionering van Stichtse Rijnlanden als aantrekkelijke werkgever.

We volgen de werkzaamheden met betrekking tot 'genieten van water' aan de hand van de volgende effect indicatoren:

Eff 12: Waterrecreant waardeert het watersysteem

- Eff 12: Heldere afspraken over vaarverkeer

Eff 13: Waterschapswerken worden beleefd

- Eff 13a: Recreatief medegebruik van waterassets waar mogelijk faciliteren
- Eff 13: Watererfgoed behouden en beleefbaar maken voor huidige en toekomstige generaties.

We volgen de werkzaamheden met betrekking tot 'vitale overheid' aan de hand van de volgende effect indicatoren:

Eff 14: Werken met oog op de toekomst

- Eff 14: Duurzaam werken om onze voetafdruk te verkleinen

Eff 15: Maatschappelijke meerwaarde door samen doen

- Eff 15a: Waterbewust handelen samen met samenwerkingspartners
- Eff 15b: Doelen bereiken door samenwerking

Eff 16: Betrouwbare en servicegerichte overheid

- Eff 16a: Bieden van goede service
- Eff 16b: Waterschap is toegankelijk en transparant

8.1 Genieten van water

Het vaarwegbeheer is een wettelijke taak van het waterschap. Een investering in 2021 die hiermee samenhangt (naast de doelen waterveiligheid en watersysteem) is de renovatie van de Waaiersluis (zie ook paragraaf 5.1). Daarnaast worden momenteel het ligplaatsenbeleid en de verkeersbesluiten herzien. Voor overige recreatieve functies hebben we een faciliterende rol. Uitzondering zijn het monitoren van de zwemwaterkwaliteit en het zichtbaar en beleefbaar houden van ons watererfgoed.

De beleving van de waterrecreant is gekoppeld aan Eff12.

Strategische lijn: Waterbewustzijn/genieten van water

Bewust leven in een delta met een veranderend klimaat en steeds meer inwoners vraagt om het vergroten van het bewustzijn en de betrokkenheid van inwoners bij het waterbeheer. Het is van belang om met één heldere verhaallijn over 'omgaan met water' naar buiten te treden en de dialoog aan te gaan en om samen met inwoners handelingsperspectief te ontwikkelen voor omgaan met water in hun eigen omgeving. Onze werkzaamheden zijn gericht op het gebied van educatie, cultuurhistorie, citizen science, vaarwegbeheer, fietsroutes, blauwe burgerinitiatieven, klimaatadaptatie, inwonersparticipatie bij projecten, en de voorbereiding van de viering van 900 jaar waterbeheer in 2022.

Foto: kanoën Amelisweerd

Cultuurhistorie

Het waterschap beschikt over een rijke cultuurhistorie die we willen behouden en waar mogelijk versterken. Dat komt deels tot uitdrukking in onze projecten zoals Sterke Lekdijk en Gekanaliseerde Hollandse IJssel waarin we bewust omgaan met ons watererfgoed. Cultuurhistorie vormt een belangrijke schakel in het ontwikkelen van waterbewustzijn. Cultuurhistorie, educatie en communicatie zijn essentiële onderdelen van een structurele en continue ontwikkeling van waterbewustzijn.

900 jaar waterbeheer

Het jaar 2022 vieren we 900 jaar waterbeheer in de Stichtse Rijnlanden. We sluiten hiervoor zoveel mogelijk aan bij de activiteiten van anderen om onze exposure te vergroten. In 2021 wordt de verhaallijn verder doorontwikkeld. De projectorganisatie, de verhaallijn en de samenwerkingsovereenkomsten moeten in het voorjaar van 2021 gereed zijn. Daarna ligt het accent op organiseren en voorbereiden. Het promoten van de activiteiten is uiteraard een doorlopende werkzaamheid.

Om deze activiteiten voor en rond 2022 ook daadwerkelijk uit te kunnen voeren en om als volwaardig partner deel te blijven nemen, zijn extra middelen nodig. Hiervoor zijn in 2019 in de voorjaarsnota gelden vrij gemaakt en voor 2021 is € 200.000 begroot. Daarnaast is een bestemmingsreserve gevormd voor de activiteiten in 2022, waarin € 400.000 is opgenomen. De viering 900 jaar waterbeheer vormt het aanknopingspunt voor verankering van cultuurhistorie binnen deze organisatie, want ook na 2022 willen we

structureel blijven inzetten op dit onderwerp. Dit doen we ten behoeve van behoud en het uitdragen van ons erfgoed in projecten en plannen.

Middels diverse activiteiten wordt de cultuurhistorie en 900 jaar Waterbeheer onder de aandacht gebracht om zo het waterbewustzijn te versterken en ook onze Waterschapswerken zichtbaar en beleefbaar te maken. Dit sluit aan bij Eff. 13.

8.2 Vitale overheidsorganisatie

Covid-19 heeft ertoe geleid dat 2020 een buitengewoon jaar is geworden en het werpt een schaduw vooruit op de toekomst: een, op een aantal onderdelen, onvoorspelbare toekomst waarin we onze creativiteit en wendbaarheid moeten aanspreken om onze rol als waterschap te blijven vervullen. Dat vergt met name op het gebied van (werk)processen, werkwijzen, cultuur en gedrag de nodige aandacht. Naar onze omgeving en onze eigen medewerkers zullen we als overheidsorganisatie voorbeeldgedrag laten zien en ons aan overheidsadviezen en richtlijnen houden om op een veilige en verantwoorde manier onze resultaten te behalen.

Anderzijds lijkt het motto 'samen doen' door Covid-19 nog nooit zo actueel te zijn geweest. Voor het waterschap is dit echter niet nieuw en we blijven dit doen op veel verschillende vlakken. Zo werken we samen met partners aan waterbewust handelen vanuit de strategische lijn 'Waterbewustzijn, maar ook vanuit de Omgevingswet of in projecten zoals 'Samen meten'. Tegelijkertijd wordt Covid-19 vanuit de maatschappij als een kans gezien om de economie duurzaam in te richten.

Educatie en communicatie

Via educatie betrekken we jongeren bij ons waterschap. We vergroten hun waterbewustzijn, we zijn zichtbaar en we laten zien hoe aantrekkelijk en belangrijk werken aan water is. Hiermee creëren we draagvlak. Met beperkte inzet op educatie hebben we de afgelopen jaren een breed scala aan producten en diensten ontwikkeld, samen met landelijke partners of op maat binnen ons werkgebied. Leerlingen en docenten weten ons inmiddels goed te vinden met verzoeken om stages, gastlessen, opdrachten en samenwerking.

Stichtse Rijnlanden heeft een brede doelgroep van 289 scholen basisonderwijs, 70 scholen voortgezet onderwijs, 2 PABO's, didactiek specialisaties op de Universiteit Utrecht en het algemene publiek bij evenementen en watermusea. Educatie ervaart een knelpunt in het simultaan bedienen van verzoeken, het actief blijven ontwikkelen van actueel lesmateriaal en het verder professionaliseren van bestaand materiaal. In de begroting is € 100.000 opgenomen voor educatie/communicatie waarmee we onze slagkracht (servicegerichtheid en toegankelijkheid) vanaf 2021 aanzienlijk vergroten.

Educatie en communicatie draagt bij aan het creëren van maatschappelijke meerwaarde door samen te doen (Eff15) en aan het streven om een betrouwbare en servicegerichte overheid te zijn (Eff 16).

Opzetten Relatiemanagement 2.0

Verskillende ontwikkelingen (waaronder die van de Omgevingswet) leiden er toe dat de grenzen tussen overheden meer en meer vervagen. Ook wij werken meer en moeten wij meer samenwerken als één overheid om de gezamenlijke doelen mogelijk te maken. Stichtse Rijnlanden is tenslotte een belangrijke speler in de regio Utrecht (Klimaat, RO en energie). Het realiseren van onze strategische doelen kunnen we alleen maar samen doen. Dat kan alleen als het waterschap en de partners elkaar vertrouwen op het niveau van bestuur, management en organisatie. Om te sturen op deze samenwerking is relatiemanagement van

strategisch belang en dat willen we dan ook naar een hoger niveau tillen. Bestaande relaties willen we prioriteren en waar nodig versterken. We gaan verkennen waar de meerwaarde zit om nieuwe relaties op te bouwen. Hiervoor is in deze begroting € 250.000 vrijgemaakt.

Samen met

Het opzetten van het relatiemanagement, zoals hierboven benoemd, sluit naadloos aan bij de visie van het waterschap op samenwerking. Enerzijds brengen we stroomopwaarts het waterbelang onder de aandacht. Dit biedt ons de mogelijkheid om in een vroeg stadium mee te denken en verbinding te leggen met onze eigen opgaven. Anderzijds werken we 'van buiten naar binnen', waarmee we oog hebben voor de ontwikkelingen van buitenaf en de behoeften die hierdoor ontstaan integreren in ons eigen beleid.

De inzet op relatiemanagement en samenwerking sluit aan bij de ambitie om maatschappelijke meerwaarde te creëren door samen te doen (Eff 15).

Strategische lijn: Ruimtelijke ordening en waterschap

Met het Programma implementatie Omgevingswet bereiden wij ons sinds 2016 voor op het inwerking treden van de wet. Met deze wet verandert de wijze van werken voor overheden. Als waterschappen, gemeenten en overheden gaan we meer als één overheid werken. Dit betekent een omslag in het werken en het biedt ons tegelijkertijd de mogelijkheid om in een vroeg stadium inbreng te leveren. Vanuit de strategische lijn geven we hier vorm aan.

In mei 2020 heeft de Tweede Kamer besloten om de invoeringsdatum van de Omgevingswet met een jaar uit te stellen tot 1-1-2022. In 2021 werken wij verder aan het ontwikkelen van de kerninstrumenten en de implementatie daarvan, conform de oorspronkelijke planning met oplevering eind 2022. De kerninstrumenten zijn de Waterschapsverordening, het Projectbesluit / de Vergunning eigen dienst, het Waterbeheerprogramma en de 'Weging van het waterbelang' (plaatsvervangend voor de Watertoets).

Onder de Omgevingswet bestaat de Waterschapsverordening uit juridische tekst met verplichte onderliggende digitale modellering, (geo-) datasets en vragenbomen. Deze nieuwe opgave vereist een nieuwe deskundigheid en capaciteit, waarvoor met ingang van 2021 structurele middelen beschikbaar zijn.

In 2020 is met een pilot - voor de Waterschapsverordening conform deze vereisten - de meervoudige aansluiting op het DSO gerealiseerd, namelijk voor de 'keten' van: het bevragen van de verordening in het DSO, het daarna indienen van de aanvraag en het als resultaat ontvangen van de vergunningaanvraag in het HDSR-zaaksysteem. HDSR was de eerste overheid die deze keten werkend had. In 2021 gaan wij verder met het opstellen c.q. completeren van de inhoud van de Waterschapsverordening, het koppelen ervan aan geografische informatie en dat te completeren met vragenbomen voor klantvriendelijke bevraging.

De nieuwe procesvoering bij Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving, ook in samenwerking met andere overheden en belanghebbenden, krijgen de aandacht om goed voorbereid te zijn op de komst van de Omgevingswet.

Ook deze inzet sluit aan bij de doelstelling van het waterschap om 'Maatschappelijke meerwaarde door samen doen' te creëren (Eff 15).

Strategische lijn en programma: Duurzaamheid

Doe, Denk, Duurzaam! Zo zet ons waterschap zijn tanden in duurzaamheid. We leggen daarbij de focus op de energietransitie, grondstoffen terugwinnen (circulaire economie), Duurzaam OpdrachtgeverSchap (DOS) en biodiversiteit. Duurzaamheid is een belangrijk uitgangspunt bij de uitvoering van al het waterschapswerk.

Onze eigen energieambitie en -opgave is onderdeel van de veel grotere energietransitie. Om in 2030 energieneutraal te worden zetten we in op energiewinning uit natte biomassa als afvalwaterslib en slootmaaisel en zetten we in op zon en wind op eigen terreinen. Om de regionale energietransitie verder te ondersteunen onderzoeken we hoe warmte uit afval- en oppervlaktewater (TEA en

Foto: RWZI De Bilt

TEO) geleverd kan worden en ondersteunen we lokale energie-initiatieven. Verkenningen worden als value case uitgewerkt en voorgelegd aan het Algemeen Bestuur. Zo leveren wij een forse bijdrage aan het reduceren van de uitstoot van broeikasgassen.

In de Regionale Energie Strategie (RES) hebben provincie Utrecht, 4 waterschappen, 16 gemeenten en STEDIN in 2020 een Ontwerp RES met het Concept Bod voor duurzame elektriciteit ter waarde van 1,8 TWh opgeleverd. Met dit bod wil de regio bijdragen aan de nationale opgave van 2030. In 2021 willen de samenwerkende partijen een definitief bod uitbrengen dat via participatie ook gedragen wordt door de regio.

Om grondstoffen te winnen uit het afvalwater blijven we deelnemen aan de kopgroepen Kaamera en Cellulose van de Energie en grondstoffenfabriek. Met de opgedane kennis maken we in 2021 een afweging of we Kaamera gaan winnen uit de rwzi Utrecht, wat kan worden toegepast als grondstof voor bodemverbetering in de land- en tuinbouw. Door de realisatie van een fijnzeef op de rwzi Leidsche Rijn geeft ons de mogelijkheid om cellulose uit afvalwater te benutten als afdruiptremmer bij asfaltverwerking. Ook blijven we betrokken bij circulaire initiatieven van derden. Op rwzi Rhenen onderzoeken we of effluent kan worden ingezet als grondstof “schoon water” voor proceswater of tegen verdroging.

Duurzaamheid wordt sinds 2020 onder de noemer Duurzaam OpdrachtgeverSchap (DOS) opgepakt in alle uitvoeringsprojecten van ons waterschap. We leggen hierbij de focus op de aspecten energie, materialen, ecologie, biodiversiteit, ruimtelijke kwaliteit, ruimtegebruik en levenscycluskosten. In 2021 werken we plannen voor Duurzame mobiliteit verder uit.

Biodiversiteit

In 2021 werken we via DOS aan zichtbaar toegenomen biodiversiteit op onze eigen terreinen door beheer, onderhoud en inrichting. In het bijzonder richten we ons op bloemrijke dijken. Het waterschap maakt het verschil door bij elke opgave en bij al onze projecten biodiversiteit actief mee te wegen. In de strategische lijn Gezond Water werken we aan meer biodiversiteit in ál onze watergangen en wateroevers. We steunen initiatieven die onze terreinen of werkveld raken.

Veel van bovenstaande taken zijn van toepassing op het thema ‘gezuiverd afvalwater’ en worden getoetst aan de hand van effect indicator 11a: Energie opwekken uit het zuiveren van afvalwater en Eff 11b: Waardevolle grondstoffen zijn optimaal benut. Daarnaast sluit het aan bij de doelstelling van het waterschap om duurzaam te werken om zo onze voetafdrukken te verkleinen (Eff 14).

Hybride werkvormen

Breed in de samenleving heerst de verwachting dat, onder invloed van Covid-19, veel kantoorfuncties in de toekomst vaker en voor een groter deel vanuit huis worden ingevuld. Dit stelt niet alleen andere eisen aan de medewerkers zelf als het gaat om zelfstandigheid en het plannen en organiseren van het werk, maar ook aan hen die coördinerende of leidinggevende taken hebben. Via opleiding, training, coaching geven we hier invulling aan. Verder verschuift door de hybride werkvormen de functie van het kantoor: van werkplek naar ontmoetings- en vergaderplek.

Tegelijkertijd willen we er voor waken dat de sociale cohesie, het wij-gevoel, binnen HDSR in stand blijft: hoe blijven we elkaar ontmoeten, kennis delen, elkaar ondersteunen en helpen als de fysieke afstand tussen ons toeneemt en we elkaar minder tegen het lijf lopen binnen het kantoor? Dat we met elkaar, als onmisbare schakels in onze werkprocessen, onze waterschapstaken blijven doen. Hiervoor willen we ook in 2021 aandacht hebben en via gerichte interventies de goede dingen doen. Het gaat dan bijvoorbeeld om persoonlijk leiderschap, het faciliteren van ontmoetingen, (zelf)reflectie en het vermogen tot inleven in de situatie van de ander.

Strategische lijn: Digitale transformatie

Foto: digitalisering wordt steeds belangrijker

Zoals in de begroting van 2020 is aangegeven wordt binnen HDSR

gewerkt aan de opzet van het programma digitale transformatie. De

coronacrisis heeft ertoe geleid dat uitwerking van dit programma enige vertraging heeft opgelopen. De prioriteit qua inzet moest immers verschuiven naar het faciliteren van het (op grote schaal) thuiswerken en digitaal vergaderen. De tweede helft van het jaar stond in het teken van het inrichten van hybride werk- en vergaderplekken. Bijvangst is dat in zeer korte tijd een versnelling is ontstaan in het digitaal werken in onze organisatie.

In 2021 gaan wij verder met het uitwerken van het programma digitale transformatie. Dit is nodig omdat mondiaal, op alle terreinen, de digitalisering zich voortzet. Dit zal ook grote impact hebben op processen binnen HDSR. Zo zal in de procesautomatisering op de zuiveringen steeds vaker kunstmatige intelligentie ingevoerd worden; bijvoorbeeld op het gebied van metingen. In het kader van het waterstandsvoorspellingsmodel van waterbeheer (Vidente) zal data steeds meer een eigenstandige rol krijgen en uitgewisseld worden met andere belanghebbenden. Maar ook de 3D-technologie die we gebruiken in de dijkversterkingsprojecten leiden tot nieuwe eisen aan onze systemen en programmatuur. Tot slot zullen ook bedrijfsvoeringsprocessen (bijvoorbeeld inkoop- en aanbestedingsprocessen, digitale facturering, digitaal solliciteren) en de wet Open Overheid nieuwe eisen gaan stellen. Een en ander heeft uiteraard ook gevolgen voor de totale beheersorganisatie. We nemen dit mee in de uitwerking hiervan.

DAMO

Stichtse Rijnlanden heeft samen met de andere waterschappen zich gecommitteerd om haar kernregistraties volgens het DAMO standaard beschikbaar te stellen. Dit geldt voor wettelijke verplichtingen zoals INSPIRE en KRW. Ook geldt het voor het landelijk, als open data, beschikbaar stellen van waterschapsdata in het kader van het HWH Programma Datastromen. Daarom willen we in 2021 starten met het implementeren van de DAMO standaard voor ons Beheerregister. De implementatie van DAMO zal in 2022 worden afgerond. Er is hiervoor € 100.000 beschikbaar gesteld in de begroting van 2021.

Digitalisering inclusief meer digitaal werken en het beheren van datastromen, dragen bij aan de ambitie om een betrouwbare en servicegerichte overheid te zijn (Eff16).

Strategische lijn: Toekomstbestendig begroten

Het programma Toekomst Bestendig Begroten moet leiden tot het financieel voorspelbaarder worden van de organisatie. Het stelt de organisatie in staat om een goede meerjarenbegroting te maken en stelt zowel de organisatie als het bestuur in staat om hierop flexibel en anticiperend bij te kunnen sturen. Dit is nodig omdat

de organisatie, de opgaven en de omgeving aan verandering onderhevig zijn. Dit maakt dat er behoefte is aan andere sturingsinformatie en sturingsmogelijkheden voor zowel het management als het bestuur.

In 2020 is het sturingsmodel en daarmee de nieuwe bestuurlijke begrotingsstructuur nader uitgewerkt en aan het algemeen bestuur voorgelegd. In 2021 zal van de bestaande begrotingsposten centraal een specificatie in hoeveelheden en prijs per eenheid worden vastgelegd. In de toekomst wordt dit mogelijk geautomatiseerd.

Uiteindelijk moet dit resulteren in een Begroting 2022 met de nieuwe structuur die op basis van de methodiek Zero Based Budgetting (= ZBB) is opgesteld en die door het algemeen bestuur eind 2021 vastgesteld kan gaan worden.

Programmalijnen <i>Waarom?</i>	Projecten <i>Wat?</i>						
0. Onafhankelijk <i>Algemene zaken</i>	Cultuur naar aanspreken en afspreken	Zakelijkheid als eigenschap professionaliteit	Verhouding tussen bestuur, organisatie, control	Samenwerken en werkafspraken uitschrijven	Kennis-uitwisseling control en overig	Leren van realisatie/ervaringen uit verleden voor toekomst	Efficiency werkproces optimaliseren
1. Sturingsmodel <i>Begroting en structuur</i>	Alternatieve begrotingsopbouw: primair, projecten, overhead		Vaststellen kaders, uitgangspunten: bestuurlijk, tactisch, operationeel. Waar gaan we op sturen?		Matrix inrichten: wijze van doorbelasten	Bepalen wie budget-verantwoordelijk	Conversie huidige naar nieuwe begroting
2. Sturingsproces <i>Inrichting P&C-proces</i>	Opstellen (spel)regels en kaders	Bepalen hoofddoelen om op te sturen	Koppelen doelen aan domeinen of programma's	Verantwoordelijkheden, rollen en bevoegdheden helder	Goed inrichten P&C-cyclus	Planning blijven aanscherpen en over nadenken	
3. Inhoud <i>Koppelen euro's aan doelen</i>	Kaders stellen financieel	Bepalen detailniveau begroten (bestuurlijk/management)	Bewaken en verantwoorden (dashboards)	Uitvragen en vastleggen begrotingsregels op	Toetsing van inhoud	Duidelijkheid verdeling algemene	Presentatie van begroting (inhoud)
4. Toepassing <i>Professionaliseringsslag</i>	Heldere en gemeenschappelijke kaders en procedures		Verwachtings-management bestuur en organisatie	Professionele houding vergroten	Rolverdeling en capaciteitsplanning inzichtelijk maken		Centrale regie beleggen
5. Instrumentarium <i>Tools voor uitvoering</i>	Bepalen van de behoefte: programma en	Inventariseren van huidige tools. Is dit toereikend?		Indien niet toereikend: Bepalen nieuwe	Aanschaf en implementatie nieuwe tools		

Door het toekomstbestendig begroten is er meer transparantie omtrent de financiële gegevens. Dit sluit aan bij Eff16b.

Strategische Personeelsplanning

Om onze doelen te kunnen verwezenlijken en een vitale organisatie te blijven, zijn we in 2020 is gestart met een HDSR-breed traject dat inzicht moet geven in de in de toekomst noodzakelijke kennis, vaardigheden en bezetting. Dit inzicht leidt in 2021 tot een strategisch personeelsplan (SPP) met een scope van 3 tot 5 jaar. Hierin worden de te ondernemen acties en keuzes op het gebied van werving, inzet, inzetbaarheid en ontwikkeling van zowel vast als flexibel personeel omschreven. Daarbij worden ook de te verwachten natuurlijke uitstroom, vakinhoudelijke ontwikkelingen en effecten van beleidskeuzes meegenomen.

HDSR als aantrekkelijke werkgever

In de huidige krappe arbeidsmarkt blijft het een uitdaging om professionals binnen te halen en blijvend aan het waterschap te binden. De in 2020 ingezette professionaliseringsslag op het gebied van arbeidsmarktcommunicatie zal naar verwachting de eerste vruchten afwerpen. Daarbij helpt het dat de waterschapsector een betrouwbare, stabiele werkgever is die bovendien door haar maatschappelijke relevantie en aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden veel aantrekkingskracht heeft.

Opleiding en ontwikkeling

Op het gebied van opleiden en ontwikkelen hebben we gemerkt dat veel opleidingsinitiatieven en geplande trainingen onder invloed van Covid-19 zijn vervallen of op de langere baan geschoven. We zien dat aanbieders hun creativiteit steeds meer benutten om deze alsnog in 2021, al dan niet in aangepaste vorm, te organiseren. Bovendien gaan we in 2021 verder met het inrichten van een eigen online leerplatform voor onze medewerkers. Eventuele vertragingen en achterstanden lopen we zoveel mogelijk in.

Cao Werken voor Waterschappen

Op 1 januari 2021 loopt de huidige cao af. Op het moment van schrijven is nog niet duidelijk welke van bovenstaande onderwerpen via de cao-tafel worden opgepakt en welke we lokaal, vaak in nauwe samenwerking met onze Ondernemingsraad, kunnen invullen. In de begroting voor 2021 is, op basis van door het Centraal Plan Bureau gepubliceerde cijfers, wel rekening gehouden met een loonstijging van 1,0%. Er is ook een stelpost van € 300.000 opgenomen voor de door het ABP uitgesproken verwachting dat de pensioenpremie stijgt van 24,9 naar 26,6%. In de Voorjaarsnota 2020 werd nog uitgegaan van een totale indexering van 2,9% voor personeelskosten. Mede daardoor is het totale netto-kostenniveau in deze begroting ook lager dan in de voorjaarsnota.

Niet alleen wil het waterschap een betrouwbare, toegankelijke en transparante overheid zijn voor haar klanten, maar ook voor haar medewerkers. Bovengenoemde inzet sluit hierbij aan en heeft daarmee betrekking op Eff16.

Exploitatie 2021

Bestuur, middelen & maatschappij	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Kosten			
Rentekosten	243	227	204
Afschrijvingskosten	1.347	1.382	1.521
Personeelskosten	14.645	17.025	18.388
Overige kosten	16.760	14.602	16.797
Totaal kosten	29.253	33.235	36.910
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	2.806	3.120	3.370
Totaal overige opbrengsten	2.806	3.120	3.370
Saldo kosten en overige opbrengsten	26.447	30.115	33.540

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op belangrijkste verschillen tussen de begroting 2020 en 2021

- De stijging van de personeelskosten is op dit programma in verhouding groter dan bij de andere programma's omdat de verwachte verhoging van de pensioenpremies volledig hierin zijn opgenomen;
- De stijging van de overige kosten wordt veroorzaakt door hogere ICT-uitgaven (m.n. licenties voor software) en hogere kosten voor overige diensten derden (o.a. voor het programma Toekomstbestendig Begroten en 900 jaar Waterbeheer). Deels worden deze kosten ten laste gebracht van de bestemmingsreserve Transitie.

Investeringsuitgaven 2021

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Totaal krediet al toegekend*	Nieuw krediet-volume in 2021	Begroting uitgaven 2021
Programma Bestuur, Middelen en Maatschappij	5.710	0	1.871
<i>Routine - investering Bedrijfsvoering</i>			
20. ICT Basis op orde: Upgrade en vervanging oude applicaties	3.000	-	403
21. ICT Vervanging hardware en infrastructuur	2.710	-	1.468

Bedragen zijn in duizenden Euro's

* Op basis van toekenning t/m 1 juli 2020

9. Kredieten en investeringsbegroting 2021

Algemeen

Het doel van dit hoofdstuk is:

- vaststellen investeringsbegroting 2021, oftewel de jaarschijf 2021;
- autoriseren van de nieuwe, aanvullende kredietvolumes 2021;
- inzicht geven in de investeringsbegroting en kredietvolume per programma.

Naast de reguliere jaarlijkse exploitatie uitgaven voert HDSR investeringsprojecten uit. De omvang van de begrote totale investeringsuitgaven bedraagt in 2021 € 66,0 miljoen. De omvang van de investeringen neemt na 2021 verder toe als gevolg van met name het in uitvoering komen van de projecten Sterke Lekdijk en KWA+ fase 1, GHJ Noord-Waaiersluis en door investeringsuitgaven die volgen uit de afweging van de 10 strategische lijnen.

De algemene tendens die bij de uitwerking van de Voorjaarsnota 2020 naar voren is gekomen, is dat er een fase is aangebroken waarin meer projecten tijd besteden aan goede voorbereiding en onderlinge afstemming van projecten. In een beperkt aantal gevallen wordt corona als reden aangevoerd voor mogelijke vertraging, met name in de planvorming en de gebiedsprocessen. De belangrijkste aanleidingen om van het kader uit de voorjaarsnota af te wijken, hebben te maken met het verschuiven van uitgaven in de tijd.

Op totaalniveau laat de investeringsbegroting voor 2021 een daling zien van 12% ten opzichte van de Voorjaarsnota 2020.

Bij de projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven is een daling te zien van 14%, die het gevolg is van de vertraging bij de sloop van rwzi Utrecht.

Actualisatie 2021

Ten opzichte van de Voorjaarsnota 2020 zijn de cijfers voor de jaarschijf 2021 geactualiseerd op basis van de ontwikkelingen en inzichten van het laatste half jaar. De uitkomsten van deze actualisatie zijn terug te vinden in onderstaande tabel.

Investeringsoverzicht per Thema/ Programma

Investeringsoverzicht t/m 2024 per Thema/ Programma	Totaal krediet*	Nieuw krediet-volume in 2021	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024
Thema Veiligheid	91.998	-	11.342	15.671	14.780	8.880
Programma Waterkeringenbeheer	91.998	PM	11.342	15.671	14.780	8.880
Thema Voldoende Water	105.558	15.660	9.240	10.825	17.215	13.925
Programma Watersysteembeheer	105.043	13.000	9.000	10.025	14.615	11.215
Programma Beperking gevolgen klimaatverandering	515	2.660	240	800	2.600	2.710
Thema Gezond Water	50.910	27.050	6.620	6.558	10.587	15.864
Programma Gezond Water	5.425	-	1.620	1.080	860	680
Programma Zuiveringsbeheer	45.485	27.050	5.000	5.478	9.727	15.184
Totaal investeringsniveau programma's	248.466	42.710	27.202	33.054	42.582	38.669
Thema Bestuur, Middelen en Maatschappij	5.710	-	1.871	550	-	489
Programma Bestuur, Middelen en Maatschappij	5.710	-	1.871	550	-	489
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen	5.710	-	1.871	550	-	489
Taakstellend investeringsniveau (excl. rwzi Utrecht, GHU, Sterke Lekdijk en KWA+)	254.176	42.710	29.073	33.604	42.582	39.158
Investeringsoverzicht van specifieke projecten	Totaal krediet*	Nieuw krediet-volume in 2021	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024
<u>Rwzi Utrecht</u>	696	-	100	300	-	-
<u>GHU</u>	22.175	5.300	6.234	6.720	3.380	1.150
<u>KWA+ fase 1</u>	13.320	3.800	5.000	11.000	14.250	66
<u>Sterke Lekdijk (excl. grond)</u>	49.000	5.000	25.563	36.588	50.799	60.552
Totaal Specifieke projecten	85.191	14.100	36.897	54.608	68.429	61.768
Taakstellend investeringsniveau inclusief specifieke projecten	339.367	56.810	65.970	88.212	111.011	100.926
Overzicht projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven	Totaal krediet*	Nieuw krediet-volume in 2021	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024
Totaal projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven	35.623	-	16.510	16.010	13.038	11.638

Bedragen zijn in duizenden Euro's

* Op basis van toegekende kredieten tot en met 01-07-2020

Investeringsniveau

In de Voorjaarsnota 2020 zijn, voor de jaarschijf 2021, drie investeringsniveaus gepresenteerd:

- het investeringsniveau Programma's van € 33,5 miljoen;
- het investeringsniveau ten behoeve van bedrijfsvoering van € 0,8 miljoen;
- het investeringsniveau Specifieke projecten van € 40,7 miljoen.

Deze tellen op tot een totaal investeringsniveau van € 75,0 miljoen in 2021. In deze begroting wordt dit geactualiseerd tot € 66,0 miljoen.

Actualisatie

Ten opzichte van de Voorjaarsnota 2020 zijn de cijfers voor de jaarschijf 2021 geactualiseerd op basis van de ontwikkelingen en inzichten van het afgelopen half jaar. De uitkomsten van deze actualisatie zijn onderstaand weergegeven.

Een actueel investeringsniveau programma's van € 27,2 miljoen

Het programma Waterkeringenbeheer is verlaagd met € 0,8 miljoen. Dit doet zich voor bij GOP Regionale waterkeringen waar een deel van de voorgenomen investeringen doorschuift naar 2022. De oorzaak van het doorschuiven is de coronapandemie, daarnaast is er sprake van lagere ramingen door voortschrijdend inzicht. De raming voor GHU Noord en Waaiersluis valt € 1,7 miljoen hoger uit ten opzichte van de voorjaarsnota als gevolg van het doorschuiven van werkzaamheden uit 2020 en het versnellen van project Waaiersluis. Binnen het GOP Primaire Waterkeringen worden de beheeropgaven voorbereid die als synergiekansen door Sterke Lekdijk gerealiseerd zullen worden.

Het programma Watersysteembeheer is geactualiseerd, toegevoegd zijn investeringen (€ 0,6 miljoen) in de huisvesting van de buitendienst w.o. groot onderhoud aan het dijkhuis Jaarsveld. Investerings in de watergebiedsplannen Linschoterwaard en Eiland van Schalkwijk worden voor 2021 € 2,3 miljoen lager geraamd als gevolg van vertraagde planvorming en langduriger gebiedsprocessen door corona. Dit leidt ertoe dat een aantal deelprojecten alsnog niet in 2021 fysiek zal worden uitgevoerd, maar later. Deze aangepaste planning wordt in 2021 slechts gedeeltelijk gecompenseerd door nieuwe of aanvullende projecten uit te voeren

Het programma Beperking gevolgen klimaatverandering is met € 1,9 miljoen naar beneden bijgesteld omdat voorgenomen investeringen in Toekomstbestendig watersysteem niet meer in 2021 haalbaar blijken.

Het programma Gezond Water is op programmaniveau vrijwel ongewijzigd, al zijn er wel vrij aanzienlijke verschuivingen tussen de KRW-projecten.

Het programma Zuiveringsbeheer is € 2,1 miljoen verlaagd. Dit wordt primair veroorzaakt door GOP Zuiveringstechnische werken: de raming in de voorjaarsnota was gebaseerd op de inmiddels achterhaalde indicatieve raming. Nadere inspecties hebben een beter beeld opgeleverd van de uit te voeren werkzaamheden. De eerder vertraagde werkzaamheden aan de ozoninstallatie op rwzi Houten (medicijnresten uit water) vinden in 2021 plaats.

In het programma Bestuur, Middelen en Maatschappij worden diverse ICT-projecten uitgevoerd, waaronder Archiveren 2020 en DM CS, alsmede vervanging van diverse hardware componenten.

Een actueel investeringsniveau bedrijfsvoering van € 1,9 miljoen

Het investeringsniveau voor bedrijfsvoering is € 1,1 miljoen verhoogd sinds de voorjaarsnota. Dit betreft doorgeschoven uitgaven uit 2020. De uitgaven aan vervanging van ICT hardware en infrastructuur vinden later plaats, omdat de hardware langer mee gaat dan gedacht; en de werkzaamheden aan Archiveren 2020 vinden later plaats omdat eerst de overgang van het document-managementsysteem plaats moet vinden.

Een actueel investeringsniveau voor specifieke projecten van € 36,9 miljoen

- Het investeringsniveau GHJ Kunstwerken is verlaagd met € 0,7 miljoen door vertraging bij het project Doorslagsluis in verband met het varianten onderzoek. Aanpassing van de Doorslagsluis wordt in 2022 in samenwerking met het project KWA+ gerealiseerd;
- Het investeringsniveau GHJ Oevers is verlaagd met € 1,5 miljoen wat het gevolg is van toevallige projectdynamiek, met hogere uitgaven in 2020 en 2022-2023;
- Het investeringsniveau GHJ Baggeren is met € 1,7 miljoen verhoogd omdat in verband met de in de bagger aanwezige PFAS is besloten de bagger af te voeren naar een Rijksdepot, wat hogere kosten met zich mee brengt;
- De projectplanning voor KWA+ is doorgeschoven, vooral voor de deelprojecten Doorslagsluis (varianten onderzoek) en Lopikerwaard. Dit leidt tot een verlaging in het investeringsniveau van € 3,2 miljoen;
- Het investeringsniveau Sterke Lekdijk is nagenoeg onveranderd. Beperkte verschuivingen bij de deelprojecten heffen elkaar grotendeels op.

Een actueel uitgavenniveau voor projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven € 16,5 miljoen

- De uitgaven aan sloop van de rwzi Utrecht zijn € 4,0 miljoen lager dan in de voorjaarsnota. Dit komt enerzijds door een gunstige aanbesteding en anderzijds door vertraging als gevolg van complexe vergunningverlening in het kader van stikstof-uitstoot;
- De verwachte uitgaven aan de sloop van rwzi Maarssenbroek zijn € 0,8 miljoen hoger dan bij de voorjaarsnota;
- Bij het GOP Baggeren wordt de komende jaren een inhaalslag gemaakt. De voorbereidingen hiervoor zijn in 2020 getroffen. De begrote uitgaven zijn met € 5,2 miljoen dan ook hoger dan de € 4,0 miljoen uit de voorjaarsnota;
- De verwachte uitgaven aan grondaankopen ten behoeve van Sterke Lekdijk zijn grofweg gelijk aan de verwachting uit de voorjaarsnota.

Vaststellen investeringsbegroting, jaarschijf 2021

Het algemeen bestuur stelt met het vaststellen van de begroting de jaarschijf 2021 vast voor in totaal € 66,0 miljoen. Dit zijn de geplande uitgaven in 2021 met een taakstellend investeringsniveau.

Kenmerkend voor investeringsprojecten is dat deze elk hun eigen unieke opgave kennen en in de regel niet binnen een kalenderjaar afgerond zijn. De jaarschijven zijn dan ook weliswaar taakstellend, maar moeten altijd in relatie worden gezien met de uitgevoerde werkzaamheden en activiteiten, en het toegekende (meerjarige) krediet.

Autorisatie kredietvolume 2021

Krediettoekenning van de GOP-projecten

De krediettoekenning van deze projecten verloopt via een door het Algemeen Bestuur goedgekeurd grootonderhoudsplan. De looptijd van een GOP is in de regel vijf jaar. Met de introductie van het GOP Watersystemen wordt ervaring opgedaan met een voortrollend GOP met bijstellingsmomenten in de voorjaarsnota en in de begroting.

Op dit moment onderscheiden wij vier lopende GOP's en één GOP in voorbereiding:

- GOP Watersystemen (voortrollend sinds 2017; bevat o.m. Kunstwerken en Oevers);
- GOP Regionale Waterkeringen;
- GOP Primaire waterkeringen 2013-2023 omvat de voorbereiding van de beheeropgaven die als synergiekansen door Sterke Lekdijk gerealiseerd zullen worden. Besluitvorming over de toekomst van het GOP en de uitgaven aan deze beheeropgave, wordt in 2021 verwacht.
- GOP Zuiveringstechnische werken 2015-2019 (hiervan worden de laatste projecten gedurende 2021 afgerond);
- GOP Zuiveringstechnische werken 2020-2024 (besluitvorming hierover wordt eind 2020 verwacht)

Ophogen van het krediet van het Voortrollend GOP Watersystemen met € 15 miljoen voor de jaarprogramma's 2022 t/m 2024.

Het GOP Watersystemen is in 2016 vastgesteld als voortrollend GOP en hierbij is ook een krediet aangevraagd voor de jaren 2017 t/m 2021, groot € 23,5 miljoen. Daarmee is krediet toegekend voor de projecten die starten in de genoemde jaren: Begroting 2017 t/m Begroting 2021. Inmiddels is het krediet verhoogd tot € 24,2 miljoen als gevolg van de uitgaven naar aanleiding van de droogte/ calamiteit in 2018.

Onderdeel van de 'voortrollende' werking van het GOP is dat jaarlijks nieuw krediet wordt toegevoegd voor het jaar "vier plus-1". In tegenstelling tot dat voornemen, is dit de afgelopen jaren niet gebeurd. Bij het vaststellen van de Begroting 2021 wordt deze omissie hersteld en wordt alsnog krediet toegevoegd voor de projecten die zullen starten in de jaren 2022 t/m 2024, ter grootte van € 15,0 miljoen. Overigens is in de

meerjarenprognose wel degelijk rekening gehouden met het doorlopen van het GOP in de genoemde jaren. Het nu voorliggende besluit heeft dus geen gevolgen voor de begrote uitgaven en kosten. In de toekomst wordt jaarlijkse aanvulling van het krediet aangekondigd in de VJN en ter vaststelling meegenomen in de begroting.

Nieuw, aanvullend kredietvolume 2021

Met het goedkeuren van de Begroting 2021 autoriseert het algemeen bestuur een nieuw, aanvullend kredietvolume van € 56,8 miljoen voor 2021. Dit bedrag is als volgt verdeeld over de verschillende typen investeringen:

Investeringsstype	Nieuw kredietvolume in 2021
Investeringen t.b.v. het uitvoeren van de programma's van het Waterschap*	42,7
Bedrijfsvoeringsinvesteringen	-
Investeringen in specifieke projecten (rwzi Utrecht, GHJ, KWA, Sterke Lekdijk)	14,1
Totaal nieuw kredietvolume	56,8

Bedragen zijn in miljoenen Euro's

* Aanvullend hierop wordt besluitvorming omtrent het GOP Primaire Waterkeringen voorbereid. De hoogte van dit krediet is nog onzeker.

Dit kredietvolume vormt de basis voor de daadwerkelijke toekenning, via een bestuursvoorstel, van het krediet in 2021. Overeenkomstig de financiële verordening en de regeling financieel beheer, vindt de krediettoekenning als volgt plaats:

- Indien een krediet is opgenomen in de begroting en het krediet is kleiner dan € 100.000, wordt het krediet toegekend door goedkeuring van de begroting;
- Indien een krediet is opgenomen in de begroting en het krediet is groter dan € 100.000, maar kleiner dan € 1.000.000, wordt het krediet toegekend door het college;
- Indien een krediet is opgenomen in de begroting en het krediet is groter dan € 1.000.000, wordt het krediet toegekend door het algemeen bestuur;
- Indien een krediet niet is opgenomen in de begroting of het doel wijkt grotendeels af van wat in de begroting is opgenomen moet een nieuw krediet toegekend worden door het algemeen bestuur.

Inzicht in kredietvolume en investeringsbegroting 2021 per programma

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Totaal krediet al toegekend*	Nieuw krediet-volume in 2021	Begroting uitgaven 2021	Verskil met Voorjaarsnota
Thema Veiligheid	91.998	0	11.342	-833
Programma Waterkeringenbeheer	91.998	0	11.342	-833
<i>Waterkeringen voldoen aan de normen (wettelijk/ provinciaal/ HDSR)</i>				
1. GOP regionale waterkeringen	82.847	-	6.700	-3.600
2. GOP primaire waterkeringen	3.051	PM	1.070	1.070
3. GHJ Noord & Waaiersluis	6.100	-	3.572	1.697
Thema Voldoende Water	105.558	15.660	9.240	-3.225
Programma Watersysteembeheer	105.043	13.000	9.000	-1.315
<i>Instandhouden</i>				
4. GOP Watersystemen	24.200	5.000	4.000	-
5. Vervanging groot materieel UV	925	-	50	-50
6. Huisvesting buitendiensten	-	7.400	600	600
<i>Verbeteren</i>				
7. Gebiedsplannen Oost (cumulatief)	25.122	0	1.000	-200
8. Gebiedsplannen West (cumulatief)	54.796	600	3.350	-1.665
Programma Beperking gevolgen klimaatverandering	515	2.660	240	-1.910
<i>Verbeteren</i>				
9. Toekomstbestendig Watersysteem	290	2.610	190	-1.810
10. Vidente: voorspellende monitoringtool watersysteem	225	50	50	-
Thema Gezond Water	50.910	27.050	6.620	-2.255
Programma Gezond Water	5.425	0	1.620	-175
<i>Waterkwaliteit (o.a. KRW))</i>				
11. Oevers KRW 2016-2021	1.400	-	750	550
12. Vispassage KRW 2016-2021	3.125	-	695	-
13. Syn. LG KRW 2016-2021	750	-	100	-
14. Vervanging datasysteem ecologie	150	-	75	75
Programma Zuiveringsbeheer	45.485	27.050	5.000	-2.080
<i>Bouw en verwerving, onderhoud en beheer van rwzi's</i>				
15. GOP Zuiveringstechnische werken 2015-2019	42.700	-	350	350
16. GOP Zuiveringstechnische werken 2020-2024	-	27.000	2.800	-3.200
17. Medicijnresten uit water (Ozon Houten)	2.590	-	1.700	1.110
18. Medicijnresten uit water Woerden	-	50	50	50
19. Zonne- en windenergie projecten	195	-	100	-390
Totaal investeringsniveau programma's	248.466	42.710	27.202	-6.313
Thema Bestuur, Middelen en Maatschappij	5.710	0	1.871	1.074
Programma Bestuur, Middelen en Maatschappij	5.710	0	1.871	1.074
<i>Routine - investering Bedrijfsvoering</i>				
20. ICT Basis op orde: Upgrade en vervanging oude applicaties	3.000	-	403	337
21. ICT Vervanging hardware en infrastructuur	2.710	-	1.468	757
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen	5.710	0	1.871	1.074
Taakstellend investeringsniveau (excl. rwzi Utrecht, GHJ, Sterke Lekdijk en KWA+)	254.176	42.710	29.073	-5.239

Bedragen zijn in duizenden euro's

* Op basis van toegekende kredieten tot en met 01-07-2020.

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Totaal krediet al toegekend*	Nieuw krediet-volume in 2021	Begroting uitgaven 2021	Verskil met Voorjaarsnota
Specifieke projecten				
<u>Rwzi Utrecht</u>	696	0	100	-200
22. Herinrichting rwzi Utrecht	696	-	100	-200
<u>GHIJ</u>	22.175	5.300	6.234	-516
23. GHIJ Kunstwerken	1.625	1.300	534	-716
24. GHIJ Oevers	8.250	4.000	1.000	-1.500
25. GHIJ Baggeren	12.300	-	4.700	1.700
<u>KWA+ fase 1</u>	13.320	3.800	5.000	-3.200
26. KWA stap 1	13.320	3.800	5.000	-3.200
<u>27. Sterke Lekdijk</u>	49.000	5.000	25.563	112
nog door DB te verdelen **	11.511	29.584	-	
27a. Amerongen - Wijk bij Duurstede	7.386	16.500	6.100	
27b. Salmsteke	5.233	5.069	2.569	
27c. Culemborgse Veer - Beatrixsluis	8.677	15.500	6.200	
27d. Salmsteke - Schoonhoven	6.414	12.509	3.127	
27e. Vreeswijk - Jaarsveld	1.190	-	4.260	
27f. Irenesluizen - Culemborgse Veer	1.000	9.921	3.307	
27g. Programmteam (vh. Strategisch team) ***	7.589	8.428	3.500	
Totaal Specifieke projecten	85.191	14.100	36.897	-3.804
Taakstellend investeringsniveau inclusief specifieke projecten	339.367	56.810	65.970	-9.043

Bedragen zijn in duizenden Euro's

* Op basis van toegekende kredieten tot en met 01-07-2020

** Het door AB aan Sterke Lekdijk toegekende totaalkrediet, wordt door DB nader verdeeld over de verschillende deelprojecten. Najaar 2020 wordt cf. Begroting 2020 een aanvullende kredietaanvraag aan het Algemeen Bestuur voorgelegd; tot € 135 miljoen.

*** Uitgaven Programmteam zitten óók in de ramingen/ kengetallen per strekking. De uiteindelijke realisaties/ boekingen vinden echter op een apart deelproject plaats. Deze worden niet dubbel geteld bij de totale uitgaven 2021.

Inzicht in projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven

Overzicht projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven	Totaal krediet al toegekend*	Nieuw krediet-volume in 2021	Begroting uitgaven 2021	Verskil met Voorjaarsnota
28. Sloop rwzi Utrecht	2.423	-	3.000	-4.000
29. Sloop rwzi Maarssenbroek	2.300	-	2.300	800
30. GOP Baggeren 2021-2025	-	-	5.172	1.172
31. GOP Maaïen (nieuw)	-	-	1.638	-
32. Grondaankopen Sterke Lekdijk	30.900	-	4.400	-300
Totaal niet-investeringsprojecten & desinvesteringen	35.623	0	16.510	-2.690

Bedragen zijn in duizenden Euro's

* Op basis van toegekende kredieten tot en met 01-07-2020

10. Belastingen

Belastingopbrengsten 2021

In 2018 is de lijn ingezet om toe te groeien naar kostendekkende tarieven, te sparen voor grote investeringen en het op orde brengen van de reserves. Binnen de Zuiveringsheffing wordt, binnen een hoger dan kostendekkend tarief, gespaard om de hogere kosten van de nieuwe rwzi Utrecht in de exploitatiebegroting op te vangen. Binnen de watersysteemheffing zijn, ondanks stijgende kosten en de invloed van herziening van de kostentoedelingsverordening, stappen gezet naar kostendekkende tarieven. Zo is ook het voor 2020 vastgestelde tarief voor Ongebouwd hoger dan kostendekkend maar is de reserve van deze categorie niet op orde.

Gemiddeld stijgen de voor 2021 begrote netto-kosten ten opzichte van 2020 met 3,3%. Deze stijging is echter niet gelijk verdeeld over de beide heffingen: de kosten van de watersysteemheffing stijgen met 4,6% en de kosten van de zuiveringsheffing met 1,7%. Daarbij moet worden opgemerkt dat de stijging van de watersysteemheffing deels wordt veroorzaakt doordat de Verontreinigingsheffing nu als belastingopbrengst en niet meer als overige opbrengst wordt begroot. Na correctie deze opbrengst van € 320.000, deze opbrengst geeft immers een verlaging van de kostendekkende belastingtarieven van de overige categorieën, bedraagt de stijging 4,1% voor de watersysteemheffing en 3,0% voor de totale netto-kosten.

Omdat het tarief voor de zuiveringsheffing hoger is dan kostendekkend en omdat de kosten van die heffing minder sterk stijgen kan de totale kostenontwikkeling worden opgevangen binnen een verhoging van de belastingopbrengsten van maximaal 4,0%.

Voor de bepaling van de belastingtarieven en daarmee de belastingopbrengsten die in deze begroting zijn opgenomen is vastgehouden aan het meerjarenbeeld van de Voorjaarsnota 2020. Uit dat beeld werd duidelijk dat voor de watersysteemheffing ook in 2021 de tarieven moeten worden verhoogd om een stap naar kostendekkendheid te maken en ook op termijn, zonder grote fluctuaties in de tarieven, te blijven. Een kleinere stap in 2021 zal leiden tot onevenwichtig grote verhogingen in 2022 en verder. Ook voor de zuiveringsheffing geldt dat een tariefsverlaging op termijn zal leiden tot tekorten en daarmee weer tariefverhogingen. Bij de zuiveringsheffing ligt die termijn wel een aantal jaren verder weg, in 2025.

Begrote belastingopbrengsten 2020 en 2021

	Vastgesteld 2020	Voorgesteld 2021	Ontwikkeling (2021/2020)
Watersysteemheffing ingezetenen	€ 26.818.301	€ 28.910.089	7,8%
Watersysteemheffing ongebouwd	€ 5.529.392	€ 5.840.431	5,6%
Watersysteemheffing natuur	€ 65.410	€ 70.512	7,8%
Watersysteemheffing gebouwd	€ 32.862.139	€ 34.836.755	6,0%
Zuiveringsheffing woningen/ bedrijven	€ 64.124.545	€ 62.908.656	-1,9%
Totaal watersysteem- en zuiveringsheffing	€ 129.399.787	€ 132.566.443	2,4%
Verontreinigingsheffing *	€ 200.000	€ 320.000	60,0%
Totaal belastingopbrengsten	€ 129.599.787	€ 132.886.443	2,5%

* de verontreinigingsheffing is in 2020, onterecht, als overige opbrengsten begroot

Vaststelling van de belastingtarieven

De tarieven 2021 worden dit tegelijk met deze begroting door het algemeen bestuur vastgesteld door, in dezelfde vergadering, ook de belastingverordeningen vast te stellen. De tarieven komen tot stand door de begrote belastingopbrengsten per categorie om te slaan over het belastingdraagvlak van de verschillende belastingcategorieën. De hoogte van de belastingtarieven wordt dus niet alleen beïnvloed door het begrote niveau van de netto-kosten en de mutaties van de egalisatiereserves maar ook maar ook door de ontwikkeling van de grondslagen: het aantal hectare grond, het aantal ingezetenen, de WOZ-waarde voor Gebouwd en het aantal vervuilingseenheden voor de zuiveringsheffing. Met betrekking tot het belastingdraagvlak van 2021 doen zich twee ontwikkelingen voor die enige toelichting behoeven. De groei van het belastingdraagvlak voor Gebouwd, de totale WOZ-waarde, bedraagt 8,5%. Deze groei is opgebouwd

uit een stijging van de waarde van 6,1% en een uitbreiding van het areaal met 2,4%. Daarnaast doet zich een ontwikkeling voor op het gebied van de zuiveringsheffing. Het aantal vervuilingseenheden bij bedrijven daalt met meer dan 12%. Door de Coronacrisis is het waterverbruik bij veel bedrijven in 2020 lager dan in 2019 en dat is de maatstaf voor het aantal ve's in 2021. De daling bij bedrijven wordt grotendeels genivelleerd door een stijging bij de woningen. Daardoor daalt het totale draagvlak voor de zuiveringsheffing met maar 1,9%. Op bovenstaande basisgrondslagen heeft ons waterschap zelf geen invloed.

Voor de overige heffingsmaatstaven is, volgens de inschatting van BghU, geen substantieel effect merkbaar van de Coronacrisis, ook niet op de omvang van kwijscheldingen en oninbaarheid.

Belastingtarieven 2021

In onderstaande tabel zijn de belastingtarieven voor 2021 afgezet tegen de belastingtarieven van 2020. Deze vloeien voort uit de netto-kosten per heffing, de kostentoedeling binnen de watersysteemheffing, het belastingdraagvlak volgens de heffingsmaatstaven en de inzet van de egalisatiereserves. De berekening van onderstaande tarieven wordt uitgebreid toegelicht in de stukken bij de belastingverordeningen die in dezelfde vergadering van het algemeen bestuur ter besluitvorming voorliggen. Daarbij zijn ook de door het college afgewogen alternatieve varianten opgenomen.

Voorgestelde tarieven Begroting 2021

	vastgesteld 2020	Begroting 2021 kosten- dekkend	Begroting 2021 voorgesteld	Ontwikkeling (2021/2020)
Watersysteemheffing ingezetenen (per huishouden)	€ 83,64	€ 88,87	€ 88,87	6,3%
Watersysteemheffing ongebouwd (per hectare)	€ 99,02	€ 101,86	€ 105,46	6,5%
Watersysteemheffing wegen (per hectare)	€ 198,04	€ 203,71	€ 210,92	6,5%
Watersysteemheffing natuur (per hectare)	€ 6,03	€ 6,20	€ 6,20	2,7%
Watersysteemheffing gebouwd (per € 2.500 WOZ)	€ 0,60	€ 0,60	€ 0,58	-2,3%
Watersysteemheffing gebouwd (van de WOZ)	0,0238%	0,0240%	0,0233%	-2,3%
Zuiveringsheffing / Verontreinigingsheffing (per ve)	€ 64,48	€ 62,35	€ 64,48	0,0%

11. Paragrafen

Verantwoording van ons waterschap

Conform de Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) artikel 4.11 bestaat de begroting buiten het programmaplan uit afzonderlijke paragrafen. In deze paragrafen staan de uitgangspunten en de hoofdlijnen van het beleid met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. Ook de financiële gevolgen van het beleid zijn vastgelegd. De paragrafen zijn:

1. Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar en meerjarenbegroting
2. Uitgangspunten
3. Kostentoedeling
4. Reserves en voorzieningen
5. Weerstandvermogen
6. Waterschapsbelasting en tarieven
7. Financiering
8. EMU saldo
9. Incidentele baten en lasten
10. Verbonden partijen

Algemeen

Conform de Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) artikel 4.11, dient de begroting buiten het programmaplan te bestaan uit afzonderlijke paragrafen waarin zijn vastgelegd de uitgangspunten, de hoofdlijnen van het beleid met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, alsmede de financiële gevolgen van dat beleid.

11.1 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar

De ontwikkelingen van de Voorjaarsnota 2020 nader uitgewerkt in deze Begroting 2021. Deze ontwikkelingen zijn toegelicht onder de programma's. Daarnaast zijn als voornaamste ontwikkelingen de indexering, de actualisatie van de afschrijvingslasten, de bijstelling van de rentelasten verwerkt. Ten opzichte van het beeld bij de voorjaarsnota zijn de indexeringen voor zowel de overige kosten als de personeelskosten lager. De CPB-cijfers zijn na het uitbreken van de coronacrisis naar beneden bijgesteld. Daardoor zijn de totale netto-kosten voor 2021 ook lager dan bij de voorjaarsnota was voorzien.

De grootste ontwikkeling ten opzichte van het vorige begrotingsjaar is uiteraard de crisis die het gevolg is van de maatregelen naar aanleiding van het coronavirus. Deze heeft onder andere geleid tot een bijstelling van de indexeringscijfers door het CPB en die lagere cijfers zijn verwerkt in deze begroting. Verder zijn er in het kostenniveau geen andere effecten van deze crisis verwerkt. Wel is bij de risico-inventarisatie nadrukkelijk rekening gehouden met deze gevolgen. Ook in het draagvlak voor de belastingen houdt BghU rekening met deze gevolgen. Zo zullen bijstellingen plaatsvinden voor de verwachte doorwerking in het bruto draagvlak, de kwijscheldingen en oninbaarheid.

Daarnaast zijn er ook meer onverwachte wijzigingen die doorwerken in het kostenniveau. Zo werd in de voorjaarsnota nog uitgegaan van een daling van de solidariteitsbijdrage HWBP van € 600.000 en een daling van de kosten van de WOZ-gegevens van € 350.000. Op basis van nieuwe informatie zijn deze dalingen bijgesteld tot respectievelijk € 200.000 en € 150.000. Dat geeft in totaal een verhoging van de netto-kosten van € 600.000 ten opzichte van het beeld van de voorjaarsnota. Deze tegenvaller valt voor het overgrote deel binnen de watersysteemheffing.

Meerjarenbegroting 2021-2024

Begroting 2021 Verdeling watersysteem- en zuiveringsheffing	Begroting 2020**	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Netto-lasten					
Watersysteemheffing	67.708	70.832	72.400	73.600	74.900
Zuiveringsheffing	59.800	60.829	61.900	63.000	64.200
Uitwerking strategische lijnen VJN 2021	0	0	PM	PM	PM
Totaal netto-lasten*	127.508	131.662	134.300	136.600	139.100
		3,3%	PM	PM	PM
Belastingopbrengsten					
Verontreinigingsheffing***	0	320	320	320	320
Watersysteemheffing	65.275	69.658	73.768	78.120	82.690
Zuiveringsheffing	64.125	62.909	64.167	65.386	66.596
Totaal belastingopbrengsten	129.400	132.566	137.934	143.506	149.286
		2,4%	4,0%	4,0%	4,0%
Mutaties egalisereserves					
Watersysteemheffing	-2.432	-855	1.368	4.520	7.790
Zuiveringsheffing	4.324	2.080	2.267	2.386	2.396
Totaal mutaties egalisereserves	1.892	1.225	3.634	6.906	10.186
Resultaat					
Watersysteemheffing	0	0	0	0	0
Zuiveringsheffing	0	0	0	0	0
Totaal resultaat	0	0	0	0	0

* de netto-lasten zijn inclusief mutaties van de bestemmingsreserves

** Begroting 2020 is na de eerste begrotingswijziging (alleen belastingopbrengsten)

*** de verontreinigingsheffing is tot en met 2020 onterecht als overige opbrengsten begroot

Bedragen zijn in duizenden euro's

11.2 Uitgangspunten en normen

Het uitgangspunt voor deze begroting is het kader dat met de Voorjaarsnota 2020 door het algemeen bestuur is vastgesteld. De normen en uitgangspunten voor de verwerking van bijvoorbeeld de indexering zijn echter ten opzichte van voorjaarsnota aangepast. De uitgangspunten voor de voorgestelde belastingtarieven en de daaruit voortvloeiende belastingopbrengsten komen vooral uit het coalitieakkoord.

De salarislasten eigen personeel en de kosten voor inhuurkrachten zijn in deze begroting berekend op het niveau van 2021 door verwerking van de door het CPB verwachte stijging van de loonsom voor overheden. Deze leidt tot een gemiddelde verhoging van de personeelskosten van 1,0%. Ook voor de begrote kosten inhuurkrachten en doorbelastingen van personeelskosten (naar de projecten of naar externen) is dit percentage voor de stijging van de kosten en opbrengsten aangehouden. In de voorjaarsnota van 2020 was hiervoor ook uitgegaan van 2,9%.

Voor de overige kosten en opbrengsten is een standaardindexering van 1,4% gehanteerd. Dit percentage is gebaseerd op de Middellange Termijnverkenning van het CPB voor de indexering voor 2021 voor goederen en diensten. In de Voorjaarsnota 2020 is hiervoor nog uitgegaan 1,8%.

Voor 2022 en verder is in de meerjarenbegroting gerekend met een indexering van 1,5%, zowel op personeelskosten als op de overige kosten en opbrengsten. De kapitaallasten (rente en afschrijvingen) zijn niet geïndexeerd.

11.3 Kostentoedeling

Alle kosten en opbrengsten worden geregistreerd op kostendragers. Deze zijn te onderscheiden in twee soorten: kostendragers die direct volledig aan een programma worden toegerekend en kostendragers die bijdragen aan verschillende programma's, de indirecte kostendragers. De kosten op de laatstgenoemde worden via de verhouding van de begrote uren verdeeld naar de directe kostendragers en op die wijze verdeeld over de programma's.

Ook ten behoeve van de berekening van de belastingtarieven wordt gebruik gemaakt van de kostendragers. De (deels toegerekende) kosten en opbrengsten op de directe kostendragers worden via een verdeelsleutel verdeeld naar de zuiveringsheffing en de watersysteemheffing. Binnen de watersysteemheffing wordt de verdeling van de toegerekende netto-kosten naar de verschillende belastingcategorieën geregeld door de kostentoedelingsverordening. Voor het belastingjaar 2020 is, zoals bij de vorige wijziging met het algemeen bestuur afgesproken, een technische herziening van deze verordening doorgevoerd (vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur d.d. 9 oktober 2019). Deze herziene kostentoedelingsverordening geldt ook voor het belastingjaar 2021. In het kalenderjaar 2021 vindt de herziening van de verordening voor het belastingjaar 2022 plaats.

De netto-kosten van de zuiveringsheffing komen volledig ten laste van de belastingplichtigen voor dit tarief. In onderstaand overzicht zijn de percentages uit de vorige en de nieuwe kostentoedelingsverordening naast elkaar gezet.

Kostentoedeling

	2019	2020&2021
Ingezetenen	39,0%	41,0%
Ongebouwd	9,9%	8,0%
Natuur	0,1%	0,1%
Gebouwd	51,0%	50,9%
Zuiveringsheffing	100,0%	100,0%

11.4 Reserves en voorzieningen

In 2017 is de nota Reserves en Voorzieningen geactualiseerd. In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen op basis van de nieuwe beleidsregels.

Reserves

De reserves worden weergegeven in drie onderdelen: de algemene reserves, de bestemmingsreserves tariefegalisatie en de overige bestemmingsreserves.

Algemene reserves	Stand 1-1-2021	Overheveling naar ER *	Stand 31-12-2021
Watersysteemheffing	6.707	0	6.707
Zuiveringsheffing	8.453	0	8.453
Totaal Algemene reserves	15.160	0	15.160

Bedragen zijn in duizenden euro's

De omvang van algemene reserves is bij de jaarrekening van 2019 bijgesteld op basis van de uitgangspunten van de nota Reserves en Voorzieningen. Op basis van de huidige risico's ter grootte van € 6,4 miljoen en de maximale ratio van 2,0 bedraagt het benodigde weerstandsvermogen € 12,8 miljoen (zie de paragraaf weerstandsvermogen). Op basis van de daling van de het benodigde weerstandsvermogen zou € 2,4 miljoen vanuit de algemene reserves naar de egaliseringsreserves kunnen worden overgeheveld. Indien nodig vindt deze overheveling plaats bij de jaarrekening van 2020 op basis van het op dat moment opnieuw beoordeelde risicoprofiel.

Bestemmingsreserves tariefegalisatie	Stand 1-1-2021 *	Dotatie 2021	Onttrekking 2021	Stand 31-12-2021
Watersysteemheffing Ingezetenen	1.412	0	0	1.412
Watersysteemheffing Overig Ongebouwd	-2.711	199	0	-2.512
Watersysteemheffing Natuur	9	0	0	9
Watersysteemheffing Gebouwd	7.856	0	1.054	6.802
<i>Subtotaal Watersysteemheffing</i>	<i>6.566</i>	<i>199</i>	<i>1.054</i>	<i>5.711</i>
Zuiveringsheffing	10.204	2.080	0	12.284
Totaal bestemmingsreserves tariefegalisatie	16.770	2.279	1.054	17.995

Bedragen zijn in duizenden euro's

** In de stand per 1-1-2020 is gebaseerd op de jaarrekening van 2019 en de begroting van 2020 inclusief de 1^e, 2^e en 3^e begrotingswijziging van 2020.*

In 2021 zijn de voorgestelde tarieven voor Ingezetenen en Natuur kostendekkend. Bij die categorieën muteren de egaliseringsreserves niet. Voor de categorie Ongebouwd wordt het tarief met 6,5% verhoogd waardoor de dotatie aan de egaliseringsreserve stijgt tot € 0,199 miljoen. Daarmee wordt een volgende stap gezet om in 2023 binnen de bandbreedte te komen. Mede om te voorkomen dat de egaliseringsreserve van Gebouwd boven de 20% stijgt wordt ook in 2021 een onttrekking gedaan: € 1,054 miljoen. Deze onttrekking is € 0,546 kleiner dan in 2020 zodat wel een stap naar kostendekkendheid wordt gedaan. Voor de zuiveringsheffing daalt de begrote dotatie aan de egaliseringsreserve ondanks een verhoging van het tarief. Dit komt door een daling van het belastingdraagvlak en een stijging van de kosten. In 2021 wordt € 2,080 toegevoegd tegenover € 4,325 vorig jaar.

Overige bestemmingsreserves	Stand 1-1-2021*	Storting 2021	Onttrekking 2021	Stand 31-12-2021
Gekanaliseerde Hollandsche IJssel	40.721	1.391	5.653	36.459
rwzi Utrecht	21.702	6.735	5.456	22.981
Waterbeheer 900 jaar	300	50	0	350
Transitie	2.216	0	1.219	997
ICT	177	0	177	0
Omgevingswet	470	0	274	196
Verplichting groen/blauwe diensten	0	300	300	0
HWBP-projecten	455	0	0	455
Restauratie Woerdersluis	1.000	0	0	1.000
KWA Verdieping Nieuwe Waterweg	2.805	56	0	2.861
Sloop rwzi's Utrecht en Maarssenbroek	21.740	0	5.300	16.440
Veiligheidstoets regionale keringen	813	0	309	504
Totaal overige bestemmingsreserves	92.399	8.532	18.688	82.243

Bedragen zijn in duizenden euro's

* In de stand per 1-1-2021 is gebaseerd op de jaarrekening van 2019 en de begroting van 2020 inclusief de 1e, 2e en 3e begrotingswijziging van 2020

Bestemmingsreserve Gekanaliseerde Hollandse IJssel

De reserve is ingesteld in 2013 uit de ontvangen bijdrage van Rijkswaterstaat voor de taakoverdracht van de Gekanaliseerde Hollandse IJssel. Aan de reserve wordt in 2021 € 1,391 miljoen rente toegerekend. De kosten van € 5,653 miljoen in het kader van beheer en onderhoud van de GHJ en de uit te voeren baggerwerkzaamheden worden in 2021 ten laste van deze bestemmingsreserve gebracht.

Bestemmingsreserve rwzi Utrecht

De reserve is in 2013 ingesteld ter dekking van de toekomstige investering in de nog te bouwen rwzi Utrecht. Aan deze reserve wordt jaarlijks vanuit de belastingopbrengsten een dotatie gedaan waarvoor in de periode 2015 tot en met 2019 jaarlijks de belastingopbrengsten met 1,5% extra zijn verhoogd. In 2021 wordt € 6,735 miljoen gestort in de bestemmingsreserve. De exploitatie van de nieuwe rwzi Utrecht leidt tot € 5,456 miljoen hogere kosten en die worden ten laste van de bestemmingsreserve gebracht.

Bestemmingsreserve Waterbeheer 900 jaar

De reserve is in 2015 ingesteld ter dekking van de kosten van de activiteiten rond 900 jaar waterbeheer in 2022. In totaal is er voor deze activiteiten jaarlijks een budget van € 50.000 dat naar verwachting in 2021 volledig in deze reserve wordt gestort.

Bestemmingsreserve Transitie

Uit deze reserve wordt in 2021 ten behoeve van de noodzakelijke, tijdelijke uitbreiding voor de organisatieverandering van het waterbeheer een bedrag onttrokken van € 269.000. Tevens wordt rekening gehouden met een onttrekking van € 950.000 om incidentele kosten op te vangen van de verandering van de organisatie in het kader van de groei van de projectenorganisatie (onder andere de inzet voor het programma Toekomstbestendig Begroten).

Bestemmingsreserve Omgevingswet

In 2016 is een nieuw intern programma gestart: de implementatie van de Omgevingswet. De Omgevingswet bundelt wetgeving en regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, natuur en water. In 2021 wordt het restant aan deze reserve onttrokken, een bedrag van € 274.000. Daarmee wordt deze reserve volledig uitgeput.

Bestemmingsreserve Groen/Blauwe diensten

Deze reserve is ingesteld ten laste van het jaarrekeningresultaat 2016 voor cofinanciering van groen/blauwe diensten door de Stichtse Rijnlanden aan externe partijen (agrarische collectieven). Met het vormen van deze bestemmingsreserve kunnen voor dit doel bestemde bedragen worden gemuteerd. De bijdragenregeling heeft een looptijd van 2016 tot 2021, met een mogelijke uitloop naar 2022. Voor 2021 worden voor € 300.000 aan kosten uit deze bestemmingsreserve gedekt. Dat bedrag moet ook in 2021 worden toegevoegd omdat de reserve ultimo 2020 naar verwachting leeg is. Zie toelichting onder het programma Gezond Water.

Bestemmingsreserve HWBP-projecten

Deze bestemmingsreserve is bij de jaarrekening van 2017 ingesteld en gevuld met het positieve saldo van het voorverkenningstraject "Project Overstijgende Verkenning Dijkversterking Centraal Holland". Deze reserve is specifiek ingesteld voor het opvangen van onvoorziene lasten verbonden aan HWBP projecten, die door HDSR worden uitgevoerd. Voor 2021 zijn dergelijke lasten niet voorzien en is geen onttrekking begroot.

Bestemmingsreserve KWA Verdieping Nieuwe Waterweg

In het boekjaar 2018 is € 2,75 miljoen van het Havenbedrijf Rotterdam ontvangen. Het havenbedrijf heeft de Nieuwe Waterweg verdiept en daardoor zal in de toekomst de KWA vaker en langduriger moeten worden ingezet. Deze bijdrage is bedoeld als compensatie voor de voorziene extra kosten die uit de extra inzet voortvloeien, zowel bij Hoogheemraadschap van Rijnland als bij ons waterschap. Onttrekkingen zullen plaatsvinden als de extra inzet van de KWA daadwerkelijk plaatsvindt. Voor 2021 zijn geen onttrekkingen begroot. Wel worden, volgens afspraak en als uitzondering, renteopbrengsten aan deze bestemmingsreserve toegerekend. Dat leidt in 2021 tot een dotatie van € 56.000 (rekenrente 2,0%).

Bestemmingsreserve Woordersluis

Conform de door het algemeen bestuur vastgestelde Voorjaarsnota 2018 is in deze begroting rekening gehouden met de kosten die voortvloeien uit de restauratie van de Woordersluis in Spaarndam. Deze kosten hebben een omvang van € 1,0 miljoen. Het eigendom van de Woordersluis is door HDSR overgedragen aan het Hoogheemraadschap van Rijnland. Ons waterschap draagt de kosten van de restauratie. Bij het opstellen van de jaarrekening 2019 is deze dotatie uitgevoerd, door een overheveling van de egalisatiereserves naar de bestemmingsreserve. Hiervoor is een besluit opgehaald bij het Algemeen Bestuur bij de behandeling van de derde begrotingswijziging 2019 in de AB vergadering van 20 november 2019. Daarmee is de reserve volledig gevuld en wordt er in 2021 niet gedoteerd.

Bestemmingsreserve sloop

Bij de bespreking van het bestuursverslag en de jaarrekening 2018 in het AB van 26 juni 2019 is afgesproken om voor de sloop van de oude rioolwaterzuiveringen Utrecht en Maarssenbroek een bestemmingsreserve ten laste van de tariefegalisatiereserve zuiveringsheffing een bestemmingsreserve te vormen. In 2021 worden kosten verwacht met een omvang van € 5,3 miljoen die ten laste worden gebracht van de bestemmingsreserve. Het saldo 1-1-2021 is hoger dan volgens de begroting van 2020 omdat de sloop voor beide rwzi's later in de tijd plaatsheeft en uitgaven worden doorgeschoven.

Bestemmingsreserve Veiligheidstoets Regionale keringen

Conform de door het algemeen bestuur vastgestelde Voorjaarsnota 2019 is in deze begroting rekening gehouden met de kosten die voortvloeien uit de werkzaamheden met betrekking tot de uitvoering van de veiligheidstoets Regionale Waterkeringen. Deze kosten hebben een omvang van in totaal € 1,054 miljoen. Bij het opstellen van de jaarrekening 2019 is hiervoor deze bestemmingsreserve gevormd en de dotatie uitgevoerd, door een overheveling van de egalisatiereserves naar deze nieuwe bestemmingsreserve. Voor 2021 zijn onttrekkingen begroot van € 309.000.

Voorzieningen

Overzicht voorzieningen

Voorzieningen	Stand 1-1-2021*	Storting 2021	Onttrekking 2021	Stand 31-12-2021
Uitkeringen voormalig bestuursleden	150	0	23	127
Uitkeringen voormalig personeel	362	0	280	82
Voorziening PBB	882	547	0	1.429
Baggeren en saneren waterlopen	0	0	0	0
Toestandsafhankelijk watersysteemonderhoud	6.825	5.698	6.810	5.713
Groot onderhoud Poldermolen 2	183	215	183	215
Groot onderhoud Poldermolen 3	0	0	0	0
Groot onderhoud Dijkhuis Jaarsveld	85	57	33	109
Voorziening onderhoud rwzi Utrecht	2.040	41	0	2.081
Totaal voorzieningen	10.527	6.558	7.329	9.756

Bedragen zijn in duizenden euro's.

* Stand 1-1-2021 is gebaseerd op de Jaarrekening 2019 en de Begroting 2020

Toelichting

Uitkeringen voormalig bestuursleden

Voor de uit te betalen pensioenen ten behoeve van (voormalige) bestuursleden wordt periodiek de toekomstige verplichting door een actuaire berekend en zo nodig wordt de voorziening op de hoogte van de berekening aangepast. De voorziening is gebaseerd op de contante waarde van de toekomstige verplichtingen. In 2021 wordt hieraan naar verwachting € 23.000 onttrokken.

Uitkeringen voormalig personeel

Deze voorziening wordt aangehouden voor nog te betalen bedragen aan voormalig personeel. De omvang van de voorziening wordt jaarlijks opnieuw berekend. In 2021 zal een bedrag van € 280.000 worden onttrokken voor gereserveerde verplichtingen.

Voorziening PBB (persoonsgebonden basis budget)

Het doel van het persoonsgebonden basis budget (PBB) is met plezier werken in je huidige en toekomstige functie. Medewerkers in de sector waterschappen kunnen vanaf 1 januari 2016 dit budget van € 5.000 inzetten voor opleidingen of andere activiteiten die nodig zijn voor ontwikkeling, loopbaan en vitaliteit. Per jaar wordt een bedrag van € 1.000 per medewerker gereserveerd. Indien dit bedrag in een jaar niet wordt uitgegeven dan wordt dit gestort in deze voorziening. Indien er in een jaar meer dan € 1.000 per medewerker wordt uitgegeven zal dit meerdere aan deze voorziening worden onttrokken.

Toestandsafhankelijk watersysteemonderhoud

In januari 2015 heeft het algemeen bestuur ingestemd met het GOP maaien en baggeren en het instellen van de voorziening Toestandsafhankelijk watersysteemonderhoud. De mutaties op deze voorziening zijn conform het GOP in de begroting opgenomen.

Groot onderhoud Kantoort Poldermolen 2

De jaarlijkse dotatie aan de voorziening voor groot onderhoud Poldermolen 2 is gebaseerd op het onderhoudsplan. Voor 2021 is een dotatie opgenomen van € 215.000 en worden de onderhoudskosten ingeschat op € 183.000 en die worden gedekt uit een onttrekking aan de voorziening.

Groot onderhoud Kantoort Poldermolen 3

Het kantoorpand aan Poldermolen 3 wordt in 2019 verbouwd. Hiervoor is een besluit (en een krediet) opgehaald in de vergadering van het Algemeen Bestuur van 9 oktober 2019. Het pand wordt in 2020 in gebruik genomen en dan wordt ook een nieuw onderhoudsplan opgesteld. Voor 2021 wordt daarom nog geen mutatie van de voorziening begroot.

Groot onderhoud Dijkhuis Jaarsveld

De jaarlijkse dotatie aan de voorziening voor groot onderhoud Dijkhuis Jaarsveld is gebaseerd op het onderhoudsplan. Voor 2021 is een dotatie opgenomen van € 57.000 en worden de onderhoudskosten ingeschat op € 33.000 en die worden gedekt uit een onttrekking aan de voorziening.

Onderhoudskosten rwzi Utrecht

Als onderdeel van het contract voor het onderhoud van de rwzi Utrecht voor de komende 10 jaar is er door de aannemer voor eventuele toekomstige tegenvallers in de onderhoudskosten een garantiebedrag van € 2,0 miljoen aan HDSR betaald. Dit bedrag is in 2019 ontvangen en bij de jaarafsluiting gedoteerd aan deze voorziening. In 2021 worden daaraan geen onttrekkingen gedaan. Wel worden, conform de Nota reserves en voorzieningen, renteopbrengsten aan deze voorziening toegerekend. Dat leidt in 2021 tot een dotatie van € 40.800 (rekenrente 2,0%).

11.5 Weerstandsvermogen

Inleiding

Onder weerstandsvermogen wordt verstaan:

Het weerstandsvermogen is het vermogen van een waterschap om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat de normale bedrijfsvoering wordt aangetast.

Waterschappen met voldoende weerstandsvermogen kunnen voorkomen dat grote financiële tegenvallers zich direct vertalen in een hogere factuur voor de belastingplichtigen.

Risicomanagement

Het beleid dat HDSR voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in de “Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2017-2023”. In deze nota is de werkwijze vastgelegd en zijn de uitgangspunten bepaald ten aanzien van weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen. Op basis hiervan is de paragraaf weerstandsvermogen opgesteld.

HDSR acht het noodzakelijk om risico's inzichtelijk te hebben, daarom wordt twee keer per jaar een risico-inventarisatie uitgevoerd. Het actuele risicoprofiel komt tot stand door interviews met betrokkenen. Hierbij wordt het softwareprogramma NARIS® (Nederlands Adviesbureau Risicomanagement-Informatie Systeem) gebruikt. Op hoofdlijnen zijn de risico's op drie manieren te clusteren. Deze clustering is als volgt:

1) Strategische/ tactische risico's	Dit betreffen de risico's die het bestuur raken, oftewel de risico's die met de lange termijn doelstellingen van het waterschap te maken hebben. Dit zijn zowel interne als externe risico's. Grote proces- en projectrisico's vallen hier ook onder.
2) Compliance- en verslaggevings-	Dit betreffen de risico's die samenhangen met het voldoen

Risico's

aan de wet- en regelgeving en de risico's die samenhangen met het tijdig en juist rapporteren aan interne en externe belanghebbenden.

3) Operationele risico's

Deze zijn onder te verdelen in:

- Projectrisico's: Alleen de grote risico's die mogelijk niet binnen het project opgevangen kunnen worden zijn bestuurlijk relevant.
- Procesrisico's: Deze risico's vloeien voort uit de reguliere bedrijfsvoering. Alleen de grote risico's zijn bestuurlijk relevant.
- Veiligheidsrisico's: Het waterschap bestaat om veiligheidsrisico's die te maken hebben met de missie weg te nemen. Hiervoor is een aparte calamiteitenplan.

In totaal zijn 63 risico's in beeld gebracht en gekwantificeerd door de afdelingen. Aan de hand van de gegevens hierover is een risicosimulatie uitgevoerd. De grootste risico's van HDSR liggen in de projectensfeer bij de projecten baggeren - claims a.g.v. schade aan oevers, sloop bestaande installatie rwzi Utrecht (bodemgesteldheid en -vervuiling), GOP Regionale Keringen en het project Sterke Lekdijk. De grootste compliance risico's liggen op het gebied van inkoop en aanbesteding. De grootste procesrisico's betreft ICT Cybercrime (virus, hacken).

Benodigde weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen en de mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken, waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De benodigde weerstandscapaciteit is het bedrag dat nodig is om alle risico's financieel af te dekken. Het gaat dan om de (rest)risico's waarvoor binnen de projecten of programma's geen (kostenefficiënte) maatregelen zijn of kunnen worden getroffen. De laatste actualisatie van het risicoprofiel is uitgevoerd in de zomer van 2020. Daaruit volgt dat het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 6,37 miljoen. Sinds het jaarverslag 2019 zijn veruit de meeste risico's gelijk gebleven of in meer of mindere mate kleiner geworden. De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van het jaarverslag 2019 met € 1,2 miljoen gedaald en is dus ongeveer 10% afgenomen.

Voorbeelden van minder of afnemende risico's zijn risico's die gerelateerd zijn aan de oplevering van de rwzi Utrecht, onzekerheid over de kosten van de baggerprojecten en PFAS-vervuiling in baggerslib, stabielere ramingen voor GOP Regionale Keringen, het voortzetten van de GR MRB.

Nieuw opgenomen risico is die betreffende de coronapandemie en de effecten op de organisatie en de projecten.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen (en de mogelijkheden om deze te genereren) waarover het waterschap beschikt of kan beschikken, waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De algemene reserves (watersysteem en zuivering) vormen het beschikbare weerstandsvermogen. De algemene reserve wordt gevoed uit het resultaat van het voorafgaande jaar; een besluit hierover wordt genomen bij behandeling van deze jaarrekening door het algemeen bestuur.

Omvang en beoordeling van de weerstandscapaciteit medio 2020

Onderstaande tabel geeft de beschikbare weerstandscapaciteit en de reserves door het algemeen bestuur.

Algemene reserves	Stand ultimo 2019
Watersysteem	6.707.000
Zuivering	8.453.000
Totaal algemene reserve	15.160.000

Ratio weerstandsvermogen: relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de organisatie in staat is middelen vrij te maken (weerstandscapaciteit) om onverwachte financiële tegenvallers (risico's) op te vangen. De ratio weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, wordt gekeken naar de verhouding tussen de gewenste weerstandscapaciteit (op basis van de financieel gekwantificeerde risico's) en de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van de berekening vormt het weerstandsvermogen, zoals hieronder weergegeven. Deze berekening is gebaseerd op de stand van de algemene reserves conform jaarrekening 2019.

Ratio weerstandsvermogen =	$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 15,160 \text{ miljoen}}{€ 6,37 \text{ miljoen}} = 2,4$
----------------------------	---

Zoals in de 'Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2017-2023' is vastgesteld, waarden we de ratio weerstandsvermogen volgens onderstaande normtabel. HDSR streeft naar een ruim voldoende weerstandsvermogen, zo dicht mogelijk bij 2,0. Aan dit streven wordt invulling gegeven door deze ratio bij de jaarrekening opnieuw te bepalen en indien nodig besluitvorming aan het algemeen bestuur voor te leggen om de omvang van de algemene reserves bij te stellen.

Normtabel

Weerstand velden		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2.0	Uitstekend
B	1.4 – 2.0	Ruim voldoende
C	1.0 – 1.4	Voldoende
D	0.8 – 1.0	Matig
E	0.6 – 0.8	Onvoldoende
F	< 0.6	Ruim onvoldoende

Op basis van de vastgestelde norm blijkt dat de ratio weerstandsvermogen van HDSR op dit moment hoger is dan noodzakelijk. Een beschikbare weerstandscapaciteit van € 12,7 miljoen. zou precies voldoen aan de gewenste ratio van 2,0. Dit houdt in dat de ruimte bestaat om ongeveer € 2,4 miljoen vanuit de algemene reserves, toe te laten vloeien naar de egaliseringsreserves. Mutaties in de reserves vinden plaats bij vaststelling van de jaarrekening. Indien de ratio op dat moment niet gewijzigd is, kan worden besloten dit ten uitvoer te brengen.

11.6 Financiering

Wet- en regelgeving

De Rijksoverheid heeft regels opgelegd op het gebied van, onder meer, het financieringsbeleid en rentemanagement door waterschappen. Deze regels zijn vervat in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo). De Wet Fido verplicht de waterschappen tot het hebben van een treasurystatuut en het opnemen van een financieringsparagraaf in de begroting en het jaarverslag. Het treasurybeleid van De Stichtse Rijnlanden is vastgelegd in de verordening “beleids – en verantwoordingsfunctie Waterschap HDSR” en in het “treasurystatuut”. Ons beleid is gericht op het financieren van activiteiten tegen zo laag mogelijke financieringskosten, waarbij de renterisiconormen worden beheerst en binnen de hiervoor geldende normen wordt geacteerd. De uitoefening van de financieringsfunctie vindt uitsluitend plaats voor de taken die in de regelgeving zijn opgedragen. Het waterschap financiert zijn taakuitoefening met eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (leningen en rekening-courant).

Ontwikkelingen en rentevisie

De laatste jaren is de rente op de kapitaalmarkt (leningen met een looptijd langer dan 1 jaar) op een historisch laag niveau gebleven. Aan het begin van het jaar 2020 en in juli 2020 bedroeg de rente op de kapitaalmarkt voor een lening met een rentevaste periode (fixe) van 30 jaar tot 40 jaar ongeveer 1,00%.

Door eigen waarneming en informatie vanuit de bankwereld wordt getracht de renteverwachting te bepalen. Dit blijft moeilijk te voorspellen door economische en internationale ontwikkelingen die nu ook onder invloed staan van de coronacrisis. De basis van onze rentevisie vormt de renteverwachting over 12 maanden van de grote Nederlandse banken. Daarnaast adviseert het adviesbureau Thésor over relevante rente ontwikkelingen. De tekenen van herstel blijken niet structureel te zijn waardoor het verruimen van het monetaire beleid door de ECB weer aan de orde lijkt. De effecten van het coronacrisis zijn onzeker.

De vooruitzichten voor 2021 duiden op een blijvend lage rente. De in rekening gebrachte rente op het rekening-courant krediet van De Stichtse Rijnlanden en van de langlopende leningen blijft onveranderd laag.

De rente die in rekening wordt gebracht op het rekening-courant krediet bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank) is gebaseerd op de geldmarktrente (rente met een looptijd van maximaal 1 jaar). De geldmarktrente is al een aantal jaren laag, waardoor het voorlopig aantrekkelijk blijft om deels in de financieringsbehoefte te voorzien door middel van financiering met kort geld (binnen de kaders van de Wet FIDO). In juni 2020 bedroeg de debetrente voor de rekening-courant bij de NWB bank 0,10%.

De financiering van de activiteiten is gebaseerd op integrale financiering. De totale financieringsbehoefte van het waterschap is de graadmeter. Er wordt pas een langlopende geldlening aangetrokken als de kasgeldlimiet dreigt te worden overschreden. De uiteindelijke keuze voor een looptijd hangt af van de duur van de financieringsbehoefte, de actuele renteomstandigheden op het moment van afsluiten van de lening en de inpasbaarheid van deze looptijd in de bestaande langgeldleningenportefeuille. Om een te risicovolle financieringspositie te voorkomen zijn wettelijke normen vastgelegd voor de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Liquiditeitsprognose, financieringsbehoefte en transacties

Er is een liquiditeitsprognose 2021 opgesteld op basis van de Begroting 2021 met als basis de verwachte liquiditeitspositie per 31 december 2020. Op grond van een treasuryscan in 2020 en de liquiditeitsprognose

is de verwachting dat er geen financieringsbehoefte in 2021 aanwezig is. Dit komt met name door de omvangrijke inkomende subsidiestromen voor grote projecten zoals de Sterke Lekdijk.

Mochten door omstandigheden deze ontvangsten niet of op een later moment plaatsvinden dan kan dit invloed hebben op de financieringsbehoefte in 2021.

De reguliere aflossingen bedragen € 10,2 miljoen, zodat de verwachte stand van de langlopende leningen per 31 december 2021 € 287,4 miljoen bedraagt. Het verloop van de langlopende leningen is in de onderstaande tabel verwerkt.

Omschrijving	Mutatie	Bedrag
Prognose: langlopende leningen 31 december 2020		297,6
Reguliere aflossingen 2021	-10,2	
Financieringsbehoefte lange termijn	0,0	
		10,2
Prognose: langlopende leningen 31 december 2020		287,4

Bedragen zijn in miljoen euro's

Schatkistbankieren

Sinds eind 2013 gelden de regels voor het Schatkistbankieren. Dit heeft tot gevolg dat alle provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen hun tegoeden moeten aanhouden in de Nederlandse schatkist, het zogenoemde Schatkistbankieren. De financiële gevolgen voor ons waterschap zijn nihil. Alleen in incidentele gevallen van overliquiditeit wordt tijdelijk een bedrag gestort op een rekening bij de overheid.

Risicobeheer

De houding van De Stichtse Rijnlanden ten aanzien van financiële risico's is defensief en risicomijdend. Het interne risicobeleid richt zich op het inzichtelijk maken, beheersen of verminderen van toekomstige risico's. De uitvoering van de treasurytaak mag niet leiden tot een vergroting van de risico's voor onze organisatie. Hierbij geldt dat het niveau van renterisico's in de komende jaren de wettelijke normen niet overschrijdt. Met de wettelijke normen bedoelen wij de kasgeldlimiet en de renterisiconorm, zoals vastgelegd in de Wet Fido (zie onderdeel externe toetsing).

Interne toetsing

De treasuryactiviteiten blijven ook in 2021 een onderzoeksonderwerp bij de interne rechtmatigheidscontrole.

Externe toetsing

De provincie Utrecht is aangewezen als toezichthouder voor de Wet Fido. Zij toetst of aan de normen uit de Wet Fido wordt voldaan. Er zijn twee wettelijke normen te onderscheiden:

- de kasgeldlimiet
- de renterisiconorm

Kasgeldlimiet

De wettelijke kasgeldlimiet bepaalt hoeveel, gemiddeld over een periode van 3 maanden, maximaal met kort geld (rekening-courant) gefinancierd mag worden. De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage van

het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende begrotingsjaar. Voor waterschappen is dit vastgesteld op maximaal 23%. De kasgeldlimiet bedraagt voor het waterschap in 2021 circa € 36 miljoen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is een percentage van het begrotingstotaal. Voor waterschappen is het percentage bepaald op maximaal 30% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm heeft als doel het renterisico bij herfinanciering te beheersen. Dit betekent dat jaarlijks niet meer dan 30,0% van het begrotingstotaal mag worden geherfinancierd. Het renterisicopercentage in 2021 bedraagt voor het waterschap circa 5,9% en is berekend door de aflossingen vanuit de leningenportefeuille af te zetten tegen het begrotingstotaal. Het renterisicopercentage ligt ruim binnen de norm.

Omschrijving	Bedrag	Percentage	Toelichting
Begrotingstotaal 2021	172,0		Bruto begrotingstotaal incl. MRB
1. Renterisico 30% van begroting	51,6	30,0 %	% van begrotingstotaal
A. Rentehervattingen	0		
B. Aflossingen	10,2		Aflossingen in 2021
2. Renterisico (A en B)	10,2		Berekende renterisico
1. Renterisiconorm	51,6	30,0 %	% van begrotingstotaal
2. Renterisico werkelijk	10,2	5,9 %	% van begrotingstotaal
3. Ruimte renterisiconorm	41,4	24,1 %	% van begrotingstotaal

Bedragen zijn in miljoen euro's

Tussentijdse rapportages

In de tussentijdse rapportages (Burap) wordt verantwoording over de treasurytransacties afgelegd en waar vereist het beleid bijgesteld op basis van de geactualiseerde liquiditeitsprognose. De volgende zaken worden tussentijds gerapporteerd:

- alle interne en externe ontwikkelingen, die te maken hebben met onze liquiditeitspositie en het aantrekken en uitzetten van gelden;
- een prognose van de financiële stromen en posities;
- de omvang van de renterisico's voor het resterende jaardeel;
- een algemene rentevisie voor het resterende jaardeel;
- een overzicht van de uitgevoerde transacties in het afgelopen jaar;
- de gewijzigde voorgenomen transacties, die ons treasurybeleid vormgeven;
- de toetsing van de renterisico's aan de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

11.7 EMU-saldo

Om zicht te hebben op het Economische en Monetaire Unie (EMU) -saldo van de lokale overheid, zijn alle decentrale overheden verplicht om de berekening van het EMU-saldo in de begroting op te nemen (Wet HOF). Daarnaast is de verplichting om de financiële informatie op kwartaalbasis aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) te verstrekken.

Bij het bepalen van het EMU tekort wordt een andere boekhoudmethode toegepast. Hierdoor is het goed mogelijk dat bij een sluitende begroting wel een overheidstekort kan bestaan.

De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 tot en met 2022. Voor 2021 bedraagt deze financiële ruimte 0,4% van het Bruto Binnenlands Product. De indicatieve referentiewaarde voor De Stichtse Rijnlanden bedraagt € 17,6 miljoen negatief. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort van alle decentrale overheden gezamenlijk. De minister heeft er mee ingestemd dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar gecompenseerd kunnen worden door lagere tekorten of overschotten van andere groepen. Het kabinet heeft aangegeven geen boetes op te leggen. Verder mag een EMU-tekort geen belemmering zijn voor investeringen.

In onderstaand tabel is de opbouw van het EMU-saldo weergegeven. Uit de tabel blijkt voor 2021 een EMU-tekort van € 5,3 miljoen. Dit tekort is binnen de indicatieve referentiewaarde.

Opbouw EMU-saldo	Begroting 2020	Prognose 2021
1. Exploitatiesaldo voor mutatie reserves	2,3	1,2
2. Invloed investeringsuitgaven		
-/- Bruto investeringen *	-71,4	-66,0
+/+ Investeringsubsidies **	30,2	30,5
+/+ Afschrijvingen	29,4	29,7
3. Invloed voorzieningen		
+/+ Toevoegingen aan voorzieningen	2,5	6,6
-/- Onttrekkingen aan voorzieningen	-3,5	-7,3
-/- Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	0,0	0,0
4. Invloed reserves	0,0	0,0
5. Deelnemingen en aandelen	0,0	0,0
Berekend EMU-saldo (negatief)	-10,5	-5,3

11.8 Incidentele baten en lasten

Deze paragraaf bevat, conform de voorschriften in het waterschapbesluit, een korte toelichting de baten en lasten in 2021 die als eenmalig ten opzichte van voorgaande en komende begrotingsjaren moeten worden beschouwd.

De kosten en opbrengsten die verband houden met de jaarlijkse inspanningen om de waterschapsdoelen te verwezenlijken zitten veelal structureel of 'meerjarig incidenteel' in de meerjarenbegroting. Voorbeelden van structurele kosten zijn bijvoorbeeld de bedragen die zijn opgenomen voor het onderhoud en beheer van de rwzi's en het watersysteem. Een voorbeeld van meerjarig incidenteel zijn de kosten die zijn opgenomen voor de monitoring van de waterkwaliteit. Deze kosten maken meerdere jaren onderdeel uit van de exploitatiebegroting en worden gedekt uit de belastingopbrengsten of uit onttrekkingen aan egaliseringsreserves. De kosten die echt eenmalig zijn worden veelal gedekt uit bestemmingsreserves en voorzieningen. Een toelichting op deze posten treft u in paragraaf 11.4 Reserves en voorzieningen.

11.9 Verbonden Partijen

We ondervinden een opwaartse druk bij onze deelname aan een aantal verbonden partijen (Regionaal Historisch Centrum (RHC), AQUON en de Unie van Waterschappen). De verhoging van de bijdragen heeft de komende jaren een structureel karakter, deels als gevolg van de doorberekening van inflatie en deels door uitbreiding van activiteiten.

Inleiding

Door middel van verbonden partijen kunnen beleidsvoornemens van het waterschap tot uitvoering worden gebracht. In verband met bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en mogelijke daarmee verband houdende risico's moet in de begroting en in de jaarstukken een paragraaf worden opgenomen waarin aandacht wordt besteed aan de verbonden partijen. 'Een verbonden partij is een rechtspersoon, waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Van een bestuurlijk belang is sprake indien het waterschap zeggenschap heeft, wat blijkt uit het hebben van een stemrecht of door middel van vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie. Onder een financieel belang wordt verstaan dat het waterschap middelen beschikbaar heeft gesteld die niet verhaalbaar zijn in geval van faillissement van de verbonden partij of in het geval dat de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Visie op verbonden partijen

Het waterschap kent diverse samenwerkingsverbanden met andere overheden en instellingen. Daar waar het voordeel oplevert om samen te werken, zal deze samenwerking worden opgezet, c.q. worden gecontinueerd. Dit voordeel kan direct zijn (minder kosten en/of betere kwaliteit), maar ook indirect bijvoorbeeld in de vorm van een netwerk of naamsbekendheid.

Overzicht verbonden partijen

HDSR heeft met veel participanten een relatie, het is dan ook niet de bedoeling om over elk van hen te rapporteren. We beperken ons tot de bestaande verbonden partijen. Dat zijn in het geval van het waterschap: 1 vennootschap, 1 regeling voor gemene rekening, 4 gemeenschappelijke regelingen, 1 samenwerkingsovereenkomst en 2 verenigingen. Naast de Unie van Waterschappen is er een nieuwe vereniging opgericht waar ons waterschap aan is verbonden: de Vereniging werken voor waterschappen (Vvww).

De volgende verbonden partijen worden in het vervolg van deze paragraaf nader toegelicht:

1. Nederlandse Waterschapsbank (NWB).
2. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland
3. Belastingssamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BgH)
4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard
5. Netwerk Water & Klimaat (voorheen Winnet)
6. AQUON
7. Het Waterschapshuis.
8. Unie van Waterschappen
9. Vereniging werken voor waterschappen (Vvww)

1. Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Ingangsdatum	1954		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB Bank zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.		
Financieel belang HDSR	De deelneming van HDSR in deze AAA- bank bedraagt € 31.165 opgebouwd uit 224 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en 47 (van de 8.511) aandelen B van nominaal € 460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB.		
Bestuurlijk belang HDSR	Het recht bestaat de algemene vergadering van aandeelhouders te bezoeken.		
Financiële kerncijfers (x € 1 miljoen):	31/12/2018	31/12/2019	
- Eigen vermogen	1.726	1.796	
- Vreemd vermogen	81.989	94.409	
- Jaarresultaat	V 100	V 95	
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen		
Risico's	Gering		
Overige informatie	Niet van toepassing		

2. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland (MRB)

Vestigingsplaats	Houten	
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor gemene rekening	
Ingangsdatum	1 januari 2012	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het beschermen van de waterstaatswerken tegen schade veroorzaakt door woel- en graafwerk van muskus- en beverratten. Deze taak is vastgelegd in de gewijzigde Waterwet die op 1 juli 2011 is ingegaan. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland voert deze taak uit voor de waterschappen: Hollands Noorderkwartier, Amstel, Gooi en Vecht, Rijnland, Delfland, Schieland en de Krimpenerwaard, De Stichtse Rijnlanden.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door MRB (aandeel 24,6%) is voor het waterschap in 2020 begroot op € 2,44 miljoen. Verwachte bijdrage 2021: € 2,51 miljoen.	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Bestuurlijk Overleg van MRB met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden. De dijkgraaf van HDSR is voorzitter van het Bestuurlijk Overleg en één van de heemraden vertegenwoordigt HDSR als lid van het Bestuurlijk Overleg.	
Financiële kerncijfers in euro's	31-12-2018	31-12-2019
- Eigen vermogen	0	0
- Vreemd vermogen	0	0
- Jaarresultaat	V € 417.000	V € 119.095
Relatie met programma	Veiligheid	
Risico's	Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.	
Overige informatie	Niet van toepassing	

3. Belastingssamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)

Vestigingsplaats	Utrecht		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling		
Ingangsdatum	1 januari 2014		
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Samenwerken bij de beleidsvoorbereiding, heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen, alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie. Doel is verbeteren van kwaliteit, continuïteit en efficiency.		
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door BghU is voor het waterschap in 2020 begroot op € 2,575 miljoen. (2019: € 2,5 miljoen). Begrote bijdrage 2021: € 2,572 miljoen.		
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Algemeen Bestuur van BghU met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden		
Financiële kerncijfers in euro's	31-12-2018	31-12-2019	
- Eigen vermogen	€ 346.411	€ 346.411	
- Vreemd vermogen	€ 1.691.630	€ 1.715.078	
- Jaarresultaat	N € 219.590	V € 191.459	
Relatie met programma	Lastendruk		
Risico's	Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.		
Overige informatie	Deelnemers op dit moment naast het waterschap zijn de gemeenten Bunnik, De Bilt, Houten, Lopik, Nieuwegein, Stichtse Vecht, Utrecht, Zeist en Utrechtse Heuvelrug.		

4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard (RHC)

Vestigingsplaats	Woerden	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1 april 2008	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het gezamenlijk beheren van de archiefbewaarplaats door een bevoegd archivaris. Deelnemende gemeenten naast HDSR zijn: Bodegraven-Reeuwijk, Lopik, Montfoort, Oudewater, Woerden, IJsselstein.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage voor 2019 bedroeg uiteindelijk € 177.661. De verwachte bijdrage voor 2020 bedraagt € 182.958 (Bedrag excl. BTW bedraagt € 170.100) De begrote bijdrage voor 2021 bedraagt een bedrag van € 187.132) (bedrag excl. BTW bedraagt € 172.962)	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting met één vertegenwoordiger uit het college in de Archiefcommissie (incl. plaatsvervanger). De vertegenwoordigers leggen verantwoording af over het door de Archiefcommissie gevoerde beleid aan het college dat hen heeft aangewezen.	
Financiële kerncijfers in euro's:		
- Begroting	2018 € 871.666	2019 € 904.434
- Realisatie *	€ 787.587	€ 894.897
- Jaarresultaat	V € 84.079	V € 9.537
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's	Beperkt	
Overige informatie	De kosten van het RHC worden voorgesloten door de gemeente Woerden. Een nadelig jaarrekening saldo wordt gedekt door bijdragen van de deelnemers aan de regeling en wel als volgt: a) de kosten van de centrale archiefbewaarplaats van het Regionaal Historisch Centrum naar verhouding van het aantal strekkende meters, dat de desbetreffende deelnemer in de archiefbewaarplaats te Woerden heeft ondergebracht; b) de overige kosten naar verhouding van het inwonertal van de desbetreffende gemeente, waarbij voor HDSR uitgegaan wordt van een fictief inwonertal van 41.900, dat elk jaar procentueel aangepast wordt aan het verloop van de bevolking bij de deelnemende gemeenten in de gemeenschappelijke regeling (2020: 41.900).	

* de stijging tussen 2018 en 2019 van de gerealiseerde kosten wordt veroorzaakt door de overstap naar digitalisering

5. Netwerk Water & Klimaat (voorheen Winnet)

Vestigingsplaats	Houten
Rechtsvorm	Samenwerkingsverband
Ingangsdatum	1 januari 2020, looptijd 4 jaar
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De voorlopers van deze brede samenwerking zijn de Coalitie Ruimtelijke Adaptatie (CRA, samenwerking op het gebied van ruimtelijke adaptatie sinds 2016) en Winnet (samenwerking op het gebied van de afvalwaterketen sinds 2012). Deze samenwerkingsverbanden zijn samengevoegd in een nieuwe samenwerking Netwerk Water & Klimaat. De opgaven voor ruimtelijke adaptatie en de (afval)waterketen zoals die zijn verwoord in het deltaplan ruimtelijke adaptatie/Bestuursakkoord Klimaatadaptatie (BAKA) en het Bestuursakkoord Water (BAW), inclusief het bijbehorende addendum, zijn leidend in de doelstelling. De partners richten zich specifiek op een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van onze regio. Hierbij vindt een intensivering van de (netwerk)samenwerking binnen de (afval)waterketen en klimaatadaptatie plaats. De bewustwording van de gevolgen en de effecten van klimaatverandering, bij zowel interne organisaties als bij de omgeving, worden vergroot. Tevens worden waterveiligheid en de digitale dreigingen rondom waterassets zoveel mogelijk gezamenlijk aangepakt. De doelstelling is om dit middels slim samen te werken, kansen te benutten, kennis te delen en te innoveren te bereiken. Deze overeenkomst betreft een samenwerkingsverband van een veertiental gemeenten in de regio Utrecht Zuidwest (Bunnik, De Bilt, Houten, Lopik, Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Stichtse Vecht, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Wijk bij Duurstede, Woerden, IJsselstein en Zeist.), HDSR, de provincie Utrecht en de Veiligheidsregio Utrecht.
Financieel belang HDSR	In 2019 is een bijdrage betaald van € 65.859 (Winnet&CRA) De bijdrage voor 2020 is begroot op € 47.500 Verwachte bijdrage 2021: € 47.500
Bestuurlijk belang HDSR	Op de Water & Klimaatafel zijn de bestuurlijke portefeuillehouders vertegenwoordigd van de partners. De bestuurders zijn bepalend in de koers.
Financiële kerncijfers in euro's:	
- Eigen vermogen	31-12-2018 (Winnet) € 73.427 31-12-2019 (Winnet&CRA) € 54.926
- Vreemd vermogen	Nvt Nvt
- Jaarresultaat	€27.043 N €18.501
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer en Beperking gevolgen klimaatverandering
Risico's	Beperkt. Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.
Overige informatie	Het eigen vermogen van Winnet (vooruit ontvangen bijdragen) is opgegaan in de nieuwe samenwerking.

6. AQUON

Vestigingsplaats	Tiel
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Ingangsdatum	1 juli 2011
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	AQUON is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. AQUON levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. AQUON verzorgt voor negen deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW monitoring). Tevens is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.
Financieel belang HDSR	Voor 2020 is een bijdrage begroot van € 1.615.000 Verwachte bijdrage 2021 Laboratoriumkosten: € 1.987.000 *
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is met een lid van het college zowel in het Dagelijks Bestuur als in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd in de GR.
Financiële kerncijfers in euro's:	
- Eigen Vermogen	31-12-2018 € 0 31-12-2019 € 0
- Vreemd vermogen	€ 16.625.059 € 13.674.641
- Jaarresultaat	€ 0 € 0
Relatie met programma	Kwaliteit van het oppervlaktewater, zuiveringsbeheer
Risico's	Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.

* Door een stijging van de totale meetvraag van de deelnemers stijgen de productiekosten van Aquon. Onze bijdrage stijgt mee.

7. Het Waterschapshuis

Vestigingsplaats	Amersfoort	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 januari 2013	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het Waterschapshuis bevordert samenwerking op ICT-gebied tussen waterschappen en andere overheden die actief zijn in de watersector. Er worden ICT - programma's uitgevoerd voor de waterschappen en er worden applicaties beheerd die door meerdere waterschappen gebruikt worden.	
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR 2019: € 731.000 Verwachte bijdrage 2020: € 820.000 Verwachte bijdrage 2021: € 900.000 *	
Bestuurlijk belang HDSR	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het Algemeen Bestuur.	
Financiële kerncijfers in euro's:	31-12-2018	31-12-2019
- Eigen vermogen	€ 0	€ 0
- Vreemd vermogen	€ 10.360.929	11.542.078
- Jaarresultaat	€ 0	€ 0
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's	Herziening van het werkpakket door HWH 2.0 kan tot financiële en inhoudelijke risico's leiden.	
Overige informatie	geen	

** De bijdrage van HDSR stijgt doordat de totale kosten van Het Waterschapshuis ook stijgen. Dit is omdat meer projecten gezamenlijk door de waterschappen worden opgepakt in HWH verband. De omgevingswet en digitale transformatie zijn daar voorbeelden van.*

8. Unie van Waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag															
Rechtsvorm	Verenging															
Ingangsdatum	1927															
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Unie van Waterschappen behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld. De Unie van Waterschappen de vereniging van 21 waterschappen in Nederland. In totaal zijn er 22 waterschappen in Nederland. Waterschap Blija Buitendijks, een onbewoond buitendijks gebied aan de Friese Waddenkust, is geen lid van de Unie van Waterschappen. Door de leden van de Unie is een garantiestelling afgegeven voor totaal € 2,0 miljoen.															
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR bedragen voor 2019 € 492.572 (incl. bijdrage beverratten € 42.873) Verwachte bijdrage 2021: € 498.069 (incl. bijdrage voor beverratten € 43.000)															
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Unie van Waterschappen															
Financiële kerncijfers in euro's:	<table><tr><td></td><td>31-12-2018</td><td>31-12-2019</td></tr><tr><td>- Eigen vermogen</td><td>€ 924.709</td><td>€ 1.777.551</td></tr><tr><td>- Vreemd vermogen</td><td>€ 13.063.613</td><td>€ 13.081.790</td></tr><tr><td>- Jaarresultaat</td><td>V 97.477</td><td>N 118.40</td></tr><tr><td></td><td></td><td>(inclusief bijzondere baten en lasten bedraagt het resultaat een Voordeel van € 852.842)</td></tr></table>		31-12-2018	31-12-2019	- Eigen vermogen	€ 924.709	€ 1.777.551	- Vreemd vermogen	€ 13.063.613	€ 13.081.790	- Jaarresultaat	V 97.477	N 118.40			(inclusief bijzondere baten en lasten bedraagt het resultaat een Voordeel van € 852.842)
	31-12-2018	31-12-2019														
- Eigen vermogen	€ 924.709	€ 1.777.551														
- Vreemd vermogen	€ 13.063.613	€ 13.081.790														
- Jaarresultaat	V 97.477	N 118.40														
		(inclusief bijzondere baten en lasten bedraagt het resultaat een Voordeel van € 852.842)														
Relatie met programma	Bestuur en organisatie															
Risico's	Beperkt															
Overige informatie	De bijzondere baten en lasten in 2019 betreffen een herwaardering van het pand.															

9. Vereniging werken voor waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Ingangsdatum	2019
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Voor het onderhandelen en afsluiten van een cao waterschappen is een vereniging nodig. Een vereniging van werkgevers die samen afspraken willen maken over arbeidsvoorwaarden. In onze sector hebben waterschappen en gelieerde organisaties samen deze vereniging opgericht. Een vereniging met het doel een cao afsluiten in haar statuten.
Financieel belang HDSR	€ 21.500 (schatting)
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Vereniging werken voor waterschappen
Financiële kerncijfers in euro's:	
- Eigen vermogen	N.v.t.
- Vreemd vermogen	N.v.t.
- Jaarresultaat	N.v.t.
Relatie met programma	Bestuur en organisatie
Risico's	Beperkt
Overige informatie	geen

Titel

Begroting 2021

Datum

Vastgesteld door het algemeen bestuur op 18 november 2020

DM 1686800 V25